SCRIITORII ROMÂNI CONTEMPORANI

VICTOR PAPILIAN

MANECHINUL LUI IGOR

ȘI ALTE POVESTIRI DE IUBIRE

www.digibuc.ro

MANECHINUL LUI IGOR
ŞI
ALTE POVESTIRI DE IUBIRE

www.digibuc.ro

S'AU TRAS DIN ACEASTĂ CARTE, PE HÂRTIE VIDALON, DOUĂZECI ŞI ŞASE DE EXEMPLARE, NEPUSE IN COMERŢ, NUMEROTATE DELA 1 LA 26

www.digibuc.ro

VICTOR PAPILIAN

MANECHINUL LUI IGOR

ŞI

ALTE POVESTIRI DE IUBIRE

FUNDAŢIA REGALĂ PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ
BUCUREŞTI 1943

www.digibuc.ro

MANECHINUL LUI IGOR

Toată lumea ştie că sunt profesor de anatomie, ca atare, om, în primul rând, cumpănit în judecată, bun observator şi conştiincios interpret al faptului de experienţă, pornind la lucru fără idei preconcepute sau preferinţe şi cu cele două însuşiri ale sufletului, imaginaţia şi simţirea, ţinute strâns în hăţurile raţionamentului. Deci, mare trebuie să fi fost mirarea elevilor mei văzându-mă, după o despărţire de trei luni, cu faţa ascunsă aproape în întregime de o barbă neagră şi deasă — eu, care mă purtam ras zilnic — cu ochelari rotunzi şi mari, de coloarea cernelei de sepie, deşi eram reputat pentru văzul meu excelent, şi cu părul căzut sălbatec până aproape de sprâncene.

S'a vorbit de un accident care mă desfigurase. Şi am lăsat să planeze această versiune, căci îmi era ruşine de adevăr. De fapt, îmi fusese frică, dar o frică groaznică, înnebunitoare, care mă făcea — ziua, noaptea — să mă ascund nu numai de oameni şi de umbre, dar chear de gândurile şi de visurile mele, şi mai ales de propria-mi figură... şi dacă n'ar fi fost piesele anatomice ca dovadă a celor petrecute, cu aceeaşi cinste m'aş

www.digibuc.ro

fi declarat singur nebun şi m'aş fi internat într'un ospiciu.

Asta s'a petrecut cam la un an după congresul anatomiştilor, dela Moscova.

* * *

La acest congres m'am întâlnit cu Igor Iarotzki Voroniuc, fostul meu camarad şi prieten din timpul războiului. Şi m'am trezit din nou camarad şi prieten cu el, deşi un răstimp de cincisprezece ani ne despărţise pe unul de celălalt. Căci războiul nu stabileşte numai relaţiuni, dar fixează ca pe o placă fotografică amintirile, şi reţine, ca în borcane cu apă vie, sentimentele care la primul prilej se sudează între ele, cu puterea de atracţie a grefelor. Amândoi anatomişti, amândoi chirurgi, amândoi preocupaţi de structura şi funcţiunile creierului, era firesc ca într'un timp turbure ca cel de atunci, când totul era concentrat spre un rezultat practic dar redus ca perspectivă ştiinţifică, lungile noastre discuţiuni, observaţiunile făcute asupra răniţilor cu plăgi craniene, şi mai ales disecţiunile imediate ale organelor la hotarul dintre viaţă şi moarte, posibile numai în marile masacre omeneşti, să stabilească, înafară de elanul tinereţii, şi voia bună atât de obişnuită timpurilor de război, una din acele prietenii durabile, întemeiată atât pe potrivirea de temperamente cât şi pe comunitatea de interese.

Şi totuşi, în şedinţa congresului rezervată exclusiv teoriei sale, nu am putut fi de partea lui; el, fără nicio ruşine, prezentând o concepţiune, nu numai cu

www.digibuc.ro

neputință de demonstrat experimental, dar și, prin originalitatea ei, înafară de cercul circumscris al logicei științifice. Nici măcar ipoteză gratuită ci, dacă vreți, fantazie sau butadă de salon... și dacă totul s'a terminat printr'o rezervă generală și numai oarecare glasuri, foarte pe ocolite, și-au exprimat nedumerirea, de bună seamă acest noroc trebuie să fi fost atribuit elementului politic. Era primul congres internațional, dela revoluție, în Rusia, și Sovietele ținuseră să facă congresiștilor străini o primire strălucită, la care oaspeții s'au simțit datori să răspundă cât mai amabil. Și încă ceva: se zvonise că Igor Iarotzki Voroniuc era medicul oficial al Cekei. Să fi fost la București... Doamne, Doamne, ce scărmăneală!... Să susții, în plin congres științific, că memoria nu e o funcțiune a creierului, ci a organelor de simț, a ochiului, urechii, nasului, limbii și pielei, este fără îndoială un curaj de poet sau de nebun. Și cu ce patos vorbea... După el, imaginile vizuale erau reținute în ochi (ca dispozitivele într'o casetă de proiecțiuni), cele auditive în urechi (ca melodiile într'un caiet de note), cele tactile în piele, și așa mai departe; iar creierul, organ motor, neavând alt rol decât să le schimbe cu instantaneitate și după trebuință, ca jucătorul piesele de șah, însă în ritm de vârtej cosmic. Cu toată prietenia mea trebuie să recunosc că o atare ipoteză nu putea fi susținută într'un congres internațional. La București, cu siguranță, ipoteza lui științifică s'ar fi rezolvat umoristic, într'un cuplet de-al lui Tănase, la Cărăbuș.

* * *

www.digibuc.ro

Tocmai ca să-i dovedesc prietenia, am refuzat onorurile unui banchet oficial, primindu-i invitaţia la masă. Igor locuia un apartament în institutul său cu nume atât de ciudat: Institutul de Anatomie Poliţistă. Pentru identificarea anatomică a condamnaţilor, pentru selectarea pe bază de constituţie a infractorilor simpli de eventualii recidivişti, pentru sterilizarea anormalilor... îmi înşiră el rosturile acestui institut şi informaţia lui, deşi cam neprecisă, constituia o explicaţie, dacă nu o justificare.

Ne găseam patru în severul prânzitor, alb ca o sală de operaţie, fără niciun ornament înafară de luciul majolicei, cu un mobilier şi mai ciudat de atâta curăţenie, tot în nichel şi sticlă. Igor făcuse prezentările: Tatiana Alexandrovna, prietena lui, şi elevul său favorit, Serghie Semenoff.

La început, bine înţeles, conversaţiunea tânja. Prin aceeaşi teamă nemărturisită, ne feream, Tatiana, Serghie şi cu mine, să aducem vorba de lucrarea ştiinţifică a amfitrionului. Dar, când se servi cafeaua — semn că masa era pe sfârşite — el nu se mai putu reţine.

— Înţeleg rezerva ta, scumpe prietene, ca şi a celor veniţi dinafară de Rusia. Aci, la noi însă, toată lumea e convinsă de adevărul teoriei mele...

Aş fi vrut să nu iau seama la spusele lui, ocupat fiind să evadez din ciudata atmosferă sufletească care se lăsase în prânzitor. Era o părere sau un adevăr? Nu băusem prea mult? Nu conţinea cafeaua vreun drog halucinant?...

www.digibuc.ro

Priveam la Tatiana. Rar mi se întâmplase să văd o femeie mai frumoasă ca ea. Numai blondele, când nu sunt fade sau greoaie, când ochii lor albaştri luminează părul şi totdeodată parcă-l buclează şi-l fac de mătase, ca în pastelurile englezeşti, când roşul buzelor rumeneşte pieliţa albă a obrajilor, iar ovalul feţei strânge gura şi ridică puţin nasul, reuşesc să fie atât de frumoase. Era îmbrăcată într'o tunică albastră ca de vânătoare, cu guler înalt, care îi ascundea gâtul, dar îi modula în schimb pieptul şi talia.

Şi elevul lui era un ins interesant, dacă nu chear frumos. Farmecul lui se trăgea fără îndoială dela ochi, deşi celelalte însuşiri ale chipului erau mai arătoase: fruntea larg deschisă, părul negru aruncat spre ceafă, nasul fin cu aripile nărilor uşor tremurătoare, ca la oamenii foarte sensuali. Dar în ochi îi stătea toată puterea de atracţie. Fără să fie frumoşi — mici, de o coloare verzuie spălăcită, foarte agitaţi — ei nu căutau iscoditori şi cu neîncredere, ci, dimpotrivă, blajin, supus şi binevoitor, cu un surâs în colţul pleoapelor.

— Nu ipoteză, amicul meu, continuă Igor vorbind de concepţia sa asupra memoriei, ci adevăr ştiinţific, căci la baza lui stau demonstraţiuni experimentale.

O mişcare involuntară a lui Serghie Semenoff, o bâlbâială a ochilor parcă, mă readuse din gândurile mele, şi atunci notai cu interes ceea ce la început considerasem ca o simplă coincidenţă: toţi trei purtau ochelari. Dar ce aparate complicate!... cu sticle mari, concave, mai mult nişte paveze de protecţie decât instrumente optice. Şi totuşi, prin ei se dovedeau irizările privirii

www.digibuc.ro

Tatianei şi jocul neîncetat al ochilor de copil ai ucenicului Semenoff, şi chear privirea prietenului meu, Igor... Aci, inima mi se opri deodată ca şi cum s'ar fi contractat în gol pe nişte cavităţi lipsite de sânge, şi apoi începu să se zbată neregulat, moale şi fleşcăit. Căci privirea lui, una de întunerec, se sparse deodată în două zigzaguri luminoase, ca un orizont înnourat prin două trăznete...

— Halucinaţii vizuale, mă mustrai eu şi mă hotărîi să rămân stăpân pe simţurile mele.

— In laboratorul meu, din subsolul acestei locuinţe, am toate probele.

Ca să-mi dovedesc mie spirit critic şi siguranţă în judecată, îl întrebai:

— Ce probe, Igor?

— Fotografiile imaginilor luate din ochi de om...

Din nou crezui c'am căzut în plină fantasmagorie. Dar Tatiana se sculase dela masă.

— Nu voiţi să ascultaţi muzică? Prietenul nostru Semenoff e un minunat pianist, compozitor şi executant...

Igor râse. Ah, cum ajunsese să râdă omul ăsta!... Strâmb ca oamenii loviţi de dambla, şi cu multe schime, ca cei ce trag să moară.

— Ne supunem, Tatiana, fiindcă nimeni nu-ţi poate rezista... deşi pe prietenul meu, anatomist ca şi mine, mai mult îl interesează adevărul teoriei mele decât compoziţiile prietenului nostru.

— Aşa e... făcui eu şi, deşi tot gândul meu era să evadez din prinsoarea lui, rămăsei totuşi prosteşte locului. Tatiana şi cu Serghie trecuseră alături în salon.

www.digibuc.ro

— Experiențele le-am făcut pe condamnații la moarte și, slavă Domnului!... am avut în deajuns.

Puterile îmi slăbiseră. Să fi fost un profan, aș fi zis că mă suge de vlagă ca un vampir. Răspunsurile mele erau niște sforțări penibile de a rezista, ca ale unui înghețat ce încearcă a ține ochii deschiși.

— Înțelegi acum de ce n'am putut expune niciuna din experiențele mele într'un congres internațional, populat mai mult de Europeni... Voi, Europenii, aveți o sensibilitate alunecoasă, n'o puteți stăpâni de dragul unui interes științific...

Acum începuse altă tortură. Muzica lui Semenoff, stranie, aspră și întunecată, muzică scrisă parcă pentru măduva oaselor, pulpa dinților și substanța albă a encefalului.

— Acest Serghie este nu numai un mare pianist, dar și un adevărat om de știință...

De bună seamă aci era un complot. Maestrul cu teroarea vorbei, ucenicul cu cea a muzicii.

— El m'ajută în experiențele mele. Are o abilitate de drac... Operațiunea nu e grea, dar cere repeziciune. Înțelegi bine, să enucleezi dintr'o singură mișcare amândoi ochii...

Simțeam cum mă înnec. Nu mai puteam scoate o singură vorbă, sunetele se opreau în piept, horcăite, ca noaptea când ai vrea și nu poți rosti nimic.

— Principiul teoretic al experimentului e următorul: omul moare cu chipul cel mai drag în memorie. Memoria imaginilor, după cum ți-am spus, își are sediul în ochi, și cum chipul drag are o realitate materială, el

www.digibuc.ro

poate fi fotografiat chear pe retină. Am imaginat un aparat fotografic de o sensibilitate extraordinară, care, aplicat pe ochi în răstimpul dintre viaţă şi moarte, surprinde acest chip, făcând astfel dovada peremptorie a teoriei mele...

— Opreşte... făcui eu.

Viaţa îmi revenise parcă, şi odată cu ea şi vigoarea sufletului, deoarece în cadrul uşii salonului apăruse Tatiana. Dar prietenul meu nu se turbură de loc.

— Tatiana nu e sperioasă. Ea cunoaşte teoria mea... imaginată, ca un omagiu frumuseţii ei, tocmai în ziua în care am început s'o iubesc. De altfel nu există împerechere mai frumoasă ca cea dintre ştiinţă şi iubire...

— Dar pentru asta trebuie să ucizi... strigai eu desperat.

— Vrei să-ţi fac o demonstraţie?

— Nu, nu...

Şi parcă strigam în gol, căci Tatiana dispăruse din cadrul uşii şi odată cu ea, şi sprijinul meu.

— Linişteşte-te... n'am la îndemână niciun condamnat.

Şi, adresându-se ucenicului:

— Serghie, Serghie... o demonstraţie pe manechin...

Ucenicul întrerupse cântecul şi plecă. El se ridică şi mă ridicai după dânsul. Mă mai liniştisem, căci experienţa avea să fie pe manechin. Puteam gândi, puteam judeca. Scoborînd prin scări în spirală, trecând prin coridoare, toate în fier şi majolică, eu nu luam seama la construcţia clădirii, mereu cu gândul la cele aflate şi la cele ce voi vedea.

www.digibuc.ro

— Ai putut întradevăr fotografia chipuri omenești, pe ochii enucleați?

— Am dulapuri pline.

— Și ce văd oamenii în clipa morții?

— Iți repet... chipul cel mai drag. Ofițerii au murit cu chipul împăratului Niculae... călugării, cu cel al lui Isus Hristos... mamele, cu al copiilor... și soțiile, cu al amanților.

Aci râse din nou și din nou am cunoscut fulgerele de pe eșarfa privirii și schimele de muribund ale feței. Și atunci îmi amintii că cea mai importantă operație, cea a sacrificării victimelor, îmi scăpase. Dar el îmi luă înainte:

— Moartea, în aceste experiențe, e cât se poate de blajină. Știi că sunt umanitar. Li se promite grațierea, condamnații vin cu mari nădejdii, după cum vei vedea...

Deschise o ușă și ne găsirăm într'o încăpere, parcă un amfiteatru, în care ochii mei se acomodau anevoie. Pe urmă, în fața mea de cealaltă parte a amfiteatrului, se deschise o ușă prin care apăru un om slăbănog, îmbrăcat soldățește, dar fără tunică pe el, și fără șapcă pe cap, ducând în mână o jalbă.

— E manechinul... îmi șopti Igor.

Acum ochii mei se obișnuiseră cu întunerecul. Manechinul înainta șovăielnic, adus din grumaz, mai, mai să se împleticească, trecând printre două bare de metal. Și deodată un țipăt groaznic, un țipăt mai omenesc decât al femeii în facere, un țipăt care parcă despica în două globul pământesc, se auzi și manechinul se prăbuși pe spate, horcăind îngrozitor. Apoi imediat, din

www.digibuc.ro

întunerec, nu știu de unde, Serghie Semenoff se repezi la ochii lui. Auzii încă un strigăt, de data asta înfundat, și puțin după aceea ucenicul se prezentă în fața noastră, ducând pe o tavă doi ochi însângerați, prinși într'un suport deasupra căruia se afla un mic aparat fotografic.

— Imi închipui că ai înțeles tot, făcu Igor conducându-mă afară. Ai văzut cât e de bine calculată operația. Când manechinul sau condamnatul a ajuns la capătul coridorului, el apasă pe o trapă care pune în mișcare un ciocan curb astfel orânduit încât să-l lovească drept în frunte. Insist, lovitura e perfect dozată... răpune, dar nu omoară... dă răgazul necesar să-i scoatem ochii... Pe urmă, secțiunea carotidelor completează.

Dar eu nu mai auzeam nimic. Toată virtutea mea de fost ofițer pe front, de anatomist, chirurg și savant ateu, dispăruse. Mă urmărea țipătul groaznic al manechinului, țipăt mai omenesc decât al femeii în facere, țipăt care părea că despică în două globul pământului.

II

Odată întors acasă, departe de țara izolată de restul Europei și trecută în mister și legendă, scăpat de misticismul rus, care-ți pătrunde toți porii sufletului ca un abur narcotic, și revenit la ocupațiunile mele mărunte dar metodice și precise, câteodată, gândind la cele întâmplate atunci la congresul dela Moscova, îmi venea să surâd de propria-mi naivitate. Nici halucina-

www.digibuc.ro

ție la mine, nici cercetare științifică la Igor Voroniuc. Adevărul era cu mult mai simplu. Bietul meu prieten era nebun — îl păștea dorul genialității — și cei doi tovarăși credincioși, amanta și elevul, îi întrețineau, cu cine știe ce sacrificii și folosind toate împrejurările prilejuite de revoluție, această credință. Pe urmă, întâmplarea s'a scufundat complet în adâncul sufletului, lăsând, ca de obicei, în amintire doar o dâră subțire ca un firicel de legătură cu toată literatura fantastico-umoristică, depozitată lăuntric din atâtea lecturi.

Când, într'o zi...

Ușa laboratorului în care lucram se deschise brusc și, fără niciun anunț prealabil, o doamnă apăru înaintea-mi. Imediat o recunoscui, era Tatiana... deși, din cauza soarelui atât de viu de afară, purta încă o pereche de ochelari negri peste cei obișnuiți ai ei. Îi alergai întru întâmpinare.

— Scapă-mă, te rog, scapă-mă... făcu ea.

Am înțeles numaidecât hotărîrea luată. Biata femeie voia să scape de capriciile unui nebun.

— Îți fac un mare neajuns; adăogă ea, amestecându-te în această tenebroasă întâmplare... căci acum, pe urma mea, în toate orașele universitare din Europa, sunt îndreptați sute de agenți secreți ..

Incepui, împotriva vrerii mele, să prind realitatea.

— Cum, Tatiana, tot ce am văzut acolo a fost adevărat?

— Da, da... adevărat...

— Demonstrația n'a fost făcută pe manechin?

— Nu! Ci pe om viu...

www.digibuc.ro

Şi atunci mi-am adus aminte de ţipătul manechinului şi, oricât aş fi vrut, prin orice mijloc aş fi încercat, era cu cu neputinţă să-l şterg din sufletul meu.

— Am ales acest oraş universitar, pe de o parte ca să-i îngreunez urmărirea — el mă crede la Paris în cercul refugiaţilor de acolo — iar pe de altă parte, fiindcă am încredere în dumneata...

Nimic nu stimulează mai mult avântul şi puterea unui bărbat, ca sprijinul cerut de o femeie frumoasă, într'un greu impas al vieţii.

— Iţi mulţumesc, Tatiana, pentru încrederea arătată. Vei locui aici fără nicio grijă, fără nicio primejdie... beneficiind de ospitalitatea acestei ţări şi de ocrotirea mea directă.

Pe Tatiana Alexandrovna am numit-o asistentă la institutul meu. (Şi nu voi regreta niciodată că am învins proastele prejudecăţi, firesti când e vorba de o femeie frumoasă, dar la încredere nu se poate răspunde decât tot prin încredere). Şi întradevăr, rar mi s'a întâmplat să dau de un suflet atât de ales. Am cunoscut — în pofida tuturor psihologilor, romancierilor şi psihanaliştilor — adevărata prietenie, nici flirt, nici « amitié amoureuse », care se poate stabili între un bărbat şi o femeie frumoasă, despărţiţi deapururi prin prăpastia nenorocirii, peste care doar spiritul poate dura punte. Am cunoscut de asemenea o perfecţionare a sufletului meu, descoperind în el însuşiri de care nu mă credeam capabil, şi am cunoscut, parcă tot sub imperiul ei, o voie bună la întreg personalul meu ştiinţific,

www.digibuc.ro

o puritate de intenții neobișnuită la tineri, și o activitate ca niciodată de spornică.

Dar într'o noapte întorcându-ne dela operă, pe o vreme întunecată ca o bazma neagră, la grilajul unui colț de stradă, am văzut dintr'odată sclipind în beznă două dungi în zigzag, ca două fulgere pe un orizont întunecat, și apoi o umbră convulsiv tremurată, ca râsul strâmb al unui paralitic. Tatiana îmi șopti:

— E el...

Atunci eu mă repezii, dar acolo, nimic decât grilajul rece.

— A fost o părere, Tatiana...

Și ca s'o liniștesc:

— Probabil vreo insectă luminoasă sau capriciul unei raze furișate pe subt perdeaua norilor...

Porniram mai departe spre locuința ei. Deși hotărîsem, în mai multe rânduri să nu vorbim niciodată de el, în noaptea asta, parcă mai mult dintr'o trebuință a sufletului meu, nu mă putui reține:

— Din ce cauză te-ar urmări?

— Din iubire... și poate mai mult din gelozie...

— E atât de gelos?

— Groaznic... E adevărat, a imaginat teoria în clipa în care a început să mă iubească.

Amintirea mi se împrăștie, ca praful de sticlă pisată, până în fiecare por al pielei.

— Nu știu cât e de adevărată teoria aceasta, dar sunt sigur că dacă altcineva ar fotografia ochii lui, nu chipul persoanei iubite s'ar vedea în ei, ci două zigzaguri luminoase pe o eșarfă de întunerec, schimele de dam-

www.digibuc.ro

blagiu ale celor răpuși de ciocanul curb și poate... strigătul manechinului, mai omenesc decât al femeii în facere...

* * *

Fie că a avut temei, fie că a fost doar simplă închipuire, din faptul de spaimă nu mi-a mai rămas după câtăva vreme în minte nici măcar o umbră. Il uitasem cu adevărat sau îl trecusem pe linia moartă a conștiinței? Nu știu ce să mai cred. Fiindcă, bun observator la lucrul meu — pot număra fără greș fibrele disociate dintr'un mușchi, sau să notez cu preciziune convulsiunile unui șobolan otrăvit — sunt cu totul incapabil să prind zbuciumul din sufletul unei femei, sau măcar să văd dacă nu o mistuie vreo suferință fizică. Azi îmi amintesc că Tatiana slăbise, că mergea șovăind, mai, mai să cadă, cu capul adus din grumaz. Ca manechinul lui Igor!... Dar atunci nu vedeam nimic, fiind ocupat cu o experiență temerară.

In ziua când, după numeroase dibuiri și încercări, dădusem ca sigur rezultatul, tot personalul era strâns în laboratorul meu. Tot personalul, afară de Tatiana. I-am observat lipsa numaidecât, căci în laborator, ca și în teatru, există un cabotinaj al protagonistului; în laborator, ca și pe scenă, sunt efecte... și de când lumea, efectele vor să fie valorificate prin asistență, emoții și comentarii elogioase. Şi Tatiana era singura din personal, care nu-și părăsise sala ei de lucru, deși experiența o interesa poate în primul rând. Incercam să transpunem ochii de șobolani la câine. Dacă reu-

www.digibuc.ro

șam, întreaga concepție a lui Igor se făcea praf. Căci raționamentul meu, perfect logic, suna astfel: fiecare animal vede lumea în chip deosebit. Dacă imaginile sunt reținute în ochi, cum crede Igor, și creierul nu are alt rol decât să le joace după necesități, atunci câinele meu va trebui să vadă lumea cu ochi de șobolan și ca atare, să se adapteze în întregime acestor noi condițiuni de viață. Ipoteză plină de perspectivă. Dar trebuie să recunosc că mintea nebună a lui Igor conducea dela mii de kilometri distanță, mintea mea de om sănătos. In cursul operației mă găseam într'o dispoziție tehnică minunată. Artist și prestidigitator! Imi admiram singur abilitatea cu care suturam cap la cap organele cele mai fine ale organismului, artere cât bățul de chibrit și nervi ca acele de cusut, și în același timp gustam, din respirațiile reținute ale asistenților, succesul efectului, când deodată... un țipăt înfiorător despică parcă în două întreg institutul.

— Țipătul manechinului... strigai eu și aruncând totul la pământ mă repezii la ușă.

Dar ușa era zăvorită.

— Spargeți... poruncii.

Frenezia molipsi întreg personalul.

— Repede, repede...

Prin ușa spartă ca de răufăcători, ne repezirăm cu toții pe coridor. Aci, altă ușă baricadată.

— Repede... mai repede... N'auziți horcăitul manechinului?...

Nu înțelegeau nimic din cuvintele mele, dar toți își dădeau seama că ceva extraordinar se petrecuse în in-

www.digibuc.ro

stitut. Ajunserăm la laboratorul Tatianei. Aci, cum era de așteptat, ușa tot baricadată. Dintr'o opintire generală ea se prăbuși și înaintea noastră ni se înfățișă groaznicul spectacol. Tatiana zăcea la pământ. Obrazul stâng îi râdea, ca la cei loviți de dambla, și în cap, amândouă orbitele fuseseră golite de conținut.

* * *

Cele mai fantastice și totdeodată mai copilărești interpretări au fost date de justiție și de medicii experți, acestei crime. Tehnica ucigătoare o cunoșteam însă numai eu, — mai ales după ce s'a găsit sub masa ei de lucru, ciocanul curb. Dar m'am ferit să divulg ceva. Și mărturisesc cinstit: din lașitate. Mi-a fost frică de răzbunarea lui Igor. Puterea acestui ins sinistru se difuza pe rază de mii de kilometri. Dar această reținere forțată m'a turburat adânc; devenisem nervos, iritabil, tresăream de frica celor două lumini scăpărate în întunerec, fugeam de lume... într'un cuvânt îmi pierdusem orice plăcere de viață. Mai ales din ziua în care am cetit în ziare și numele lui Semenoff, printre cei condamnați la moarte, la Moscova, cu ocazia unui proces politic. Prin urmare, patru din cei invitați la masă de Igor, doi fuseseră uciși, al treilea eram eu, al patrulea, Igor. Care la rând?... Acest gând, instalat ca un parazit în sufletul meu, îmi sugea toată vlaga. Decăzusem de tot, nu mai luam seama la nimic, devenisem apatic, lăsat în voia soartei. Mă vedeam slăbit, ofilit, mergând împleticit, cu capul adus din grumaz. Ca manechinul lui Igor...

www.digibuc.ro

Intr'o zi, în laborator am găsit un pachet. Nu m'a interesat nici cine l-a adus, nici de unde venea. Era un pachet ca cel cu mostre medicale. L-am desfăcut cu indiferență. Înăuntru, în ambalaj, o cutie de lemn. Mă așteptam să văd și reclama obișnuită, când, ridicând capacul, am simțit că mă zmuncesc din tot trupul. Mai era viață în mine de puteam să mă sperii în halul acesta! Patru ochi, doi câte doi fixați pe un suport, mă priveau... și de fiecare suport se găsea prinsă fotografia respectivă. Doi erau ochii lui Semenoff cu fotografia ei, a Tatianei, și ceilalți doi, ochii Tatianei — aci am crezut că mă prăbușesc la pământ — cu fotografia chipului meu.

* * *

Atunci a început groaza. Nu puteam uita că omul acesta își omorîse iubita, ca să surprindă în ochii ei corpul delict al necredinței. Cum să mai sper îndurare când proba lui, garantată de un adevărat măcel științific, mă arăta ca pe principalul vinovat?... De aceea fusesem redus la rolul de manechin, pentru ca într'o zi, fără să știu de unde, să mă izbească drept în frunte ciocanul și să-mi aud singur țipătul, mai omenesc decât al femeii în facere.

Şi totuși ceva în adâncul sufletului nu voia să moară, încerca să lupte. Imi era groază de oameni, îmi era groază de umbre, îmi era groază de vise, și mai ales îmi era groază de mine însumi, de mine ca manechin. Pe mine trebuia să mă feresc în primul rând de mine. Atunci, cu desperarea înnecaților care se atârnă de

www.digibuc.ro

un fir de pai, am recurs la mijlocul acesta pueril, la transfigurare: mi-am lăsat barbă și mustăți, mi-am pus ochelari negri și mi-am coborît părul până pe sprâncene. Ca să nu mai fiu manechin! Și m'am ascuns la o mănăstire părăsită din Mehedinți. Dar după trei luni a trebuit să mă întorc. Mă chemau elevii, mă obligau cursurile. Sufletul meu era însă mai sleit decât acel al manechinului lui Igor. Cum să mai sper când, din clipă în clipă, mă aștepta lovitura de grație a ciocanului?...

Există totuși o îndurare a soartei. Altfel n'aș putea să-mi explic pentru ce împrejurări fără nicio însemnătate au putut căpăta sens hotărîtor, și să conveargă toate către același țel, al salvării mele.

Deci, într'o zi, întâmplător mi-am aruncat ochii pe un ziar. Se poate ceva mai banal?... Și totuși câte momente favorabile în acest fapt divers... Ziarul să fie uitat pe masa mea de lucru printre revistele și cărțile de știință, să fie deschis la pagina cu evenimentele din Rusia, ochii mei să cadă tocmai asupra telegramelor venite de acolo, și mai mult decât atât... mintea mea să vrea și să prindă înțelesul celor cetite. Asta se cheamă, fără îndoială, îndurarea soartei!... Căci între numele celor condamnați la moarte pentru fascism și trotzchism, era și numele blestemat al lui Igor Iarotzcki Voroniuc.

Și imediat am aruncat ochelarii cei întunecați și m'am dus la bărbier.

* * *

Devenisem omul cel mai fericit din lume, întinerisem fără îndoială prin sporul de viață comprimat atâta timp

www.digibuc.ro

de frică. Cătam societatea oamenilor, mergeam regulat la club, făceam nebunii permise numai tinerilor, petreceând cu lăutari, încercând norocul la jocuri de cărți și în exuberanța mea, uitasem că am fost iubit de o femeie frumoasă ca Tatiana. Iar în ziua de două August, tocmai la doi ani dela congresul de anatomie din Moscova, înadins ca să provoc soarta, am organizat o petrecere monstră la mine acasă. Și când veselia era în toi, mi s'a adus un pachet la fel de misterios trimis, la fel de frumos ambalat ca și cel găsit cândva în laborator. Am înțeles numaidecât. Era ultima răzbunare a lui Igor. Dar nu m'am mai temut, căci el devenise la rândul lui manechin. Imediat am strâns toți oaspeții și, arătându-le pachetul, le-am spus următoarele:

— Prieteni, în acest pachet se află ultimul gând al unui ins, care a urît mii de oameni și a iubit numai o singură ființă. Vă voi face dovada imediată, dacă ura sau iubirea precumpănește în viață. Părerea mea de om sceptic e că ura e mai puternică decât iubirea. Dacă e adevărat, atunci vom găsi doi ochi și o fotografie a lor, arătând două străfulgerări în zigzag și schima unui râs de paralitic.

— Deschide... Lasă discursurile... făcură nerăbdători oaspeții.

Atunci, ca să le exercit curiozitatea și să le prelungesc emoția, am desfăcut pe îndelete și cu mare băgare de seamă pachetul. In cutie se găseau întradevăr ochii lui Igor, dar pe suport niciun semn de ură, ci numai fotografia așa cum o cunoscusem la Moscova, fotografia Tatianei Alexandrovna.

www.digibuc.ro

SÂNGE STRĂIN

Trecuseră două săptămâni dela înmormântarea mamei lor şi Milenka se căznea mereu să-şi recunoască fratele în omul ăsta străin, pe care-l găsise într'o dimineaţă aruncat tâlhăreşte peste pieptul uscat de boală şi suferinţă al bătrânei, vrând parcă să-l strivească.

— Cum te-ai schimbat, Marko...

— Tu de fel, Milenka... Şi în Urali să te fi întâlnit şi tot te-aş fi recunoscut...

Cât de străin îi suna glasul! Vorbea rar — parc'ar fi pierdut folosinţa limbii sârbeşti — şi de fiecare cuvânt i se lipise accentul rus ca un strat moale de cocă. Şi ochii lui frumoşi de odinioară, ochii aceia mari, rotunzi, negri şi focoşi — fala neamului Nedelkovici — trecuţi, odată cu ura împotriva Turcilor şi Bulgarilor, din tată în fiu, căutau acum anevoie prin două luminiţe subţiri cât firul de aţă. Şi faţa-i zdrelită de o parte, parcă numai carne vie, şi sbârcită de cealaltă ca de băbuţă; şi capul chel, lăsând să se vadă ceafa turtită; şi nasul atârnând peste mustaţa ruptă în mai multe locuri; şi ghebul din spate; şi...

Sora îşi întrerupse cercetarea.

www.digibuc.ro

— Mama te-a recunoscut numaidecât... fiindcă ea nu s'a îndoit nicio clipă, când noi cu toţii te-am crezut mort...

Marko îşi duse batista la ochi. O sută de vieţi să mai fi trăit şi niciodată n'ar fi putut uita întâlnirea cu mamă-sa. Incă din tren nerăbdarea s'a prefăcut în chin. In piept inima-i sfârâie ca un gogoloş de seu pe cărbuni aprinşi şi în praf de oţel magnetic îi joacă fiecare fibră a trupului. Prin faţa lui, peisaje diferite: munţi, dealuri şi văi aleargă, se încalecă în goană de herghelii despletite. Locurile astea le cunoaşte prea bine, doar la Timişoara şi-a făcut liceul şi din Lugoj a plecat pe front. Dar n'are răgaz să-şi cerceteze amintirile şi sufletul îi este prea chircit, să le preţuiască scumpătatea. Temeri prosteşti îl încearcă: să nu se aprindă osia vagonului; să nu sară — Doamne fereşte! — vreo roată din butuci; sau, la vreo cotitură de dâmb, garnitura smulsă dela maşină să nu fie aruncată ca un trup de şarpe decapitat, peste şini în prăpastie... Atunci, dintr'un îndemn al minţii, mai mult decât dintr'un imbold al inimii, el întoarce privirea spre Olenka, fiica-sa. Dar Olenka are aceeaşi neschimbată atitudine, răsturnată pe canapea, cu ochii aproape închişi, nările puţin dilatate parcă aspirând un parfum voluptos. Niciodată fata nu l-a înţeles, cu atât mai puţin acum. Şi e firesc. Sufletul ei a rămas în Siberia, în Urali, după cum sufletul lui e aici, în Banat şi în Serbia. De aceea în oraş a întârziat doar cât să-şi găzduiască fata la hotel şi apoi, în goană mare de automobil, a alergat la casa cumnatului său, unde bătrâna mamă îl aştepta cu sufletul în buze. Aci, poarta-i des-

www.digibuc.ro

chisă, uşile, ferestrele vraişte... Casă cu duhul morţii în ea! El n'a sunat, n'a strigat. Fiecare clipă întârzia, fiecare gest de prisos putea echivala cu nenorocirea inevitabilă. Acum el merge la sigur prin casa necunoscută, căci pribegia din Rusia i-a desvoltat simţul orientării. Dintr'o ochire a recunoscut biroul, salonul, apoi dormitorul şi lângă el, în dreptul unei uşi închise, camera bolnavei, unde a dat buzna. Ea odihnea cu trupul înălţat pe perne şi în atât spor de lumină, încât fiul a văzut-o ca pe un desen de icoană.

— Marko... a ţipat bătrâna.

Şi atunci băiatul s'a repezit tâlhăreşte ca pe o pradă. Milenka nu l-a recunoscut însă, atât de mult se schimbase. Ea îl aştepta, ca pe fotografia din album: chipiul pe o ureche şi uniforma de licean strânsă pe corp. Doar optsprezece ani avea când l-a luat în război...

— Mama niciodată nu te-a crezut mort, Marko...

Glasul soră-sei îl trezi parcă. Cât poate gândi un om în intervalul scurt dintre două replici. De fapt, parcă nici nu gândise, ci parcă îşi văzuse într'o clipă toate gândurile.

— Da, mama nu te-a crezut niciodată mort, ca noi ceilalţi. Din pensia ei ţi-a cumpărat, în Serbia, o casă şi o grădină... «Asta, pentru Marko, pentru scumpul meu Marko, când se va întoarce din Rusia»...

— Biata mama...

— Frate, când te vei înapoia în ţară, ai cu ce să începi o nouă viaţă. Fiindcă tot ce e acolo, e al tău... Eu nu pretind nimic din moştenire, nici bărbatul meu şi nici fiul meu, Traian.

www.digibuc.ro

— Iţi mulţumesc, Milenka...

Cei doi fraţi deteră să se îmbrăţişeze, dar deodată se auzi prin fereastra deschisă un râs de fată, un râs curat, sonor şi punctat, ca un pumn de perle rostogolite printr'o pâlnie.

— Olenka...

— Ce frumoasă-i fata ta...

— Seamănă la glas, la râs şi la fire cu Xenia, mamă-sa.

Sora închise vorba. Şi aci altă nenorocire. Nevasta lui Marko murise. Când şi cum, nu se putea şti... căci Marko ocolea mereu această dureroasă întâmplare.

Amândoi fraţii zâmbiră fericiţi, când pe uşă intră Olenka, însoţită de unchiu-său, locotenentul-colonel Mihai Cărăuş.

— Mi-a ieşit în cale, ştrengăriţa, aproape de cazarmă şi până aici numai româneşte am vorbit. Ce bine a învăţat, nici nu vă puteţi închipui...

— Are mare uşurinţă, făcu tatăl, mândru. Imi seamănă. Ştie şi nemţeşte şi ungureşte... Erau, în Rusia, mulţi prizonieri din fosta monarhie. Adesea vorbeam cu ea şi câte un cuvânt, două româneşte, mai mult pentru mine, să nu uit limba cu care am copilărit aici, în Banat.

* * *

Noaptea era liniştită. Un strat de abur uniform netezea toate zgrunţurile cerului şi pomii, în grădină, stăteau nemişcaţi în sacii lor de umbră. Nici fluturi, nici gâze, în noaptea încropită. Cu un ocol strâns, râul

www.digibuc.ro

înconjura grădina adormită, ca pe o insulă şi, prin aleea dintre plopi, doar şoaptele lui se fugăreau, se prindeau, se încolăceau ca mii de şerpi aerieni.

Cei doi cumnaţi mergeau îngânduraţi, unul lângă celălalt, către fundul grădinii. Duhul umbrei copleşise parcă şi sufletele lor. In sfârşit, Marko rupse tăcerea.

— Frate Mihai, vreau să-ţi vorbesc...

Colonelul avea o fire blajină şi simţitoare. Numai după vorba grea, ruptă cu cazmă din cimentul sufletului, înţelese că nu despre vreo fericire avea să-i povestească acum cumnatu-său.

— Frate Marko, să ne bucurăm că ai scăpat sănătos din prinsoarea bolşevică şi că la tine, în Serbia, te aşteaptă o viaţă nouă...

Răspunsul lui Marko se alese ca un ecou:

— Sănătos... viaţă nouă...

Şi făcând o sforţare:

— Tu trebuie să cunoşti toată tragedia vieţii mele...

Şi fără să-i dea timp de răspuns:

— Fiindcă tu te-ai purtat mai mult decât frăţeşte cu mine... Pe soră-mea ai luat-o de nevastă, ca recunoştinţă pentru tatăl meu, colonelul tău din război, care te-a ocrotit şi a înţeles sufletul tău nedreptăţit... Şi ai făcut-o fericită, şi ţara ta a primit-o ca pe o fiică a ei...

— Dar şi ea m'a făcut fericit... Mi-a dat un copil frumos, deştept...

— Şi mama, care a strâns avere pentru mine, numai pentru mine, dincolo în Serbia, a murit în casa ta şi odihneşte în pământul ţării tale ospitaliere...

www.digibuc.ro

In pieptul lui Marko lovi un hohot. Colonelul prinse clipa.

— Marko, nu te lăsa pradă desnădejdei... Ești încă tânăr... ai oarecare avere și, mai mult decât atât, ai pe Olenka.

Acum Marko îi curmă vorba, parcă tăindu-i-o cu satârul.

— De aci se trage nenorocirea mea...

— Ce spui, frate?. .

— Dacă fericirea ta e Traian, nefericirea vieții mele e Olenka...

Colonelul se înfurie.

— Ești un tată nerecunoscător... Nu ești în stare să prețuiești comoara dată de Dumnezeu...

Şi sentențios:

— Nu copiii sunt azi nerecunoscători, ci părinții...

Marko privea în sus, pe cărarea cerului dintre vârfurile plopilor. Intr'o parte cerul se luminase puțin și acolo frunzele pomilor începuseră să tremure, parcă să cureţe negurile.

— Fata ta e minunată... Are abia cincisprezece ani, dar după inteligenţă și frumuseţe, ai și putea-o mărita...

— Iată... arătă cu mâna Marko, vârful celui mai înalt plop, de el s'a prins o luminiță ca o candelă, iar în jurul ei cerul s'a acoperit cu un covor verzui...

— Răspunde. Marko... Ce visezi...

— Voi răspunde, Mihai... Nu visez, ci dimpotrivă mă întăresc, că cele ce-ți voi povesti, multă virtute necesită...

www.digibuc.ro

Colonelul, ca să abată convorbirea tristă, o luă în chip glumeț:

— Păcatul vostru, al Slavilor, este această concepție tristă a vieții... cu toții sunteți eroi dostoiewskieni, cu toții aveți o misiune de îndeplinit, cu toții sunteți martiri, iluminați sau răzvrătiți... In opoziție cu voi, ce luminoasă, ce precisă apare mintea mea latină! Acolo sus e luna... înțelege... luna, care începe să apară... și nu o candelă și nici un covor verzui... Răspunde, Marko... nu visa...

Drept răspuns, Sârbul făcu o cruce.

— Marko...

— Frate Mihai, eu am rămas credincios...

— Dar nu te învinuesc pentru asta, ci pentru confuzia, pentru haosul în care se zbate sufletul tău. Și eu sunt credincios...

Marko continuă fără să ia seama la întrerupere:

— Și credincios am rămas și în cele mai cumplite nenorociri, după zdrobirea lui Vranghel cu care luptam... după ce am căzut prizonier în mâinile bolșevicilor... și în tot timpul marei mele pribegii prin Siberia și Rusia, când nu odată eram să mor de boale... și minune că am scăpat să nu fiu ucis de fiare sau de oameni.

Colonelul nu-l mai întrerupse. Poate că cele întunecate din sufletul amărît, prin mărturisire să se deslușască și astfel orice muncă lăuntrică și orice întristare să dispară.

— Ascultă frate...

www.digibuc.ro

Se oprise din mers. Luna apăruse și în bătaia ei, cum Marko ținea ochii închiși, chipul lui părea o mască mortuară de bronz.

— Ascultă adevărul, frate... făcu el deschizând ochii. Xenia, nevasta mea, n'a murit...

— Cum?... se sperie colonelul.

— N'a murit... a fugit...

— Destul. Nu vreau să știu mai mult.

Dar Marko îi prinse mâna.

— Trebuie să știi totul, trebuie... Fiindcă păcatul ei mă tem, că stăruie în Olenka... și de e' numai tu o poți scăpa...

— Vorbește atunci, frate, vorbește... Sunt al tău până la moarte... făcu emoționat colonelul.

— Iți mulțămesc. Numai tu trebuie să știi, nimeni altul...

Colonelul îl trase pe malul râului.

— Suntem singuri aici, doar Dumnezeu deasupra noastră...

— El... făcu Sârbul și se închină încă odată.

Sufletul colonelului era plin de iubire pentru omul de lângă el, fratele său cu adevărat, frate nu numai după datinele rudeniei, dar după imboldul suferinței. Il simțea frate parcă și cu sufletul și cu mintea, deslușit, lămurit, gata să-l aline, gata să-l ajute. Cuvânt bun, sfat sau bani... orișice, orișicum...

— Cum ți-am mai spus, frate... evadând din paza Roșiilor, am hoinărit în lung și 'n lat prin Rusia și Siberia, trăind cum puteam, când muncitor, când slugă, când cerșetor. Am făcut de toate... Și profesor de

www.digibuc.ro

germană am fost și cântăreț din ghitară și hamal în port și dansator în taverne... până ce am ajuns la Ivan Porfir Pogorovici, viitorul meu socru...

— Tatăl Xeniei?...

— Da, tatăl ei...

— In Siberia, dacă nu mă înșel...

— In districtul Tobolsk... Acolo Ivan Porfir Pogorovici era încă un om bogat, care-și păstrase toate proprietățile și bogățiile...

— Și tu?

— Eu am intrat slugă.

— Slugă?

— Da... Dar iute, Xenia, fata gazdei, m'a distins dintre cei mulți și m'a făcut fecior în casă... Și se găseau acolo, în acea casă, refugiați din toată Rusia... nobili, cinovici, tineri din inteligheția... și totuși, ea pe mine m'a iubit...

— Te-a iubit cu adevărat?

— Cum numai Rusoaicele știu iubi pe pământ...

— Și v'ați luat, de bună seamă, contra voinței părintești...

— Voința Xeniei era totul... tatăl său, omul cel puternic și bogat, nu i se putea împotrivi cu nimic...

— Și pe urmă?

— Ne-am iubit... și am avut pe Olenka... și am crezut că iubirea ei va fi fără sfârșit... până ce bolșevicii au auzit de isprăvile lui Porfir Pogorovici... căci el organizase o adevărată rezistență... In jurul lui erau Kulacii, erau mujicii... fiindcă țăranul de pretutindeni și din toate timpurile e același... El nu

www.digibuc.ro

discută originea proprietății, el știe că pământul e un drept... și-l respectă și în avutul altuia... Și cum ți-am spus, erau acei intelectuali, cari credeau că apără independența spirituală a adevăratei Rusii, îndârjind poporul împotriva comuniștilor și mergând la biserică în văzul autorităților locale...

— Ce are face cu iubirea voastră?

— Are. Bolșevicii au trimis atunci o adevărată armată, comandată de un vestit căpitan, Vladimir Ivanovici Babac... Fusese, ce-i drept, tâlhar de drumul mare, dar avea omul geniu... Și când a fost să dăm lupta, dintre atâția oameni de soi, m'am ales, ca dela sine, eu... eu, care făcusem școala de cadeți... eu, care făcusem atâtea războaie...

— Ei și?...

— Asta a fost pierzania mea... Xenia a descoperit în mine alt om. A aflat că eram din viță nobilă, că fusesem în armata austriacă, că învățasem carte... și această descoperire i-a ucis dragostea. Ea iubea sluga, vezi tu...

— Cu neputință...

— Am băgat de seamă, deși eram atât de ocupat cu pregătirea luptei. Era un război de gherila împotriva unei armate regulate... care, înțelegi cum s'a terminat...

— Cu zdrobirea rezistenței.

— Exact... Dar ceea ce e groaznic, acuma vine. Când Babac a atacat castelul, servitorii au fugit, de asemeni intelectualii. Eu am rămas locului până ce am văzut pe dușmani intrând în curte, atunci am alergat

www.digibuc.ro

la Xenia şi la Porfir. Dar pe Xenia n'am găsit-o şi Porfir n'a vrut să părăsească poziţia... Eu aveam o datorie: copilul... Deci, alergând în bucătărie, unde era închis, l-am luat în braţe şi am sărit pe fereastră fugind în pădure...

— Groaznic... făcu colonelul.

— A doua zi m'am întors pe furiş. Castelul era o ruină. Pe Porfir l-am găsit împuşcat. Xenia nicăiri... Şi am stat ascuns într'o izbă ţărănească timp de două luni, trimiţând o iscoadă credincioasă...

— Şi ai găsit-o?

— Nu, dar într'o noapte ca asta ea a venit la mine.

— Şi?

A venit şi mi-a spus răspicat... «Marko, ia pe Olenka şi pleacă la Smolensk. Te-am scăpat dela moarte». — «Vii şi tu?»... — «Eu, nu... eu plec cu Vladimir Babac».

— Cu ucigaşul tatălui ei?

— Da, cu el.

— Ce monstru!...

— Să n'o condamnăm. Mi-a scăpat viaţa atunci, mi-a scăpat viaţa de mai multe ori şi mai târziu... şi m'a protejat de acolo de unde se găseşte...

— De unde?

— Asta nu ştiu şi nu voi şti vreodată... Dar ea ştie de mine. Ea mi-a permis să-mi duc traiul prin Rusia; ea mi-a ajutat să vă găsesc... Altcum, în Rusia, eşti pierdut prin atâta omenire, ca un ac în carul cu fân.

— Crezi că ea?...

www.digibuc.ro

— Da, ea... cu legăturile ei, cu puterea ei. Ea a trimis veşti despre mine în Serbia şi apoi în România... ea mi-a procurat paşaportul şi, deşi nu mai mă iubeşte, ea este îngerul meu protector care veghează dela mare distanţă...

— E de neînţeles...

Sârbul îşi opri mersul şi, cu ochii la luna din nou turbure ca şi sufletul său, rosti cu amar:

— Cum să înţelegi vreodată sufletul slav... Iată, eu mărturisesc că parcă îi dau dreptate, fiindcă şi în mine pulsează aceeaşi nebunie haotică a aceluiaşi suflet slav...

— Asta nu... făcu hotărît colonelul.

La vorba răstită, Marko se trezi din aţipire şi cu avânt se adresă cumnatului său:

— De aceea, frate, te rog pe tine să-mi stai într'ajutor. Voi latinii, ai spus-o adineaori, aveţi o minte limpede. Voi ştiţi ce vreţi, voi judecaţi înainte de a chibzui. Stai în ajutorul meu...

— Cu mare bucurie, frate...

— Tu ai făcut fericit pe soră-mea... fericeşte-mă şi pe mine...

— Cum?

— Iată cum... Mi-e teamă de Olenka...

— De copilul tău?

— Da.

Tatăl nenorocit cătă în lături, obicei căpătat în Rusia.

— Olenka m'a denunţat...

— Pe tine?

— Da... avea nouă ani. La vârsta asta un copil trebuie să creadă în Dumnezeu... Am pus-o deci să

www.digibuc.ro

se roage. Ea n'a vrut, eu am silit-o... A doua zi m'a reclamat profesorului care, potrivit ordinelor, m'a denunțat.

— Și?

— Am fost închis.

Colonelului nu-i venea să creadă urechilor.

— Inchis?

— Da.

— Și cum ai scăpat?

— Xenia, fosta mea nevastă... Ți-am spus că ea veghează asupra-mi. Ea m'a scăpat.

— Extraordinar...

Sârbul deveni rugător.

— Frate Mihai, am o rugăminte...

— Vorbește, frate...

— Vreau să mai stau la voi încă o lună, două, trei.

— Cu cea mai mare bucurie.

— Am băgat de seamă marele ascendent pe care tu îl ai asupra Olenkăi...

— Asta-i adevărat.

— Tu poate o vindeci... tu poate îmi redai copila așa cum am visat-o eu... fiică iubitoare și cinstită...

— Iți promit pe cuvântul meu de ostaș...

* * *

Chear de a doua zi colonelul începu, potrivit învoielii, să-și învețe nepoata cu deprinderea cea bună a unui cuget cinstit și fără silnicia căinței și fără jignirea pocăinței, să-i redea sănătatea sufletului și mângâierea printr'un proces firesc ca dela sine. Poate să izbutească

www.digibuc.ro

acolo unde tatăl nu putuse fi de vreun folos. Şi fiindcă avea să mânuiască un suflet slav, îşi zise să pună ca temei de învăţătură « frumosul » şi pe el să clădească ce avea de clădit. De aceea îş chemă nepoata la o plimbare prin grădină, după masa de seară, când Traian cânta la vioară, acompaniat de mamă-sa şi Marko, în fotoliu, asculta fumând.

— Iţi place, Olenka, grădina noastră, noaptea?

— Da, unchiule... aşi trăi în ea toată viaţa.

— Vezi tu, frumuseţea ei e sporită prin faptul că este a mea, proprietatea mea... înţelegi?

Fata se opri din mers. Prin cărarea dintre cele două rânduri de plopi, luna plină se oprise parcă odată cu fata ca să asculte la consfătuire. Colonelul simţi un tremur ciudat sub piele, parcă un tremur luminos, dar repede se stăpâni.

— Să strângi din munca ta, zi cu zi, o agoniseală pe care să n'o cheltuieşti zadarnic, ci s'o prefaci în valori de frumuseţe...

— Frumuseţea, făcu Olenka gravă, este tocmai potrivnică posesiunii. Iată, pomii ăştia sunt frumoşi şi nu sunt ai mei... iată, luna, care ne ascultă şi ne ocroteşte, e frumoasă şi nu e a mea... Să te bucuri fără să stăpâneşti...

Colonelul îşi dete seama că lupta se arăta mai grea decât s'ar fi aşteptat. Se lăsase parcă prins şi de aceea încercă să fie tare şi chear brutal.

— Nu, Olenka... nu este aşa. Iată, calul meu e tot proprietatea mea... şi de aceea îl iubesc. Sunt milioane de cai pe pământ, dar ăsta e fratele meu...

www.digibuc.ro

nu l-aş da altuia pentru nimic în lume. Sunt bunuri care, fatal, te duc la proprietate... Casa mea e mai frumoasă ca toate casele, şi această grădină mai frumoasă ca toate grădinile, fiindcă în ea e dorul meu pus, sufletul meu...

Olenka tăcea. Tăcu şi colonelul. Merseră câtăva vreme aşa, unul lângă altul. Colonelul se simţea tot mai turburat de tăcerea asta gravă şi misterioasă, pe care o copilă încă putea s'o reverse împrejurul ei. El îşi dădea seama că convertirea nepoatei nu mergea precis ca demonstrarea unei teoreme.

— Unchiule, făcu într'un târziu fata, ţi-ar plăcea să cred în sfinţenia proprietăţii?

— Da, se lăsă prins unchiul, aş fi foarte fericit.

— Bine... Şi acum la revedere, plec să mă gândesc...

In urma ei rămase un parfum tânăr de flori şi verdeaţă şi în fuga ei se alesese parcă un vânt uşor îngânând o melodie moale printre frunzele pomilor. Colonelul se simţi şi mai turburat. Tremurul luminos de adineaori îl pătrundea mai adânc, parcă prin toate fibrele muşchilor şi prin zvâcnirea capilarelor. O stea căzătoare, cu traiectoria precisă, îl chemă la realitate.

— Sunt nebun. Unde este luciditatea mea?

Peste câteva zile, Olenka veni la unchiul său.

— Unchiule, vino cu mine în grădină şi vorbeşte-mi de Dumnezeu...

Colonelul primi fericit. Planul lui se înfăptuia mai repede decât gândise. Era deci pe calea cea bună.

— Ideea de frumos ne duce fatal la Dumnezeu.

— Nu ideea de iubire?... îl întrerupse fata.

www.digibuc.ro

Colonelul se simţi din nou încurcat. Avea de ales, ca sprijin, două valori, asupra cărora nu meditase nicicând: frumosul şi iubirea. Dar frumosul cădea parcă mai mult în sistemul lui de geometrie sufletească.

— Frumosul e legat, cum ţi-am spus, de proprietate. El ne conduce în chip obligator, la Dumnezeu... şi prin Dumnezeu, la iubire.

Şi dintrodată deveni discursiv, ca şi cum ar fi făcut o critică la un joc de război. Mintea tocmea o serie de silogisme ca să susţie tema propusă: filiaţiunea: proprietate, frumos, Dumnezeu, iubire... Dar de fapt îşi dădea seama că alta era judecata lui intimă, aceea a sufletului în care turburarea luminoasă agita simţurile. El nu voia să cedeze, trebuia să dea dreptate raţiunii.

— Crezi că Dumnezeu împlineşte toate faptele frumoase de pe pământ?... îl întrerupse Olenka.

— Nu există, făcu el exaltat, frumos înafară de Dumnezeu.

— Şi ţi-ar face plăcere să cred în Dumnezeu?

— Aş fi fericit.

— Bine... Mă duc să mă gândesc...

De bună seamă demonstraţia lui corectă o va convinge. Atunci pentru ce era trist? Pe cer, luna plină tăia drum printre grămezile de stele, care se dădeau parcă în lături la trecerea ei. Din spre casă venea un cântec de vioară. Traian cânta singur pe balconul din spre grădină şi cântecul lui suna atât de dureros, încât, deodată, tatăl îşi simţi sufletul scăpat din ghearele

www.digibuc.ro

voinței și repezit tot în ochi. Se trezi plângând. Oare de ce? De îmbunarea sigură a Olenkăi, sau de cântecul de jale al lui Traian?...

* * *

După cină, Traian chemă pe vară-sa, Olenka:

— Nu vrei să te plimbi cu mine?

— Mâine ai două teze, Traiane...

Băiatul făcu un semn de dispreț.

— Olenka, tezele nu contează. Pentru mine învățătura e jucărie.

Și devenind grav:

— Sunt alte datorii cu mult mai puternice în viață. Vino, Olenka...

— Nu, Traiane... In astă seară mă voi plimba cu unchiul Mihai. Vreau să-i vorbesc despre proprietate și Dumnezeu.

— Olenka...

— Cântă la vioară... E așa de bine să mă plimb cu unchiul Mihai și când vorbește să privesc cerul înstelat și să aud cântecul tău vrăjit...

— Nu, Olenka... eu pe vioară nu mai pun mâna până nu ți-oi spune ce am de spus...

— Atunci rămâi cu tata. El îți va vorbi despre războaie și revoluție... și despre alte multe fapte eroice.

Și intrând în casă, se adresă colonelului:

— Unchiule Mihai, vino în grădină să vorbim despre Dumnezeu...

www.digibuc.ro

Marko şi cu soră-sa schimbară o privire cu înţeles. Olenka era pe cărarea cea bună. Unchiul şi cu nepoata scoborîră terasa şi apoi porniră încet către grădină.

— Unchiule, îmi dai voie să-ţi iau mâna?

— Da, Olenka.

Din nou, colonelul simţi aceeaşi turburătoare lumină, la presiunea degetelor, în care deosebea şi moliciunea pielei şi nervozitatea falangelor lungi, subţiri şi tari. Dar numaidecât, aducându-şi aminte de hotărîrea şi datoria sa, îşi lăsă mâna moale, pasivă şi indiferentă, în mâinile Olenkăi.

— Vorbeşte, unchiule... Aşa frumos povesteşti. Glasul tău e cald, să-l pui oblojală pe rană, şi vorba ta pătrunzătoare parc'ar împroşca numai praf de stele...

Dar colonelului îi pierise glasul. Se găsea în puterea a două vrăji, a Olenkăi şi a cerului. Era o noapte ca niciodată de frumoasă. Din calea lactee, aruncată ca un văl de fluturi, cădea ploaie de stele în leasa pomilor. Şi luna, ca o pecetie gata să sigileze orice zapis dintre om şi destin. Şi fata, care-i mângâia rotund fiecare deget, ca şi cum le-ar fi legat cu inele.

— Unchiule, cred în sfinţenia proprietăţii... fiindcă în clipa asta, tot ce mă înconjoară, pomi, cer, stele, luna, sunt numai ale mele... şi nu dau voie nimănui să se bucure de ele.

— Nu te înţeleg, Olenka...

Ea se strânse lângă el, ca şi cum i-ar fi fost frig, încât colonelul îi simţi umărul tremurând şi inima bătând cu putere în piept.

— Nu mă 'nţelegi, unchiule?

www.digibuc.ro

— Nu, Olenka.

Cu iuțeală de șarpe, ea îi trecu mâinile pe după talie și-l prinse în brațe.

— Nu înțelegi că te iubesc?... că nu pot iubi pe nimeni înafară de tine?

— Taci, Olenka.

— Nu... făcu fata cu vocea tot mai aprinsă. Tu nu înțelegi că am venit din Rusia ca să te întâlnesc pe tine?... Tu nu înțelegi că am venit pe urma unui destin? Unchiule, prin tine înțeleg sfințenia proprietății, căci vreau să fii al meu, numai al meu... Prin tine înțeleg glasul lui Dumnezeu, care m'a adus din mijlocul Rusiei, curată și neîntinată, ca să mă dau ție și să mă robesc ție pe viață...

El nu mai putea lupta, devenise rugător:

— Olenka, te rog, taci...

— Nu, unchiule... lasă-mă să cred că există Dumnezeu... lasă-mă să mă pocăiesc prin tine...

Din ce în ce mai slab el își amintea de datorie, de angajamentul luat. Pielea, apărătoarea trupului, era în fiece por pătrunsă de țepușele dorinții. Ochii parcă se închideau, ducând înăuntru spre suflet toată imaginea cerului. Și mușchii lui vânjoși cedau unul câte unul.

Sunetul pianului îi veni în ajutor. Nevastă-sa cânta un cântec sârbesc fratelui ei. El își adună toate puterile.

— Gândește-te, Olenka, la tatăl tău... gândește-te la mătușa ta...

Atunci fata se desprinse de el. N'o vedea bine, dar îi simțea fața crispată și oasele strânse în încheieturi de mușchii trași ca pe gheare de oțel.

www.digibuc.ro

— Pe mătușă-mea o urăsc și aș vrea s'o văd moartă. Ea e piedeca fericirii mele... De-aș fi în Rusia, aș ști cum să procedez...

Colonelul își venise în fire.

— Olenka, ești un copil ingrat.

— Sunt o femeie care iubește.

— Tatăl tău te-a încredințat mie...

Olenka devenise fiară.

— Tata e un dobitoc... și bine i-a făcut mama...

Colonelul se înfurie. Ii prinse mâna și, răsucind-o, o obligă să îngenuncheze. Fata îngenunche cu supunere. Acum el își dădea seama că mai mult se apăra pe sine decât își apăra nevasta și cumnatul.

— Nu vorbi așa. Tu nu știi tragedia tatălui tău...

Olenka râse în batjocoră.

— O știu... Mi-a scris mama...

— Ești o infamă... și tu și mama ta... făcu colonelul răsucindu-i și mai tare mâna din umăr.

Olenka își continua râsul înnebunit.

— Tata e un dobitoc... un dobitoc...

— Dac'aș avea cravașa la mine, te-aș lovi ca pe-o ticăloasă...

Dar Olenka îi săruta genunchii, picioarele, cum putea, pe unde apuca...

— Incetează... Chem pe tată-tău...

— Tata e un dobitoc... un dobitoc... Bine i-a făcut mama.

Atunci colonelul o trânti la pământ. Câteva clipe se priviră prin întunerec. Deodată fata se repezi la el, îi prinse mâna și înfipse dinții tare adânc.

www.digibuc.ro

Colonelul nu simţi nicio durere, ci doar picături de sânge calde.

— Ai să fii al meu... ţi-o jur... făcu fata.

— Pleacă... se răsti el.

— Eşti prea cuminte... dar te voi înnebuni. Ţine minte: te voi înnebuni...

* * *

A doua zi după amiază, Traian chemă pe vară-sa la plimbare şi ajungând la podul cel mare, se opri să privească în apă.

— Olenka, făcu el într'un târziu, iată o hârtie de o mie de lei... voiam să-mi cumpăr cu ea un revolver...

Fata privea la peştişorii care se fugăreau în jurul razelor de lumină.

— Căci mă voi omorî, dacă tu nu mă iubeşti...

Ea continua să zâmbească valurilor, peştilor şi razelor de lumină.

— Iată, hârtia asta o rup în faţa ta...

— De ce?... făcu fata fără să ridice privirea din apă.

— Ca să arăt că-ţi urmez poveţele... ca să-ţi dovedesc că banii pentru mine nu au niciun preţ.

— Asta-i un bun câştigat pentru tine, nu pentru mine...

— Olenka, vezi tu... de pe podul ăsta mă voi arunca, dacă tu nu mă iubeşti...

— Nu te iubesc, Traiane...

Dar băiatul tot spera. Peste câteva zile a venit c'o teză.

www.digibuc.ro

— Olenka, vezi teza asta?... Am luat nota trei. Inadins am scris greşit, prostește...

— De ce?

— Ca să-ţi dovedesc că pot să mă umilesc...

— Şi ăsta-i un bun tot pentru tine...

— Iubești pe altcineva?

— Da.

— E cu neputinţă.

Fata dete cu nepăsare din umeri şi intră în casă.

In ajunul Rusaliilor, Traian veni din nou la vară-sa.

— Olenka, mâine mergem cu toată clasa la biserică. Când mă va mirui popa, voi scuipa în untdelemnul sfinţit, ca să fac voia ta...

— Voia mea?

— Da... Să-ţi arăt că te voi urma pas cu pas toată viaţa, împotriva lui Dumnezeu, împotriva societăţii, împotriva oricui...

— Impotriva oricui?

— Da... făcu băiatul fericit.

Pentru întâia dată, de atâta vreme, fata lua seama la vorbele lui.

— Atunci, împuşcă pe tatăl tău...

Băiatul nu se îngrozi. Orice i se părea acum firesc.

— Impuşcă-l pe el... căci pe el îl iubesc. Inţelege bine... pe el îl iubesc, pe el îl voi iubi toată viaţa... Pentru el am venit din Rusia până aici.

— Şi dacă-l voi împuşca?... întrebă Traian cu o linişte de moarte.

— In tine îl voi iubi pe el... dar pe tine niciodată.

* * *

www.digibuc.ro

— Doamnă, Doamnă... Domnule colonel...

Este Constantin, ordonanța, care aleargă țipând.

— Ce e?... Ce e?...

— Domnișorul... domnișorul...

— Ce e?... Ce s'a întâmplat?...

— S'a aruncat în râu și s'a înnecat...

Mama a pornit țipând după ordonanță. Marko, în urma lor. Colonelul nu s'a putut ridica de pe scaun și deodată s'a frânt din mijloc, ca și cum i-ar fi căzut o stivă de lemne în spate, prăbușindu-se cu trunchiul pe masă. Frânturi de gânduri, amintiri de simțiri, imagini și iar imagini treceau fugitiv și nelămurit, ca și cum, ațipit la cinematograf, ar fi privit ecranul. Intr'un târziu, sau poate numaidecât, s'a deșteptat. In fața lui, Olenka îl veghea.

— Olenka, pentru ce ai făcut asta?

Ea s'a aruncat în genunchi.

— Pentrucă te iubesc, pentrucă trebuia să te înnebunesc... Pentrucă mintea ta lucidă îmi era dușmană. Acum, nebun, mă vei iubi, sunt sigură...

El se ridică în picioare.

— Olenka, copilul meu e mort, e o clipă tragică...

— E clipa supremă... Vino acum, voi fi a ta... Nu poate exista o voluptate mai mare ca asta. Vino, Mihai...

Dar în curte se auzeau țipete de femeie desnădăjduită. Colonelul, rigid și demn, ca și cum ar fi pornit la defilare, ieși întru întâmpinarea mamei.

* * *

www.digibuc.ro

Inainte de plecare, Olenka veni la unchiul său.

— Unchiule Mihai, îți mulțumesc... N'ai întristat de fel pe tata. Cele întâmplate au rămas secretul nostru pe viață. Asta înseamnă că m'ai înțeles. Dar să știi că plec cu un gol la dreapta mea... E locul tău pe viață, căci eu nu voi mai iubi pe nimeni, niciodată...

— Olenka, făcu blând colonelul, ești poate mai nefericită decât mine...

Fata își continuă spovedania.

— La optsprezece ani, intru în mănăstire. Acolo te voi aștepta... Te voi aștepta, rugându-mă... Dacă există Dumnezeu, el mi te va aduce cu siguranță...

După plecarea fratelui și nepoatei, Milenka a venit la bărbatul ei:

— Dragul meu, eu și numai eu sunt vinovată de tot răul... eu, cu sângele meu blestemat. Tu ai fost bun cu mine și țara ta mărinimoasă cu ai mei... dar sângele, sângele ăsta blestemat... el n'ascultă de cumințenie și recunoștință... el a adus toată nenorocirea. Traian m'a moștenit pe mine, nu pe tine...

— Milenka, suntem așa de pedepsiți amândoi, ce să ne mai învinuim unul pe altul...

— Nu, Mihai... tu să-ți cauți o altă femeie..

— Asta, nu ..

— Ia-ți o amantă, o țiitoare... și fă cu ea copii. Imi trebuiesc copii, Mihai... dar copii, în care să te recunosc pe tine numai și pe nimeni din neamul meu... Căci ai fost singura mea iubire... și în copiii aceia vreau să te iubesc mereu, să te iubesc mereu numai pe tine.

www.digibuc.ro

OCHIUL CU DOUĂ PUPILE

In practica mea de chirurg — fără modestie spus — de chirurg cu renume, mărturisesc cinstit, n'am avut prilejul unor întâmplări extraordinare. Ce spun extraordinare!... dar nici măcar prilejul unor emoțiuni sau coşmaruri care, prin puterea, riscul sau fantasticul lor, să-mi împingă sufletul până la frontiera spaimei sau până 'n pragul desnădejdei. Căci, împotriva opiniei curente, meşteşugul chirurgului este o artă restrânsă, artă prea perfect reglementată, artă cu un cod tehnic sever, unde totul este măsurat şi indicat: timpii operatorii, liniile de incizie, disecţia regiunilor, ridicarea părţilor vătămate, suturi, ligaturi... tot, tot, până chear şi eleganţa unor anumite atitudini şi efecte, pentru galeria ucenicilor şi a celor gură-cască totdeauna prezenţi la o operaţie ca la un spectacol.

Deci, nici emoţie, nici plăcere estetică în arta de a tăia. O operaţie, oricât ar protesta iluştrii mei confraţi, îţi dă o voluptate tactilă — gâlgâiala sângelui şi căldura viscerelor — iar în loc de o adevărată emoţie fină, un sentiment brutal de putere — ştiind că un semen de al tău e la discreţia geniului şi mâinilor tale.

www.digibuc.ro

Acum o retractare. In practica mea de chirurg cu renume n'am avut prilejul unor întâmplări extraordinare, până 'n ziua când s'a prezentat în biroul meu, Modest Serghie, fiziologul.

* * *

Serghie era, dintre toți cunoscuții mei, omul cel mai cumpătat, fără să fie ceea ce se numește, în mod curent, un temperament egal, adică un temperament lovit de cele mai deseori de indiferență, scepticism sau blazare. Dimpotrivă. Lipsit de irumperi sentimentale, scump la vorbă și reținut la gesturi, se bănuia în el o desprindere totală de preocupările lumești, pricinuită nu atât de mulțimea și adâncimea problemelor studiate, cât mai ales de înfrigurarea sângeroasă a celor nesățioși de glorie. «N'are altă amantă, râdeau colegii invidioși, decât știința... dar din nenorocire știința îi este o amantă infidelă, căci îl trădează la prima ocazie...» făcând aluzie la toate lucrările lui, pe care doar le intuia sau cel mult le iniția, ca după puțin timp să le vadă rezolvate parcă după gândul lui, în alte institute sau laboratoare din străinătate.

De aceea nu mi s'a părut nefiresc de loc auzind ceea ce-mi cere.

— Iubite coleg, începu el, am, pentru o experiență, nevoie de ajutorul dumitale. Acea experiență o vom face asupra mea...

Eu protestai, deși — fiindcă e clipa mărturisirilor — trebuie să recunosc că am fost măgulit atât pentru încrederea arătată chirurgului, cât și pentru colaborarea cerută omului de știință.

www.digibuc.ro

— Experiențele pe animale nu mai mă mulțumesc. Nimic mai forțat decât să concluzi dela cobai la om... mai ales când e vorba de mecanismul atât de fin, de specializat și de personal aș putea spune, al creierului omenesc.

— Cum, vrei să-ți trepanez craniul și să intervin experimental pe creierul dumitale perfect sănătos?...

El clipi din ochi și de sub pleoapa de sus se iscă o pată fumurie ca umbra unei lacrimi. Atunci băgai de seamă ce ochi obosiți avea colegul meu. Ochi alungiți cu pleoapa de sus puțin căzută, și totuși mari prin silința de a tot privi, de a tot cerceta, cu irisul negru perforat de o pupilă larg căscată, parcă în același scop: al iscodirii. De altfel, toată figura lui era muncită, toată numai colțuri și adâncături: tâmplele înfundate, fruntea gata parcă să pleznească pe din două, obrajii scofâlciți cu pometele ascuțite, iar de sub nasul ușor sinuos, gura spână cobora prin câte un șanț curb până la bărbie.

— Vrei o experiență pe oameni, începui eu, foarte bine... dar pentru asta avem un material consacrat: nebunii din balamuc... sau, dacă alterarea creierului lor e o piedecă, atunci așteptăm un prilej potrivit. La prima trepanare ce-mi va veni, te voi chema. Curg în clinică bețivanii, cuțitarii, asasinii... De ei nimeni nu ne cere socoteală.

— Nu... experiența trebuie făcută neapărat pe mine...

Ii prinsei calculul: reclama... și de aceea nu-l slăbii.

— Procedeul nu mai are farmecul ineditului. L-au compromis inamicii lui Pasteur înghițând culturi de

www.digibuc.ro

microbi... şi l-a compromis toată ceata invidioşilor anonimi care s'au mutilat, şi-au înfipt cuie prin încheieturi, şi-au inoculat lepră, tuberculoză şi sifilis... dragă Doamne, în interesul ştiinţei. Mofturi!... Numai ca să iasă din anonimat... Nişte rataţi ambiţioşi... Nu-i cazul la dumneata...

El mă lăsă să termin şi redevenit din nou stăpân pe firea lui tare, continuă expunerea experienţei pe care eu aveam s'o realizez asupra lui.

— E un lucru cunoscut, azi. Ochiul are două feluri de sensibilităţi, una pentru lumină, cealaltă pentru coloare... Acum înţelegi?...

Mărturisesc că nu vedeam unde voia să ajungă. El înţelese nedumerirea mea.

— Vreau să disjung lumina de coloare. Coloarea, fiica luminii, e şi duşmana ei. Deci îmi trebuie o nouă pupilă, o pupilă străină colorii, o poartă de intrare numai şi numai pentru lumină...

— Dar, după câte îmi amintesc, viziunea distinctă se face pe acea « macula lutea » corespunzătoarea pupilei normale...

— Tocmai de acea regiune trebuie să mă feresc...

Şi intră într'o serie de consideraţiuni de optică, de psihologie şi de fizică, în care nu-l mai putui urmări. Aveam de aface cu un exaltat al ştiinţei.

* * *

Azi, la vârsta de aproape optzeci de ani, după o practică ştiinţifică de peste o jumătate de veac, când am curajul să-mi scriu memoriile, am şi curajul să declar

www.digibuc.ro

că o singură ființă de geniu am întâlnit în viața mea, și aceea a fost o femeie: asistenta lui Serghie, Sânzeana Lambrior. Mai mult, Sânzeana Lambrior a fost și cea mai frumoasă femeie cunoscută de mine. Parcă-i văd intrarea în laboratorul meu. Era toată fulguită, pe păr, pe obraji, pe ochi... de nu știam dacă în clipa aceea ningea afară cu fulgi mari sau dacă venea dintr'o livadă de cireși, bătută de vânt.

Și râdea.

— Trebuie neapărat, domnule profesor, să întreprindeți această operație, oricât vi s'ar părea de riscată...

Rămăsesem înmărmurit. De unde aflase?

— Știți cum e patronul...

Și când rosti «patronul», privirea mi se prinse de colțul dinafară al ochilor ei. Pesemne ajunsesem maniac de mă legam de privirea oamenilor. Ea avea ochi mari, rotunzi, ochi deschiși meniți să primească nu să dea, cu irisul albastru de coloarea floarei de in, și cu o pupilă mică punctiformă, parcă mereu închisă. Dar ceea ce mă reținu mai mult era colțul dinafară al ochilor, acest colț unde încheietura pleoapelor se resfiră în cute subțiri.

— Știți că pentru o experiență «patronul» e în stare să-și dea și viața.

Eu continuam să privesc la colțul dinafară al ochilor. Fără îndoială că ajunsesem maniac. Acest colț râdea pe socoteală proprie.

— Patronul trebuie încurajat. El este un om de geniu, pe care simțurile noastre insuficiente îl împiedecă...

www.digibuc.ro

Oare frumusețea ei îmi turbura simțirea, căci acum deslușam precis, în ochiul frumoasei vizitatoare, două câmpuri delimitate. Nu ca în povestea în care un ochi râde și altul plânge... ci în același ochi, o parte ținea cumpăna credinței și a mărturisirilor cinstite, iar cealaltă râdea vorbind de « patron ».

— Este atât de nesățios în cercetări, încât doi ochi nu-i ajung...

Dar eu nu luam seama la spusele ei. Făceam sforțări desperate să scap de dublul joc al acestei priviri ne mai văzute, și ca ultimă scăpare începui să detailez pe ochii ei, timpii operației ce trebuiau executați pe prietenul meu: tăierea corneei, pătrunderea în camera anterioară, efectuarea unei noi pupile... Și astfel scăpai, lăsându-mă prins de închipuirea operației. La noi, cum am spus, voluptatea e tactilă. Eu, din parte-mi, am avut totdeauna pasiunea operațiilor delicate, ca un joc rafinat de pacientă în care mâna parcă sculptează un bob de piper sau încondeiază un fir de nisip. Totuși ea nu-mi slăbea de fel privirea. La fel: jumătate de och mărturisea cinstit, iar jumătate râdea... în batjocoră

* * *

De bună seamă a fost efectul anesteziculuí. Poate și bandajul care-i astupa amândoi ochii îi prelungea visul, altcum mărturisirea lui mi-ar fi dat de gândit.

— Prietene, îți mulțumesc... Mi-ai făcut cel mai mare bine...

— Numai rezultatul să fie cel dorit...

— Asta, sigur.

www.digibuc.ro

— Experiența asta îți va da celebritatea pe care o meriți.

El făcu cu mâna un semn de indiferență.

— Nu celebritatea m'a condus...

Rectificai în limbajul consacrat:

— Dragostea de știință...

El repetă însă același gest de indiferență.

— Nu... ci iubirea, numai iubirea...

După o clipă de desorientare redevenii calm: prietenul meu era încă sub efectul narcozei.

A doua zi la vizită, o nouă declarație și mai ciudată:

— Rezultatul este minunat. Intrece orice așteptare. Deși sunt cu un pansament gros pe ochi, totuși văd... văd ceea ce n'am crezut că voi putea vedea vreodată. Uite, adineaori a fost aici Sânzeana... a stat colo, în acel fotoliu... Ei bine, deși a trecut mai mult de o jumătate de oră dela plecarea ei, chipul i-a rămas... dar nu cel ireal, imaginativ... ci conturul ei adevărat, dublul de spirit, care însoțește trupul și care e numai lumină...

La scoaterea pansamentului, altă explozie de bucurie.

— Iată acest buchet de garoafe roșii... Sânzeana mi le-a adus... pe fiecare petală a rămas înscris sufletul ei... Dacă floarea nu s'ar veșteji și nu s'ar prăfui, ar sluji unui prizonier încarcerat pe viață, să nu știe când i-a trecut vremea, având în realitate iubita scumpă lângă el.

La plecarea din clinică mi-a făcut destăinuirea definitivă:

— Ascultă, dragul meu... femeia e cel mai mare dar pe care natura ni l-a făcut...

www.digibuc.ro

— Bate câmpii... îmi zisei. A început să bată câmpii ca poeții... sau eram scrântit și eu ca un poet...

— Când o femeie îți intră în viață, atunci poți fi cel mai fericit sau cel mai nenorocit... Ei bine, eu sunt cel mai fericit. Iubesc pe Sânzeana... o iubesc cum nimeni nu poate iubi...

Vorbea cu atâta căldură, încât spiritul meu critic începu să cedeze.

— Acum înțelegi scopul operației... Imi trebuia s'o privesc mai mult... îmi trebuia s'o am mai mult... Nu-mi ajungeau numai doi ochi... Eram nesățios de ea...

Totdeauna am avut o mare indulgență pentru îndrăgostiți. Prietenul meu nu era nebun, ci numai îndrăgostit.

— Odată, Sânzeana mi-a spus: « ce păcat că suntem prinși ca între două praguri, între două simțuri atât de inferioare, tactul de o parte și văzul de alta... Dac'am putea prelungi văzul... »

Imi amintii ochii ei, pe jumătate gravi, pe jumătate râzători.

— Ea a fost inspiratoarea experienței mele. Pe ea o binecuvintez...

* * *

Până la desfășurarea tragediei, pe prietenul meu l-am văzut numai de două ori. Intâia oară, să-mi confirme — în calitate de colaborator — rezultatul experienței. Dar nu mai vorbea de fel ca un om de știință, își pierduse reținerea, spiritul critic și chear limbajul tehnic.

www.digibuc.ro

— Dragă, sunt omul cel mai fericit din lume. Experienţa noastră va fi o binefacere... Va trebui s'o propovăduim printr'o cât mai largă publicitate.

— Şi care sunt rezultatele?

— Acum văd tot. Inainte, şi pentru real şi pentru iluzie aveam aceiaşi ochi... Iluzia era un concept al creierului, o părere. Azi, cu ajutorul acestor două pupile am disociat iluzia de real... sau, mai bine zis, am găsit realul iluziei. Eu cunosc acum ideile lui Plato... Ele există, nu sunt o concepţie utopică... trăiesc cu ele, cunosc realul esenţelor, absolutului...

Eu mă prefăcui a-l crede, ca pe un copil. Era atât de îndrăgostit! El însă trăia aievea această dublă viaţă a realului şi a iluziei. Probă, că la câtva timp a venit din nou la mine.

— Va trebui să-mi completezi binele...

— Cum asta?

— Nu sunt fericit decât pe jumătate.

Pupilele cele vechi mă supără. Va trebui să mi le astupi şi să mă laşi numai cu cele artificiale.

Fiindcă redevenise copil, îl amăgii cum se amăgesc copiii, cu vorbe dulci şi amăgitoare. Dar nu mică mi-a fost mirarea când, imediat după el, a intrat Sânzeana.

— Domnule profesor, ştiu care-i voia lui Serghie... trebuie să i-o îndepliniţi...

— Şi pentru ce?

— N'aţi înţeles?... El a ajuns ca morfinomanul... a doua pupilă e toxicul lui, e morfina lui...

Eu o privii drept în ochi. Aceeaşi situaţie: colţul dinafară râdea.

www.digibuc.ro

A urmat apoi groaznica tragedie, provocată în bună parte și de refuzul meu. Intradevăr, ca morfinomanii lipsiți de excitant, prietenul meu încerca singur să-și procure otrava râvnită. In oglindă, cu un ac fin, a vrut să-și cicatrizeze pupila cea adevărată, dar lipsit de abilitate și-a perforat ochiul și întreg conținutul s'a scurs. Nu s'a dat bătut. Aceeași încercare și de cealaltă parte. Asta am constatat-o la autopsie, căci glonțul și l-a tras doar printr'un singur ochi, iar celălalt a rămas ca piesă demonstrativă.

* * *

A trecut poate un an dela tragicul sfârșit al profesorului Modest Serghie și bineînțeles că nimic nu publicasem. Fusesem victima unui mistificator de bună credință, dar nebun. Când, într'o zi, mă pomenii cu Sânzeana Lambrior. Era parcă și mai frumoasă. Mai frumoasă, deși nu era fulguită de zăpadă sau de flori de cireș. Mai frumoasă, cu toate că la colțul ochilor nu mai exista acea pală de batjocură.

— Domnule profesor, am venit pentru o mare rugăminte...

— Cu bucurie...

— Voi vorbi deschis... Iubesc...

— Nimic mai frumos.

— Iubesc... iubesc un sublocotenent de aviație...

— Foarte bine. .

— Dar ceva se opune iubirii mele...

— Ce?

— Ochii mei.

www.digibuc.ro

Privii atent la ochii aceia minunați, să văd ce cusur puteau avea.

— Noi suntem prinși ca între două praguri...

— Cunosc teoria... între două simțuri, între tact și vedere...

— Da, între două simțuri prea distanțate... Când iubești, aceste două simțuri trebuiesc apropiate...

— Ciudat... Sărmanul Serghie vedea dimpotrivă...

La colțul ochiului îi apăru din nou surâsul de batjocoră.

— La el trebuia să depărtez neapărat privirea, fiindcă eu nu-l iubeam... Serghie trebuia să cunoască iluzia, minciuna... eu, adevărul, concretul..., căci aviatorul meu e un animal superb... vreau să-i văd fiecare fibră musculară contractându-se, vreau să-i văd oasele mișcându-se în încheieturi, vreau să-i văd inima zvâcnind... Și după cum vezi, am pupilele prea mari...

Eu zâmbii privind la acele pupile punctiforme.

— Aș vrea să le reduc la jumătate. Mă supără lumina prea vie, mă distrag florile care-i plac atât de mult...

Avusei un tresalt.

— Prea bine, domnișoară. Poate voi încerca... Insă un lucru aș vrea să știu... Când ai venit pentru prima oară la mine, aveai în păr o fulguială albă... Ce erau, fulgi de ninsoare sau flori de cireș?...

Ea râse cu ochii întregi:

— Nici fulgi de zăpadă, nici flori de cireș... ci bobițele albe ale unui șal vechiu de dantelă...

www.digibuc.ro

CREIERUL POETULUI

Consemnul profesorului la începutul mesei fusese o invitaţie galantă: « Niciun fel de discuţie ştiinţifică... Nimic decât artă, politică şi mai ales bârfeală. Fireşte, în limite'e bunului gust... ». Consemnul unui om cu experienţă, consemnul unui cărturar cu sufletul prins în boema şi salonul secolului trecut, care cunoaşte farmecul convorbirii uşoare şi taina profitabilă a galanteriei. Şi totuşi convorbirea alunecase pe nesimţite la ştiinţă, cum era firesc, între invitaţi aflându-se numai medici, asistenţii şi elevii profesorului, apoi cei doi fii ai lui, unul fizician şi celălalt de curând intern al spitalelor, cu toţii tineri, cu toţii doritori de succes, cei mai mulţi folosind faţă de femei acea atitudine de bravadă proprie oamenilor de ştiinţă, îndesată de brutalitate şi de scepticism, iar ca omagiu faţă de maestrul lor, materialismul integral şi intransigent.

— Domnişoară, se adresă Racotă — asistentul prim, care de fapt condusese discuţia cu abilitate — Cătălinei, fiica cea mai mare a profesorului, nicicând teoria mea, sau mai bine zis teoria domnului profesor, pe care mi-am însuşit-o definitiv, pe viaţă, n'o să găsească

www.digibuc.ro

o mai strălucită demonstrație ca în cazul poetului nostru... Mâine îi voi examina creierul... Dar cu anticipație pot afirma prezența acelor leziuni descrise încă de acum treizeci de ani de domnul profesor, care ne explică atât geniul, cât și nebunia lui...

— Te înșeli, domnule asistent... și se înșală și tata, irumpse vehement în discuție Raul, tânărul intern, și azi ca de obicei pe poziție științifică de adversitate cu tatăl său, care patrona indulgent o atare libertate. O patrona din slăbiciune pentru cel ce avea să-i moștenească numele, catedra și faima și din calcul pedagogic, ca prielnică desăvârșirii unei adevărate personalități creatoare.

— O!... râse Racotă, vom auzi din nou, domnule profesor, una din acele teorii cu iz metafizic, atât de dragă azi snobilor, oamenilor de știință neajutorați și filosofilor pompieri.

Își permitea să-l zeflemisească, era omul de încredere al profesorului și apoi Raul la el în laborator își făcuse ucenicia. Dar în zeflemeaua lui intra și oarecare bănuială, oarecare teamă vagă că s'ar putea dispuța succesiunea, căci tinerii ăștia cresc atât de repede, parcă să te ajungă din urmă și când au și ajutorul numelui, te egalează, ba chear te și depășesc.

— Nu, domnule asistent .. în creierul poetului nu se va găsi nimic, sau leziunile existente nu-ți vor putea explica nimic. Geniul și nebunia lui au de bună seamă o cauză comună... aceeași aspirație pentru a potoli dorurile nestăpânite...

— Refulate... nu-i așa?

— Da.

www.digibuc.ro

— Suntem în plin freudism, domnule profesor... Mi se pare c'am clocit ouă de rață... Dă-i înainte, amice, cu libido, pansexualism, imoralitate infantilă, complexul lui Edip...

Şi din nou adresându-se Cătălinei:

— Fac apel la dumneata, domnişoară, care nu eşti ca noi medic, ci pictor. Nu vezi cu pupilele noastre mărite de o deformaţie profesională... Te invit în laborator să-ţi demonstrez creierul poetului.

Invitaţii se împărţiseră imediat în două tabere: unii care se luau bine cu asistentul (moştenitorul prezumtiv al catedrei); alţii mai practici care, sprijinind copilul, adulau pe tată. Dar cum Raul se îndârjise la riposta cam uşuratecă a asistentului şi era pornit pe gâlceavă, profesorul, mereu atent la buna dispoziţie a oaspeţilor, îşi aminti de consemnul dat la începutul mesei.

— Cum ne-a fost vorba?... Amicii mei, nu ştiţi să fiţi galanţi. Trebuie să vă învăţ eu să faceţi curte...

Şi ridicându-se:

— Cafeaua o luăm în salon, Dintâi muzică bună şi apoi dans... Mariana ne va cânta ceva.

Exclamaţii, strigăte de bravo, aplauze însoţiră numaidecât ordinul profesorului.

— Nu, nu vreau... protestă fata.

In jurul ei se adunase un grup de adoratori.

— Domnişoară Mariana, trebuie... trebuie...

Ea continua să li se împotrivească, respingându-i cu amândouă mâinile. Era foarte mândră pe arta ei şi nu avea nicio încredere în priceperea lor.

www.digibuc.ro

— Mai bine rugăm pe tanti Afina să ne cânte şi noi să dansăm.

Tinerii se simţiră datori să se arate oameni de gust.

— Mai târziu... întâi să ne cânţi dumneata.

— Să vedem ce spune Cătălina. Ea e stăpâna casei, ea e cu programul seratei... şi, ca ultim refugiu, alergă la sora ei mai mare care, în uşa balconului, vorbea cu Racotă.

— Domnule Racotă, un moment... am un cuvânt cu Cătălina.

Asistentul se îndepărtă.

— Scapă-mă, Cătălino...

— Nu... trebuie să cânţi...

— Atunci o să-i omor cu Bach, să se sature...

— Nu, Mozart...

Necazul sorei mai mici se prăfui ca o jerbă de scântei în noapte. In ochii Cătălinei, sub străluciul pupilei, alunecase o umbră. Mariana ştia prea bine, că sufletul plin depozitează tainele în privire.

— Vrei să fii singură? Te-a obosit nesuferitul ăsta de Racotă, ce se târîie lipicios şi arogant, ca un melc cu înţelepciunea în spate...

— Vreau să aud Mozart...

— Bine. Voi cânta pentru tine.

Şi adresându-se asistentului care, respectos, se ţinea la distanţă:

— Vino, domnule Racotă... vino, să-mi întorci paginile... Vreau să fii în astă seară « mon ange gardien ».

* * *

www.digibuc.ro

Murise poetul ei drag...

Din balcon, Cătălina privea la bolta înstelată și ca și când ar fi lăsat vâslele din mână, așa plutea balconul de ușor ca pe întinsul unui lac fabulos, cu toată escorta pomilor în urmă-i, cu toată bogăția cerului deasupra.

Murise poetul ei drag, fără să-l fi cunoscut... Se ferise să-l vadă, se ferise să-l întâlnească din teamă și bănuială. Doar trăise printre artiști la școală, la expoziții. Oameni vanitoși și egoiști, incapabili de o altă iubire decât a propriei lor făpturi. Și totuși poezia lui îi adeverise o altă întindere a tăriei, cu un cer mai pur, mai apropiat de om... un cer, rod al pământului, cu sufletul născut din pântecul orizontului, ca vederea din orbita ochiului; un cer grandios și totuși mic, să-l poți prinde în lacrima unui bob de rouă și care, fixat în osatura stelelor, trăiește prin constelațiuni, comete și nebuloase, epopeea unei fresce.

Murise poetul ei drag parcă după adevărata lege a poeților: pe pat de spital, uitat, părăsit de toți și, mai rău ca atâta, obiect al indulgenței tinerilor asistenți, iar mâine, prin creierul său, servind unei mediocre lucrări a lui Racotă.

Creierul poetului!... Ce-ar putea găsi omul de știință în această locuință pustie?... Un creier nud, redus la materia nervoasă e ca un cer fără poezie, scheletic.

— Te-am prins...

Vocea lui Racotă lovi scurt și exploziv, ca o piatră de praștie într'o harfă.

— Te-am prins în flagrant delict de visare... Iți aștepți luceafărul, nu-i așa, domnișoară Cătălină?...

www.digibuc.ro

Fata îngână o scuză de circumstanță:

— De aici ascult mai bine muzica...

Dar asistentul continuă pe același ton de ironică agresivitate, care era sigur că-l prinde, o șarjă abil pregătită încă de acasă.

— Ai un nume predestinat... Un nume, dacă nu compromis de toată inima albastră a romanticilor, în orice caz în deficiență estetică... Nu te învinovățesc pe dumneata, ci pe tanti Afina, autoarea unei atari greșeli de gust. Dar ce să faci?... Omul e cabotin în tot, până și în alegerea unui nume. Din parte-mi sunt fericit că mă cheamă Gheorghe... nici Gheorghieș, nici Gică, nici Gheorghiță, nici Jorj... ci pur și simplu Gheorghe... Poate că Racotă e cam pretențios pentru un fiu de țăran, are un iz princiar... de aceea mă bate gândul să-l schimb cu Popescu... Gheorghe Popescu... Ăsta-i un nume cinstit pentru un om care are o singură ambiție: să nu fie remarcat prin artificii și efecte străine de valoarea lui...

Asistentul vorbea răspicat și îndrăzneț, parcă, prezentându-i toate socotelile sufletului ca s'o facă atentă.

— Tanti Afina a rămas o romantică neînduplecată, în pofida vremii, în pofida progresului, în pofida gustului modern...

— E o artistă.

— Mă ierți, domnișoară... dar e o persoană demodată. Chear ținuta ei de arhiducesă la pensie...

— O, domnule Racotă... protestă fata, uiți că și eu sunt artistă...

Asistentul parcă aici voia să ajungă.

www.digibuc.ro

— Arta dumitale o admit fiindcă oarecum o pipăi cu degetul... Dar poezia?... Spune-mi cinstit care-i, dacă nu scopul, măcar rostul ei?

Intreba precis, cu acea claritate didactică proprie oamenilor de ştiinţă şi autoritar, parcă să-i prindă ca 'n cleşte sufletul; iar Cătălina, desorientată şi zăpăcită, hotărîtă însă să se apere parcă pe ea odată cu poezia, bâjbâia prin întunerec după argumente, ea care nu cântărise nicicând folosul artei şi nu-i măsurase în întindere activitatea. Racotă observă zăpăceala fetei şi ca să nu strice efectul, redeveni zeflemist şi pamfletar.

— Urăsc poezia fiindcă e inestetică.

— Asta-i prea mult.

— E inestetică prin această indiscreţie de a-ţi « etala » suferinţele şi iubirile, ca şi cum ale tale, poete, au brevet cu sigiliul nemuririi... E inestetică, fiind lipsită de onestitate cu pesimismul ei conceput la cârciumă, între două şprituri... E inestetică prin toate artificiile de vorbă, acele figuri de stil: hiperbole, metafore, comparaţii, care nu ştiu pentru ce îmi amintesc cărţile postale de Paşte... E inestetică prin metafizica ei facilă...

Aci Cătălina îl opri.

— Iată la ce mă gândeam, domnule Racotă, tocmai când ai venit dumneata... că sufletul în noi e incomplet şi cerul pare că-l completează...

Racotă râse victorios.

— Vezi, domnişoară, la ce se reduce transcendenţa poetică?... La traducerea preţioasă a unui gând comun. Mitocanul zice: femeia-i jumătatea bărbatului... Poetul metafizic: cerul, jumătatea sufletului... Şi, fără nicio

www.digibuc.ro

răutate: Cătălina, jumătatea luceafărului în marea nuntire dintre pământ și cer...

Cătălina nu se supără și nici nu observă că asistentul folosea paradoxul și butada, iar Racotă se lăsă prins în mrejele efectului.

— Dar mai cu seamă e inestetică poezia prin facilitatea ei tehnică...

— O, domnule Racotă...

— O artă implică dificultăți de creație. Epicul, pe vremuri, mai implica oarecare inventivitate... comozii poeți moderni însă, gonindu-l, au redus totul la o desfășurare de imagini... Dar pentru Dumnezeu, domnișoară, imaginile poetice sunt figurile caleidoscopice trântite la nimereală, ale jocurilor de cuvinte, sau ca să folosesc un cuvânt savuros, ale bancurilor...

— Nu, nu...

— Imagini?... Iți confecționez câte vrei, sistem Cyrano de Bergerac, la iuțeală, în serie, ca mașinile de duzină. Iată niște variațiuni pe o temă fixă: creier de poet și cer...

Și fără să-i dea răgaz, privind către cer:

— Stea: coroană de spini a unui creier de poet...

— Luna: nicovală pentru creierul gravid al poetului Jupiter...

— Cometa: cucoană în vârstă, ținând la piept ca pe o chisea cu dulceață, creierul unui tânăr poet...

— Calea laptelui: creieri de poeți în pelerinaj la Dumnezeu...

— Corn de lună: secțiune prin creierul mic al unui poet...

www.digibuc.ro

— Taci, taci... Ce tot spui baliverne...

Lui Racotă i se curmă elanul. Era Mariana sosită în ajutorul sorei sale.

— Taci, taci .. Mai bine vino să dansăm...

Din salon se auzea melodia leneșă a unui tango.

— Are dreptate domnișoara Mariana. Să dansăm, da... iată o artă, o adevărată artă... fiindcă toată folosește singurul simț în care cred: simțul concretului...

* * *

Nu era greu de înțeles că tanti Afina avea plan, numai după felul abil și totdeodată important cu care își invitase nepoata la o plimbare în parcul spitalului, când la ora asta târzie, potrivit pravilei romantice, ar fi trebuit să aștepte sub clar de lună, serenada amintirilor sau să plângă cu Musset, Eminescu și lord Byron, pe breviarul ei de fată.

— Draga mea, în viață sunt îndatoriri...

Cătălina simțea însă că secretul îi scapără în ochi și stă gata să-i pleznească în buze.

— Tanti Afina, nu te prinde de loc aerul ăsta de pastor evanghelic...

Dar mătușa, cotind ca din întâmplare pe drumul ce duce la laborator, îi răspunse pe alături:

— Uite, Racotă lucrează... toate ferestrele-s luminate. Grozav băiat!... Are un viitor strălucit... Sunt sigură că el va fi succesorul lui Teodor la catedră...

Cătălina zâmbi.

— Pentru Racotă sunt toate aceste preparative?

— Să vezi, răspunse încurcată tanti Afina.

www.digibuc.ro

Şi deodată rupând taina, ca pe un năduf ce o înneca:

— Da, Racotă te iubeşte...

— St... făcu şoptit Cătălina, jucându-i vârful degetelor în faţa gurii ca la copiii ce au spus o prostie.

— Nu, nu... se oţărî tanti Afina, trebuie să asculţi. El ar vrea să cunoască sentimentele tale... Un proiect de căsătorie între oameni ca voi, trebuie cercetat din toate laturile...

Dar Cătălina petrecându-i braţul pe după talie, începu în chip şăgalnic un soi de confesiune:

— Priveşte sus pe boltă, luceafărul... A venit la întâlnire marele, unicul şi statornicul nostru amant... Cum profanezi, sub privirea lui, marea taină încredinţată ţie, nu de preot, ci de poet...

— Ah, nesuferită fată!... Cum ştii tu de bine să încurci pricinile oamenilor... In fiecare fată modernă e o femeie şi un diavol...

— Şi în fiecare romantică o amantă şi o peţitoare...

Şi deodată într'un elan de desprindere totală, uşoară ca Ariel, parcă să-şi ia zborul în ţinutul dintre pomi şi stele, Cătălina începu să se roage, să se linguşască.

— Tanti Afina, priveşte şi ascultă... a sosit ora... vorbeşte-mi, vorbeşte-mi, tanti Afina, de singurul temei al existenţei noastre... vorbeşte-mi de iubire... Arată-mi potecile ascunse ce duc amanţii până la stele şi drumurile întoarse pentru luceferii ce vin să iubească. Vorbeşte-mi de iubire, tanti Afina... Tu ai crezut în ea şi deci ai cunoscut cerul pe care l-ai visat...

Mătuşa se lăsă prinsă:

www.digibuc.ro

— Da, ai dreptate... Am crezut în iubire... Vezi tu, noi n'am crezut în Dumnezeu de prea multă iubire, iar părinții noștri n'au crezut în iubire de prea multă cucernicie...

Vorba ei era păgână, dar sfințită parcă prin atâta patimă de credință și atâta har de taină. La lumina șoaptei ei, Cătălina simțea măreția cerului devenind neasemuită în toate direcțiunile gândului și tăriei. Milioanele de stele, munții incandescenți ai nebuloaselor, râurile de fum și de întunerec, norii albi ai căilor lactee, toate acele orbite moarte din care strălucește încă lumina nestinsă și toate acele grămezi de jar și flăcări din care se vor naște lumi noi, stau de mărturie ca la săvârșirea unei taine. Și un gând scos parcă din altă taină, din taina unui fior, gând de cinste fără nicio deșertăciune, fără nicio îngâmfare, îi spunea că și ea are un destin în marea tăcere a procesiunii cerești.

— Și crezi, tanti Afina, că iubirea se poate realiza aici pe pământ?... Nu este ea doar din cuprinsul altei lumi?...

Era atâta credință în întrebarea ei, încât nu se mai îndoia că și răspunsul va avea greutate de adevăr.

— Hotărît, draga mea, iubirea se poate realiza aci... dar numai când norocul, voia lui Dumnezeu, predestinarea sau jocul stelelor fac să se întâlnească doi aleși...

— Atunci ce ne rămâne nouă, celor mulți?

Tanti Afina păstra în vorbă felul ei grav și totuși blajin de predicator.

— Sunt două acte de adorare care se petrec în mod curent: iubirea și rugăciunea... Câți însă ajung să

www.digibuc.ro

cunoască pe Dumnezeu, câţi ajung să cunoască iubirea adevărată... Fiindcă le lipseşte credinţa... Practicele lor bigote sunt menite să dea naştere poporului de anonimi, din care se aleg apoi adevăraţii eroi ai credinţei şi iubirii: sfinţii şi amanţii perfecţi...

Tăcu puţin parcă să dea răgaz cerului să dea răspunsul prin glasurile sonore ale lumilor şi apoi cu convingere reluă:

— Poţi porunci munţilor să-şi schimbe locul, dacă ai credinţă... iar dacă iubeşti cu adevărat, nu e de fel minune să vezi pe ape luntrea lui Lohengrin, sau de pe cer coborînd luceafărul...

* * *

— Există un cabotinaj şi aci, gândi Cătălina intrând în laboratorul lui Racotă...

Era crescută demult în atmosfera spitalului, a sălii de necropsie şi a laboratorului, şi putea deosebi numaidecât ce e autentic şi ce e regie şi înscenare de circumstanţă. Din propriu îndemn venise la Racotă, ca în faţa unei demonstraţiuni reci, de strictă obiectivitate, să-şi încerce sentimentele şi să-şi verifice felul de comportare a sufletului. O urmărea o grijă unică: lipsa de gust, de care cu atâta îndemânare vorbise asistentul cu două seri înainte. Şi iată că aci etuvele pufăiau ostentativ, eprubetele cu reacţiuni colorate străluceau pe etajere, iar microtoamele îşi ţineau la vedere cuţitele ca nişte ghilotine gata să funcţioneze. Pentru efectul simbolic, câteva cranii stau rostogolite pe mese şi pe jos, printre borcanele cu creieri şi piese anatomice.

www.digibuc.ro

Racotă îşi pusese ochelarii de lucru, cu geamuri groase şi rame grele şi îmbrăcat într'o bluză neagră, voia parcă să impună ca savant şi să impresioneze ca vrăjitor, stăpânind cu puteri absolute tot acest material mort, parcă la asalt împotriva lui.

— Domnişoară, iată aci materialul necesar demonstraţiunii mele...

Şi băgând mâna într'un borcan, scoase o masă cerebrală întărită, din care se scurgea un lichid verzui, fumegând de abur înnecăcios şi lacrimogen.

— Ăsta-i creierul poetului...

Atitudinea lui Racotă era impunătoare. In picioare, ţinând ca pe un glob, în podul palmei, creierul, el dovedea numai putere şi energie în toată făptura lui, dela degetele lungi, subţiri şi tendinoase şi până la cutele verticale dintre sprâncene.

— Toată antipatia mea nativă împotriva poeziei are un tâlc metafizic... Să-mi ierţi această contrazicere...

Fără îndoială, Racotă era un om interesant şi ochiul ei de artist, obişnuit cu deţaliile, trebuia să noteze fruntea proeminentă ca un etaj suprapus feţei şi ceafa puternică, musculoasă şi ondulată ca o lamă şerpuită, ceafă sensuală.

— Dar iată că ne întâlnim pe poziţie, continuă asistentul, doi inamici, nu doi rivali... Şi de data asta l-am învins definitiv...

Intreaga lui făptură răspândea voluptatea puterii. Ochii îi erau blindaţi între pleoapele strânse şi vorba strivită între maxilare.

— Căci aici sunt leziuni de meningo-encefalită...

www.digibuc.ro

Şi cu degetele mâinii drepte, ca şi cu o pensă, începu să ridice o meninge groasă, aderentă, cojind creierul ca pe o portocală. Cătălina avu impresia că se comite o impietate, dar nu se lăsă înduioşată. Sentimentul de milostenie n'avea ce căuta într'un laborator. La urma urmei, material ştiinţific...

— Dar iată partea mea de originalitate... Ne găsim în faţa unui creier infantil...

— Cum?

Racotă râse zgomotos.

— Da... iată aci circonvoluţiunile lobului frontal...

Şi începu să explice desvoltarea creierului chear din timpul vieţii embrionare. Cătălina simţea că-şi pierde puterea de atenţie. Tot felul de evoluţiuni, schimbări de formă, contopire de circonvoluţiuni, adânciri de scisuri şi apariţiuni de şanţuri; apoi evoluţiunea creierului în seria vertebratelor, raportul dintre greutate şi inteligenţă, arhitectonia lui, cu ce este vechi, primar, şi ce este nou, supraadăogat.

— In concluzie, domnişoară... Studiul acestui creier este extrem de bogat în concluzii... Geniul i l-a dat nebunia, iar darul poeziei, această întârziere în copilărie, acest infantilism.

Cătălina se ridică. Avea nevoie să pună rânduială în avalanşa de impresii şi de gânduri noi.

— Nu rămâi să vezi cum fac secţiunile?

— Ce-aş putea afla mai mult?...

— De sigur, urmează numai o parte tehnică. Creierul acesta îl «debităm» acum în secţiuni ca să-i studiem cito şi mielo-arhitectonia. Dar «a priori» îţi pot spune:

www.digibuc.ro

până în adâncul celulelor vom găsi ambele alteraţiuni, cele patologice care i-au dat geniul şi întârzierea în desvoltare, care i-a dăruit talentul poeziei.

In uşa laboratorului, la despărţire, el rezumă concluzia generală:

— Poetul nostru a venit prea târziu... De fapt soarta lui e tragică: un copil căzut într'o adunare de bătrâni...

* * *

După cină, înainte ca familia să se despartă, Cătălina chemă pe fratele său Andrei, fizicianul, pe balcon.

— Andrei, am nevoie de un răspuns cinstit. Iată că dubla noastră ascendenţă, romantismul mamei şi materialismul tatei se războiesc în mine... Am văzut pe Racotă, azi, ţinând în mână creierul bietului nostru poet...

— Efecte de cabotin.

— Aşa mi-am zis şi eu... Şi parcă totuşi e ceva mai mult.

— Este veşnica dorinţă de putere a omului. Ţi-ai doborît rivalul, îl jefuieşti de ceea ce are el mai scump, creierul şi inima lui... şi pe urmă materiei moarte îi impui condiţiunile propriilor tale interese..

— Este o victorie a vieţii împotriva morţii, dar cu câtă necinste dobândită... căci dacă acel creier ar putea răspunde...

Andrei râse:

— Cum dracu să răspundă...

— Adevărat... E o prostie...

www.digibuc.ro

Şi schimbând vorba:

— Dar aş vrea să-ţi văd gândul... gândul tău de fizician... Mi-e de lipsă pentru lămurirea sufletului meu...

— Draga mea, voi fi scurt şi cât se poate de explicit. Pe mine n'o să mă vezi cu universul în mână, sistem Racotă, pentru simplul motiv, că acest univers fuge de noi, ne scapă. Vechea mecanică cerească a lui Newton, atât de schematică în rigiditatea ei, în care toate mişcările erau determinate şi prevăzute, a dispărut... Azi, universul nostru se vede lovit de o «tară»... aceea a unui element nedeterminat, care încurcă toate socotelile vechii astro-fizice, atât de meticulos şi de sigur orânduită ca într'un gherghef... Nici determinism şi nici continuitate nu există în univers, ci numai şi numai capriciu... aşa că, ştiinţificeşte vorbind, suntem în imposibilitate de a prevedea adevărata evoluţiune a universului... Cu atât mai mult cu cât azi ştim că nu există un singur univers, ci mai multe altele, toate depărtându-se în mare fugă ca nişte rivale certăreţe, după încăierare... până ce, atingând vitesa luminii, vor dispare ne mai putând fi zărite... După cum vezi, neantul e făcut din lumină...

— Destul, Andrei... Iţi mulţumesc. M'am lămurit...

Inainte de a pleca, tânărul găsi însă de bine să scoată un efect:

— Dacă Dumnezeu a conceput un atare joc, suntem fără îndoială sub stăpânirea unui creier de nebun... şi va trebui să-l punem în cămaşă de forţă...

www.digibuc.ro

Rămasă singură, Cătălina simţea nevoia de odihnă. Parcă ieşise dintr'o zgomotoasă încăierare de forţe, de gânduri, de păreri, legate toate de banala cerere în căsătorie.

Prea mult zgomot.

Prea multă mişcare.

Cu toţii, şi Racotă, puternicul stăpân al unui creeri de poet şi Andrei, gardianul lui Dumnezeu, erau de fapt nişte fricoşi. Ţipau, se agitau, strigau după ajutor, doar să nu rămână singuri; voiau să afle mereu, deci întrebare după întrebare, fără răgaz de răspuns, gâfâind de oboseală, hămesiţi de foamea puterii, chinuiţi de nelinişte şi purtaţi doar de păreri, din ecou în ecou. Pentrucă puteau concepe un univers înafară de iubire. Numai dacă oamenii aceştia ar putea iubi, numai atunci toate cercetările lor ar avea valoarea de adevăr.

Prea mult zgomot.

Prea multă mişcare.

Cătălina ridică, recunoscătoare, privirea către cer. Va veni o clipă când cerul întreg îi va da răspunsul aşteptat, prin darul unui ales. Va fi de bună seamă doar o clipă, dar nici nu-i trebuie mai mult... în aşteptarea ei, să-şi pregătească sufletul prin poezie.

Poetul ei drag, azi nu mai era.

Dar creierul lui, în viaţă, avusese altă menire decât de a sluji lui Racotă. Nu fabrică de imagini, ci altar pentru săvârşirea frumosului... Oare există o taină mai nepătrunsă ca frumosul iscat fără silnicie, dintr'o materie robită puterii? Pe lângă minunea asta, coborîrea luceafărului din cer pe pământ poate fi socotită ca un fenomen de nimic.

www.digibuc.ro

IN NOPŢI DE MAI...

Locotenentul închise ochii. Intreg peisajul continua să pogoare din cer în privire, prin lungi traiectorii de lumină, iar chipul ei, în întunerecul ochilor închişi, se înfăptuia ca şi în noaptea trecută, cald, viu şi vibrant, şi totuşi feeric, desprins ca dintr'un nimb din piatra varului de lună. Privirea sa continua să pogoare mai departe, ducând pe lunecuş luna plină, ca într'o ciutură de fântână. Se mira singur de jocul imaginilor din imaterialul câmp al gândirii. Trăia aievea, dar reconstituia ceva cu totul nou din paleta privirii întoarse lăuntric. Şi acum jocul se completa. Cumpăna voia să se plece de altă parte şi din adâncul sufletului să înalţe la loc, prin mintea rotunjită ca o gură de fântână, ciutura încărcată cu apă vie şi lună plină.

Locotenentul sări din fotoliu şi alergă la fereastră. Luna era pe cer ca şi în noaptea trecută, şi acum, de bună seamă, se reflecta în toate fântânile pământului, în apele oceanelor şi până în cioburile băltoacelor şi genele smârcurilor. Şi cine ştie dacă nu urca şi cobora în sufletele tuturor amanţilor. Şi fu gelos.

* * *

www.digibuc.ro

Absurd...

Asta-i culmea, să fii gelos pe lună.

Locotenentul răsuci cu necaz comutatorul. O lumină crudă, vie și puternică, lumină fabricată în atelier și risipită cu rost în becuri puternice, nu căzută orbește peste oameni orbiți, lumină care nu amestecă și confundă părerea cu realitatea, adevărul cu minciuna, ci dimpotrivă deosebește, fixează și stăpânește gândul, simțirea și obiectele, inundând camera, îi veni în ajutor. Ce se petrecuse cu el? Dar abia încerca să-și amintească și numaidecât sufletul său se porni pe lunecuș în jos, iar el să lăsă în voie. Pipăitul intern, acel care cu gheare puternice, ține trupul și stăpânește gândurile, slăbise de tot. Prea fusese frumos. Ea îl alesese, ea, Raluca Turbure, cea mai frumoasă femeie din oraș, poeta cunoscută în toată țara, făptura cântată de atâția artiști, râvnită de atâția adoratori, ea, forțând cercul strâns din juru-i ca să ajungă până la el, să-i dea a înțelege sentimentele, gândurile și dorințele și față de timiditatea și nepriceperea lui, să-i spună că-l iubește. Oare adevărat să fi fost? « Iată sărutul meu, e pentru iubire... Iată buchetul de viorele, e pentru amintire... Iată cercul de lună, e pentru moarte... ».

Ofițerul stinse din nou lumina. Îi era frică de judecata prea clară. Pentru întâia oară acest sentiment nepermis unui ostaș: frica, și mai ales frica de o femeie... Totdeauna și-a soldat iubirile cu succes. Dar femeile lui au fost persoane modeste. Şi acum are o amantă, pe Rozica. Şi gândul lui i se îndreaptă cu duioșie către ea. A cunoscut-o întâmplător. Era premieră

www.digibuc.ro

unde își lucra mama lui. Ce fată buna e Rozica! Drăguță, simpatică, vorbăreață și fără nicio pretenție. Ar putea să-i fie și nevastă. Mama i-a atras atenția. « Croitoresele acestea au ajuns adevărate doamne... și cu drept cuvânt se mărită cu oameni « bine »... Dar nu. A ochit pe fata generalului, Marta. Și generalul e om bun și cu mare trecere, iar fata modestă și serioasă. Dar deodată s'a abătut asupra-i fericirea, cu proporții de catastrofă. Căci de acum înainte numai pe ea singură o va putea iubi, pe Raluca ce-i intrase în viață cu puterea amokului. Și goni imaginea Rozicăi și a Martei ca pe niște imagini obositoare.

* * *

— Raluco, parfumul trupului tău nu e de esență umană... E un efluviu de rouă picurată cu praf de lună...

Ea îi puse un deget pe buze:

— Taci.

Ofițerului i se strânse privirea pe un val de lacrimi, ca inima, de durere, pe un val de sânge. In noaptea luminată de Mai, alături cu iubita sa pe banca dosită a parcului, el era în stare să creeze, folosind toate farmecele gândirii nebune, un joc minunat de vis și capriciu.

— Raluco, iubirea mea te va conduce în balul cerului, să pălească de necaz rivala ta Andromeda... căci rivalele tale sunt numai constelațiile...

Ea râse cochet și indulgent, cum se râde de un copil prostuț.

www.digibuc.ro

— Cum se cunoaște că ești ofițer...

— Ai dreptate, Raluco... Regret că nu sunt poet. Nu joc, ci adevăr îmi trebuie în aceste clipe în care nu se poate minți... Poetul singur e în stare s'aleagă stelele bob cu bob pentru diadema ta de regină și cometele pentru buchetul tău de mireasă... Nu joc, ci adevăr...

— Ăsta-i adevărul... făcu ea, și-l prinse în brațe.

Ofițerul simți acea încătușare de oase întărite în încheieturi și de mușchi încordați până în degete, ca la oameni ce se cațără pe vârf de catarg, în timp ce buzele ei înălbite cu tot fardul nopții, pe sub buzele lui, îi căutau dinții. Și totuși mintea-i înnebunită continua să peregrineze. Fericirea este o realitate ce se înfăptuiește aievea... Și deodată avu o revelație. Intreg universul rămăsese nemișcat și el trebuia să-și țină răsuflarea, ca să nu vatăme, cu niciun suspin măcar, această imensă nemișcare. Stea, frunză, lebădă pe lac... doar motive pentru fericirea ei...

Ea îl slobozise din îmbrățișare și acum, rezemată de speteaza băncii, părea că singură ritmează imensa albă nemișcare. El continua să se zmerească. Strop de rouă ascuns într'un păinjeniș de lună, care să-i fericească ochii măcar o clipă, sau bob de nisip care, într'o viață întreagă, îi va sălta cât durata unui pas, piciorul în mers, ăsta era el.

Deodată ea se întoarse către dânsul.

— Dinții tăi... de ei nu mă pot sătura. Ți-aș zmulge buzele ca să le descopăr goliciunea până 'n gingii și te-aș

www.digibuc.ro

pune să zdrobești sâmburii de măsline... Imi trebuie melodia cărnii și ritmul zdrobirii...

* * *

Locotenentul Stelian Georgescu din infanterie.

Ăsta era el. Sta cu « Baladele cosmice », volumul ei de versuri, pe genunchi și se simțea prost, umilit și nefericit. Le cetise în toate felurile, pe șoptite ca amanții și tare ca școlarii; în jilț, cu ochii strânși parcă pe granița dintre litera scrisă și umbra imaginii, sau plimbându-se prin odaie ca să fie cât mai treaz, cât mai puternic, cât mai stăpân pe sine. Zadarnic! N'a înțeles nimic. Un destin nefericit îl strânge în pielea lui de om mediocru, ca-într'o manta de ploaie. E locotenentul Stelian Georgescu din infanterie și nimic mai mult. Și cum ar fi vrut, în fiecare strofă, în fiecare rând, în fiecare cuvânt s'o regăsească! Să-i pună aceeași întrebare pentru același răspuns, sau mai bine să-i fi răspuns din propriul ei imbold, fără ca el s'o întrebe; să-i fi răspuns cu grabă, cu nerăbdare... Căci este muncit de grozavele chinuri ale îndoielii. Poate că nu este alesul... Și la acest gând simte cum îl năpădesc valuri vijelioase de sânge și otravă. Toată zmerenia lui îngerească s'a șters ca o pată de soare sub umbra unui nor. Nebun a alergat la cazarmă, deadreptul la doctorul Dogăroiu, om reputat prin inteligența și însușirile lui de luciditate.

— Iubesc, doctore..

— La vârsta noastră nimic mai...

www.digibuc.ro

Ofițerul îl privește și chipul celuilalt parc'ar fi fost propriul său reflex într'o oglindă. A spus «la vârsta noastră», și asta a fost parcă deajuns să stabilească o identitate între ei doi. Și totuși doctorul e înalt, subțire, construit ca un desen cubist numai din pătrățele, cu trunchi drept ca o cutie de carton, fără piept și fără pântec cu fruntea în dreptunghi pe sub părul în perie și piramida nasului trasă puternic în jos peste nări, cu o față plină de colțuri și scobituri, în care întunerecul pătrunde ca în niște cuiburi.

— Ai avut-o?

Și-și însoțește întrebarea de un zâmbet verzuliu tras sinuos între ochi și colțul gurii.

— Doctore, se repede locotenentul, sunt bolnav.

— Bolnav de dragoste... rânjește din celălalt ochi, doctorul.

— Da, bolnav de iubire... Nu mă mai cunosc. Mi-am pierdut stăpânirea de mine însumi. Sufletul vagabondează...

— Doar prin stele...

— Iar mintea mea nu mai e în stare de raționamente.

— Coerente...

— Așa e.

Doctorul făcu o pauză ca să-și fixeze pacientul prin pupilele larg deschise, până în adâncul sufletului.

— Spune cinstit că iubești pe Raluca.

Locotenentul lăsă privirea în jos ca un vinovat.

— Toată lumea știe, numai tu te crezi ascuns...

— Așa e, doctore.

— Cum o vei avea, cum ai să te vindeci.

www.digibuc.ro

— Nu, doctore... pasiunea mea creşte cu timpul şi, mai mult, fără voinţa mea se spiritualizează... Sau această spiritualitate nu e decât nebunia care mă pândeşte, nu nebunia îndrăgostiţilor, ci nebunia propriu zisă, boala creierului incurabilă şi nimicitoare.

— Fii liniştit... Lasă că te vindec eu.

Şi trăgând de sub un maldăr de dosare, o agendă, deschise la litera M.

— Priveşte aici.

Ofiţerul ceti: No. 184. Data: 18 Mai. Numele pacientului: Mihalcea Raluca. Diagnosticul: bronşită. Onorariul: la timpul potrivit.

Doctorul rămase cu degetul la rubrica «onorariul».

— Ai înţeles ce înseamnă «la timpul potrivit?»

Şi fiindcă ofiţerul nu răspunse, el completă, băgându-i-se în ochi:

— Nu fii prost, camarade. A fost şi amanta inspectorului, fiindcă e profesoară... şi a colonelului, fiindcă îi plac militarii. Şi colonelul, om în toată firea, s'apucase şi el să prindă muşte de pe bolta cerească... Dar cu mine lucrurile se vor schimba.

Şi râzând:

— Eu sunt al dracului om de afaceri... cumpăr dragoste pe cost de consultaţii.

* * *

In salonul de acasă regăsit aşa cum îl ştia, fără nicio schimbare, locotenentul se revede copil când, pândind plecarea tatălui la cazarmă, pe furiş intra în odaia

www.digibuc.ro

oprită, se ascundea într'unul din fotolii și începea să răsfoiască albumul de fotografii. Și azi are înainte același album cu scoarțe de pluș roșu, cu monograma atârnând doar într'o țintă și cu încheietoarea ieșită din resort.

Câtă duioșenie se desprinde dintr'un album de fotografii și ce refugiu dulce între filele tari cu miros de praf și carton vechi. Dela prima pagină amintirile încep să coboare colina minții fără zgomot, fără grijă, parcă străbătând o ușoară pâclă a lumii care a fost odinioară. Ce bine că n'a găsit nici pe mama acasă. Să fie câtăva vreme singur. Abia acum își dă seama că trage înhămate în urmă-i două insule plutitoare: moartea și copilăria.

Iată pe tatăl său așa cum era de fapt, țeapăn și cazon, în poziție de drepți ca 'n front, cu călcâile alipite, pieptul înainte, pântecele supt, cu o mână ținând chipiul și cu cealaltă sprijinită pe sabie. Și dintrodată, o violentă turburare între imagini sub privirea țeapănă și nepăsătoare a fotografiei. O ordonanță pălmuită fiindcă a intrat cu bocancii în salon. Un copil ținut de soldați și bătut cu cureaua fiindcă a luat patru la matematică... E fratele său, Ionel, mort în război. Apoi o femeie frumoasă plângând pe furiș, să nu fie văzută de copii. «Ți-e gândul numai la amanți»... Acea femeie e mama lui.

Locotenentul ar vrea să plângă, dar nu reușește. Tatăl său a murit și pentru morții de demult nu mai ai decât umbre de regrete prelungi și grave ca notele de orgă, dar numai umbre.

www.digibuc.ro

Pe cealaltă filă se găseşte el cu mamă-sa. El în uniformă de elev, adolescent mândru şi puţin caraghios, pozând cu ifos, şi mamă-sa cu ochii trişti şi mari, prin care oricine, afară de soţ, putea descoperi cinstea şi puritatea sufletească. Apoi pe altă filă, inginerul Raul Damian, naşul. Ce om minunat! Dintre toţi cunoscuţii casei, era singurul care aducea o noblețe în comportare, o voie bună în vorbă şi o dărnicie de om bogat şi aristocrat. Poate pentru această dărnicie îl suporta maiorul. Era şi atât de frumos...

— Puiule, Puiule...

Locotenentul s'a ridicat încet, ca un om întrerupt dintr'un lucru pe care numaidecât va să-l reia.

— Ce faci, Puiule?... Ce te-aduce, Puiule?...

Ofiţerul îşi făcuse chear din tren un plan hotărît.

— Mamă, vreau să mă 'nsor.

— O iubeşti?

Băiatul n'a răspuns nimic. Intrebare prea firavă pentru o atât de mare pasiune.

— Gândeşte-te bine... numai dacă o iubeşti...

Şi începu să-i vorbească blajin şi înţelept. El îi înţelegea întreaga-i durere, de dincolo de sfaturile părinteşti, dar şi în acelaşi timp îşi dădea seama că nu pentru învoire se găsea acum de vorbă cu mama sa, în vechiul salon, sub umbra nopţii ce cobora. Singur se minţise. Dorea o lămurire. Care? Nici măcar n'o bănuia. Ea continua să-l povăţuiască. Şi avea atâta graţie în pronunţare şi atâta înmlădiere în povestire, ştia să folosească imagini atât de plastice şi să imprime un ritm atât de potrivit, încât el se simţi transpus într'o

www.digibuc.ro

vorbă pe care o cunoștea și totuși nu-și dădea seama a cui este. Și deodată chipul din album se lumină. O rază de lună se furișase pe lângă storul ridicat și se ghemuise pe fața lui Raul Damian, ca becul unui licurici. Ii ajunsese pe nesimțite întunerecul nopții, dar nici mama, nici fiul nu făcură nicio mișcare să aprindă lumina. Apoi oglinda lunii începu să joace peste ei, în cameră. Un vânt nocturn, continuând vălul căii lactee, le aducea parcă, prin fereastra deschisă, toată aroma stepelor interplanetare. O mare verde încheiată din inele albe se legăna în jurul lor.

— Spune-mi, mamă, adevărul...

Copilul se găsea pe muchea neprecisă dintre real și vis.

— Dela cine am moștenit acest păcat... al iubirii care nu se sfârșește în îmbrățișarea trupurilor...

Își dădea seama că săvârșa o nelegiuire, că-și punea mama la o tortură nepermisă, dar pe măsură ce insista cu întrebările, mintea i se lumina de adevăr.

— Mamă, dela tata n'am putut primi un atare dar, deci dela tine sau dela «el»...

— Puiule, Puiule... făcu mama desperată.

Dar, ca omul blestemat, el își uitase și de necinstirea părinților și de mânia lui Dumnezeu.

— Mamă, ori e moștenire, ori e nebunia care mă paște...

— Puiule, pentru Dumnezeu...

Copilului i se muie glasul de rușine și durere.

— Nu, mamă, nu vorbi... Sunt un ticălos, că pentru liniștea mea forțez sfințenia unei taine. Nu vorbi. Lasă-mă s'o descopăr singur...

www.digibuc.ro

Sufletul ei făcu un pas înapoi, parcă, în trecut. In starea în care se găsea copilul, să lase femeii şi nu mamei întreaga răspundere.

— Dacă adevărul e acela pe care mi l-a arătat picurul de lumină pe fotografia lui, te rog, taci... Să ne despărţim fără nicio vorbă...

Ea simţea cum puterea îi dispare, cum adevărul nu-l poate mărturisi în această noapte destinată iubirii. Trecuseră, Raul şi ea, unul pe lângă altul o viaţă întreagă şi au rămas străini în prietenia lor. Ăsta a fost tristul adevăr şi totuşi azi nu trebuie spus. Poate nici n'a fost aşa. Poate că prin tonul cuvintelor, prin urma unui gest mai lent, printr'o floare sau printr'o privelişte, şi-au mărturisit iubirea.

Dar acum niciun cuvânt.

Căci el a murit şi moartea, în loc să-i despartă, i-a apropiat mai mult. A fost numai pietate pentru un prieten dispărut sau alt sentiment?

Da, trebuie să tacă, fiindcă numai tăcerea dă realitate visului pe care nu l-ai visat şi înfăptueşte marele circuit dintre un mormânt şi un gând rămas stingher. Numai tăcerea iernii întinereşte natura în primăvară. Da, trebuie să rămână nesimţită în hotărîrea ei. Niciun cuvânt copilului.

Şi deodată întreaga fire a devenit numai tăcere şi poezie. Fiindcă sub geană s'a spart o lacrimă. O lacrimă răsfrântă peste timp, într'un dor, ca lumina peste spaţiu, într'o stea. Şi între zvonurile de lumină, şi azi ca şi atunci, izvorul gâlgâie ca un clavir de păpuşă. Mireazma crudă a măceşilor încheie bolţi albe până în

www.digibuc.ro

cer, iar ploaia stelelor se strânge în băltoace de argint. Și azi ca și atunci, pașii amanților se afundă ușor în pământul jilav. Și o privighetoare, sus, sfredelește tunel tainic pentru sufletele făcute una...

* * *

După întoarcerea în garnizoană, locotenentul n'a mai știut ce-i liniștea. Raluca l-a primit bine, l-a iubit, dar strigătelor lui de suferință ea a răspuns aiurea.

— Ești gelos... prea bine. Așa te vreau. Gelozia e semn de sănătate și tinerețe. Ia să te doară măseaua, să vezi cum m'ai lăsa singură în această noapte de Mai, în care ți se pare că fiecare stea pentru fericirea mea a fost creată...

— Aș crede, Raluco, dacă n'aș fi gelos și pe ele... Gelozia mea e de altă esență. Nu știu cum să-ți spun... cosmică parcă...

— Prostii... Sâmburi de măsline aș vrea să zdrobești între măsele, în loc de cuvinte...

Iar când i-a vorbit de căsătorie, ea l-a mângâiat blajin și i-a răspuns cât mai frumos.

— Niciodată, dragă Puiule, niciodată... cunosc ce-i căsătoria...

El încercă să fie convingător.

— Fostul tău bărbat a fost un ticălos...

— Și tu ești prea cinstit.

— Nu.

— Ba da... ești prea cinstit.

— Tu nu mă iubești de loc.

www.digibuc.ro

— Cum să nu... dar iubirea mea nu se poate concentra în întregime asupra unui moment.

— Cum?... Eu sunt un simplu moment...

— Da. In viață găsesc alte atracții care depășesc cu mult iubirea. Gloria, de pildă...

Bietul locotenent a plecat zdrobit dela amanta lui. Atât de rău ajunsese, încât o femeie să-i facă elogiul singurului ideal ostășesc: gloria. Simțea că așa nu mai merge. Trebuia să termine într'un fel. Mai întâi să se lămurească. De ce suferea? De prea multă iubire sau de gelozie. Rival nu avea deocamdată. Dar cum el nu reprezenta decât un «moment», mâine cine știe?...

Iubire sau gelozie?

Nu mai poate deosebi fiindcă a deslegat baierile gândurilor, amestecând laolaltă bogăția cu sărăcia.

Un moment numai?

Nebun ce-a fost. De dragul veșniciei a dat cep cerului și acum va să fie potopit prin propria sa greșală, căci dincolo de luminițele stelelor e numai moartea.

Ofițerul se trezește din visare.

— Moartea... iată soluția.

Apoi, liniștit, și-a luat revolverul din saltarul biroului. Revolverul, fratele de cruce al militarului. Cum de l-a uitat? Cum de l-a nesocotit? De azi înainte îl va purta mereu în buzunarul tunicii, cum poartă logodnicul inelul în deget și preotul crucea de piept.

* * *

www.digibuc.ro

A venit în parc, în noaptea de Mai mai frumoasă ca oricând... A venit, fugind dela întâlnirea promisă. Fiindcă a vrut să pună aceeași întrebare și cerului și ei.

— E doar un moment?

Răspuns nu are, dar cândva îl va găsi. Ii va veni fie urcând greoi scările rațiunii, fie folosind mintea într'o viziune ditrectă, cum folosește cerul steaua când s'aprinde de viață. Prin urmare, să gândească, să cerceteze, să sufere, dar în același timp să privească și cerul și să se încânte de frumusețea lui. In atari clipe, sufletul e traiectorie întinsă pe mari depărtări, dela țeava revolverului și până la steaua polară. Se răzbună păcatul mamei. Zadarnic l-a dosit, păcatul a răbufnit în el. Căci, după firea lucrurilor, ar fi trebuit să fie un ins mediocru, locotenentul Stelian Georgescu, în bună tovărășie cu micile necazuri ale vieții, bătând ordonanțele sau însurându-se ca să-și maltrateze nevasta și copiii. Și acum, singur în grădina fermecată, el cere sfat revolverului din buzunar și stelelor de pe cer. Păcatul mamei! Tot o noapte de Mai ca cea de azi o fi fost. Și sufletele amanților de altădată se vor fi apropiat lin, cum se apropie două vapoare pe mare, și amândouă vor fi pornit în larg, în timp ce bogățiile treceau dintr'unul într'altul.

Deodată se opri din visare. Cotind aleea spre râu, a apărut o pereche de îndrăgostiți. Era ea. A recunoscut-o numaidecât. Ea și cu doctorul Dogăroiu. Instinctiv, locotenentul a pus mâna pe revolver, dar mâna i-a căzut jos ca paralizată. A vrut să se scoale, să alerge după ei, să-i prindă. Cu neputință. Sufletul său căta

www.digibuc.ro

departe, pe urma a două vapoare legate punte de punte, care înaintează încet, trase de lumina lunii, ca de niște otgoane de argint.

* * *

— Mamă, lasă-mă să mă mărturisesc ţie. Numai tu mă poţi pricepe.

— Vorbește, Puiule drag.

— Inchipueşte-ţi, i-am văzut laolaltă, îmbrăţişându-se... şi aveam revolverul la mine... Nu înţeleg cum de nu i-am ucis şi nu m'am ucis...

— Sufletul tău nu poate fi cuprins în îmbrăţişarea unei femei...

— Dar, mamă, slăbiciunea mea e şi mai mare. Sunt atât de păcătos încât nu-mi urăsc duşmanul, ci, dimpotrivă, îl iubesc... căci în noaptea aceea a făcut-o fericită, laolaltă cu stelele de pe cer şi cu mirezmele din iarbă. Or, preţuieşte mai mult o stea decât un om şi o mireazmă, mai mult decât un suflet?...

— Iubirea ta se va realiza cândva...

— Unde, mamă?

Ea îl trase la fereastră.

— In altă lume... în una din acele stele multe...

— Cât e de departe acea lume...

— Nu, Puiule... Când ajungi să iubeşti pe rivalul tău fiindcă ţi-a fericit o clipă iubita, înseamnă că acea lume e aproape de noi. Poate am şi intrat în ea, dar e atât de pură încât numai sufletul în extaz o poate pipăi uneori...

www.digibuc.ro

PEDEAPSĂ

— Atenţiune... Când va bate gongul, va fi ora...

Dar ora întârzia să fie anunţată. Auzii deslușit bătaia gongului trecând prin fereastra cabinei ca un obuz aerian. Auzii șrapnelele sonore căzând proaşcă peste bulbucii valurilor şi, mai mult chear, înseşi suspinele brizei stârnite împrejurul vaporului nostru ce plutea acum ca fantoma unei cetăţi moarte, pe întinsul apelor.

Şi totuşi eram treaz, ca niciodată de treaz, deşi la masă se băuse mult vin vechi de Cotnar şi şampanie de Pommery, veritabilă.

La lumina camuflată putui vedea pe ofiţerul din faţa mea, locotenentul Titi Zătreanu, închizând ochii şi aspirându-şi adânc, până în suflet parcă, întreaga făptură; văzui pe comandorul Centea, şeful misiunii, jucând table cu maiorul Păscuţiu... şi continuai să particip la veselia generală din careu, care nu voia să ţie seama nici de barajul minelor, nici de apariţia submarinelor, nici de zborul aeroplanelor şi de niciuna din numeroasele primejdii ale războiului pe apă, necum de mesajul ţării urmărindu-ne ca un semn bun şi ca o pază credincioasă pe acele îndepărtate plaiuri marine.

www.digibuc.ro

Sunt un bun observator. Asta intră în însuşirile meseriei mele. Dar patima pentru observaţie, voluptatea egoistă de a iscodi sufletul omenesc golit de orice înveliş social, imboldul nestăpânit de a trage cu urechea la şoapta gândului şi curiozitatea de a privi prin pupila altuia ca prin gaura broaştei, îşi au altă obârşie. Prietenii — câţi mi-au rămas — spun că sunt un ticălos. De fapt sunt numai un ratat. M'au muncit ambiţii mari, gânduri de glorie. Am vrut să ajung profesor universitar şi m'am trezit medic în portul Sulina. Ca răzbunare m'am înverşunat în ştiinţă. Dar ştiinţa şi-a râs de mine, ca de o călăuză proastă. Parazitul cancerului, cu care am crezut că voi revoluţiona ştiinţa — la controlul celorlalţi — s'a dovedit a fi un grosolan artefact.

Am vrut să iubesc...

Dar asta nu interesează memoriul de faţă. In concluziune: fiindcă sunt un ratat, căruia nu i-a mai rămas decât bucuria — de altfel foarte cinstită — de a iscodi şi a observa cele străjuite în sufletul altuia ca 'n fund de mare, mă găseam pe bordul vasului de comerţ, care aducea din Anglia maşini multe şi piese diferite pentru arsenalul marinei, unde eram concentrat după propria mea cerere. Spre onoarea mea, dibuiam în această pornire nu numai dispreţul nedreptăţitului şi amărăciunea ratatului, dar şi o tentativă cinstită de documentare. Gloria, fără îndoială, e un ulcer care roade crunt măruntaiele neisprăvitului, însă ştiinţa la urma urmei devine o pasiune. Voiam să notez atitudinea şi comportarea oamenilor pândiţi, la fiece clipă, de moarte. Norocul

www.digibuc.ro

mă ajuta. Comandorul Centea înțelegea să supravegheze singur încărcătura, atât de prețioasă unor timpuri de pregătiri militare intense, și nu luase la înapoiere calea prudentă a drumului de fier, așa că la numărul « subiectelor » echipajului se adăoga cel mult mai prețios, al misiunii militare. Pentru studiul meu era un prilej unic: nici instrumente, nici laborator, nici animale de experiență. Ochiul meu și sufletul celuilalt. Atât! Și fiindcă aveam să notez toată lașitatea, toată cruzimea și toată infamia oamenilor în preajma morții, era cinstit să încep cu mărturisirea propriei mele lașități, propriei mele cruzimi și propriei mele infamii.

* * *

— E adevărat, doctore, mă agrăi « Benjaminul » echipajului, elevul Marius Dănicel, că în clipa înnecului îți revezi întreaga viață? Viața întreagă, nu în chip sporadic înfățișată pe mari întâmplări, ci în toate mărunțișurile și amănuntele ei, secundă cu secundă, ca într'un film tras cu iuțeala fulgerului...

Dar când să dau răspunsul, surprinsei în ochii locotenentului Zătreanu luminile pupilelor oscilând ca acele unui manometru.

— I-e frică... rânjii eu în mine. Ăsta-i omul meu.

Intradevăr, deși barometrul nu era în scădere și semnele cerului nu prevesteau furtună, vântul își schimbase deodată direcția. Notai fenomenul. Toată dimineața, cerul fusese de un albastru molatic, cu un ușor puf alburiu, și valurile mării goneau liniștite și regulate

www.digibuc.ro

ca răsucite de sul, iar acum vaporul sălta sub valurile întărite, ca sub niște resorturi de oțel; se auzea scârțâitul coastelor în « chilă », se simțea gâfâiala motoarelor.

— E adevărat, doctore?

In « careu », voia bună dispăruse. Comandorul juca table cu maiorul, apărând piesele cu palmele întinse la fiecare aplecare a vasului; locotenentul Zătreanu fuma, ceilalți încercau să cetească. Fiecare se mințea. Își ziceau că hărțile cicloanelor, barometrele, sau la nevoie telegrafia fără fir ar fi dat de știre.

— Doctore, nu vrei să răspunzi?

— Puștiule, îl întrerupse comandorul, tu nu știi că pe un vas de război — cum este al nostru acuma — nu se vorbește de moarte și nici...

— Eu nu mă tem, domnule comandor...

— Nu teama, ci cuviința... Pe marinarul adevărat marea nu-l înnecă, cel mult îl logodește...

— Cu a lumii crăiasă... completai eu cu ochii țintă la locotenentul Zătreanu...

Acum, în jurul nostru, parcă se tăiau lemne într'o pădure, așa sunau de puternic și de înfundat, ca niște securi, valurile întărite, în coasta vasului.

Eu eram în elementul meu. Mă bucuram... Mă bucuram pentru interesul științific, mă bucuram numai așa din pură voluptate, savurând grija acestor războinici în fața primejdiei. Căci puteam evita furtuna coborînd către est, dar atunci intram în zona periculoasă. Eram prinși în clește. De o parte, brațul furtunii; de cealaltă, brațul minelor germane.

www.digibuc.ro

— Zău, doctore, spune-ne... Iată că domnul comandor a plecat... nu se putea juca table. Ce revedem în clipa înnecului?...

— Asta n'oi şti să-ţi spun, puştiule... dar află că în clipa înnecului voi fi lângă tine.

Cuvintele mele se continuară cu bătăile clopotului pe bord. Acum vijelia era în toi. Vântul urla ca şi cum s'ar fi luptat în munţi, cu stejarii codrului. Vaporul se ridica din proră ca un cal nărăvaş şi apoi se afunda, căzând în salturi mari ca o stâncă ce se rostogoleşte la vale. Eu rânjam drăceşte. Din ce în ce mai bine.

— Voi fi lângă tine...

— Să mă ajutaţi?

— Voi fi lângă tine, lângă Zătreanu...

Zătreanu nu pricepu provocarea. El gândea aiurea decât la vorba noastră. Era un om frumos Zătreanu, dar mie nu-mi plăcea. Nu-mi plăcea tocmai fiindcă era prea frumos. Frumuseţea este o însuşire inferioară pentru un bărbat, îl arată neevoluat, rămas în vârsta adolescenţii. Nu-mi plăcea fiindcă era tăcut, singuratec, parcă în continuă meditaţie. Şi nu-mi plăcea fiindcă, inginer de meserie, scria versuri... Pentru mine, poezia e cea mai neghioabă şi mai ridiculă îndeletnicire în viaţa modernă; iar poetul, un uriaş căzut în mintea copiilor.

— Voi fi cu carnetul în mână, ca un reporter... notând ultimele voastre impresiuni.

Cuvintele mele simţeam cum se înfig ca nişte gheare de oţel în trupurile lor scurse de vlagă. Timpul se scurgea greu în noaptea de panică şi de pedeapsă. O

www.digibuc.ro

umbră aluneca sub fiecare din noi, poate umbra morții. Și clopotul, înnebunit, suna în gol...

— Mie nu mi-e teamă... spuse convins aspirantul.

Simțeam însă că-și făcea curaj.

— La plecare, mama mi-a închis un lacăt în mână, adică m'a legat cu pământul.

Râsei sinistru și îmi dădeam seama că fiecare hohot al meu semăna cu rostogolirea unui craniu pe scările iadului.

— Atunci, doctore, după părerea dumitale, făcu maiorul, vreo drăgălașă torpilă, furișată ca o ondină, o să ne sărute cu foc... sau și mai frumos, mingea unei mine o să ne dea un picior undeva, ca să dăm un spectacol de circ rechinilor.

Zeflemeaua maiorului, deși cu scop liniștitor spusă, îmi ajuta planul. Cum aș fi vrut să văd pe Zătreanu, pe distantul poet făcând tumbe prin aer. Imi revenii iute însă. Poate că trupul lui elastic ar fi făcut rotunjimile elegante ale unei spirale și în cădere s'ar fi desfășurat săgeată, ca al unui perfect înnotător. Sunt inși care rămân esteți până în clipele cele mai caraghioase sau cele mai grave ale vieții.

— Zătreanu ne scapă... glumi mai departe maiorul. El e atât de frumos... și pe lângă toate, și poet... Cu siguranță, sirenele, ondinele și nimfele mării, ne fac de dragul lui, o escortă nevăzută...

Zătreanu se mulțumi să zâmbească. In mine mușca invidia și dorul de evidențiere.

— Mă, băieți... eu vă scap dela moarte... eu, fiindcă am o răfuială cu cineva...

— Cu vreun rival?

www.digibuc.ro

— Nu... cu o femeie.

Acum furia valurilor devenise nestăpânită. Trâmbe imense se înălțau până 'n crugurile cerului. Auzeam opintelile de facere ale pântecului mării și iureșul spiralat al coloanelor de apă. Prin urmare, alte unelte de distrugere decât cele militare. Cu atât mai bine... Aveam impresia că eu conduc această luptă, că eu sunt căpitanul tuturor stihiilor deslănțuite; că, la porunca mea, trâmbele au țâșnit din apă și clopotul pe bord s'a pornit în neștire.

— O femeie... repetai eu. Și o voi căuta în toate bordelele pământului, până ce o voi găsi...

Acum toate privirile fură ațintite asupra mea. Nimeni nu lua seama la uruitul macaralelor pe bord, la limbile de vânt ce hăuiau ca 'n codru.

— De ce prin bordele, doctore?... întrebă timid Dănicel.

— Fiindcă pe fata fugită dela părinți, cu mai multe probabilități o găsești într'un bordel, decât la mănăstire... și râsei încât singur mă speriai de propriul meu râs.

— Doctore, asta-i o butadă...

Zătreanu vorbise. In fine, ieșise din splendida lui izolare.

— Nu, Zătrene, nu-i o butadă... Pe femeia urmărită trebuie s'o găsesc în bordel, altcum tot sensul vieții mele piere...

El dete să răspundă, când aparatul de radio, care zicea încetișor muzică ușoară, anunță:

«Când va bate gongul, va fi ora...».

www.digibuc.ro

Ca de obicei, Zătreanu închise ochii. Eu fui pe urma lui, parcă să-l urmăresc până 'n suflet. Când își reveni, gongul bătuse, ora fusese anunțată, muzica își reluase cursul vioi. In cameră, dintrodată se stabilise voia bună. Și întradevăr, în zadar îmi întindeam auzul spre mare. Niciun vuiet, niciun zgomot. Marea era liniștită ca un lac și vaporul se legăna ușurel ca o luntre.

* * *

Povestea vieții mele?... Dar nu m'am silit s'o ascund nicicând. Toată tăria față de alții, toată siguranța față de mine, dela acest act de îndrăzneală purcede. Și totuși, în împrejurările de atunci, am avut impresia că mi s'a scos fără voie, că am făcut o mărturisire silită, că forțe superioare sufletului meu (inteligență, voință, simțire... atât...) au intervenit. Și aceste forțe veneau nu dela interesul oamenilor, nu dela trebuința lor de a afla, de a petrece sau de a profita... ci de aiurea, poate dela fața cerului atât de schimbătoare, când lăptoasă ca faianța, când metalică, poleită cu argint curat... poate dela broderia valurilor minuscule, sau dela jocul lor în parapetul de tablă al vasului.

Ne găsim pe punte, odihnind pe chaise-longuri sub un baldachin de pânză, privind peste copastie în larg.

— Oare de ce n'or fi delfini în jurul nostru?

— Ne pândește vreo mină, Dănicel... făcui eu cu răutate, nu atât ca să răspund elevului, cât mai ales să vatăm contemplarea lui Zătreanu.

— Dar bine, doctore... era vorba că ne scapi de moarte? mă agrăi ironic maiorul Păscuțiu.

www.digibuc.ro

— Eu atâta știu și atâta am spus: că nu voi muri până ce...

Dar, în clipa aceea, din careu se auzi vestirea crainicei: «Când va bate gongul, va fi ora...».

Recunosc, mă zăpăcii. Sufletul meu se zbătea între ascultarea postului de radio și privirea lui Zătreanu. Până să mă desmeticesc, ora fusese anunțată. Era ca un făcut. In fața lui Zătreanu să nu prind niciodată ora oficială. Ideea asta începuse să mă persecute. Nu mai era o întâmplare, o coincidență, ci un fapt. Și un gând nărod mi se prinse în minte: Zătreanu era aliat cu timpul.

Prin gaura podului își făcu apariția mecanicul șef, Gușăilă, un om subțire, chel, cu ochii oblici și parcă apariția lui îmi veni în ajutor.

— Priviți la Gușăilă cum iese din pântecul vaporului, ca un diavol din infern... Priviți-l bine, căci apariția lui o s'o vedeți, nu odată, nu de o sută de ori, ci mereu, mereu... la infinit...

— Ce vorbă e asta, doctore?... făcu Zătreanu.

Din nou îl adusesem pe pământ.

— Da, Zătrene, așa e cum îți spun... potrivit veșnicei întoarceri a lui Nietzsche. Căci noi la infinit ne vom întâlni aci, la infinit vom naviga ca acum, speriați, obsedați, halucinați... la infinit vom sări în aer...

— O, doctore... cine mai admite teoria lui...

— Orice spirit metodic, care duce determinismul până la ultimele lui concluzii.

In clipa aceea, orizontul se crăpă ca un pământ uscat și prin despicătura lui apăru un fulger.

www.digibuc.ro

— Ai vorbit cu necaz, doctore... glumi Dănicel, iată că s'a năruit cerul pe dumneata...

Şi adevărul grăia. Pe orizont apăruseră ca din senin nori negri, umflaţi de ploaie şi de piatră. Din nou mă găsii în elementul meu.

— Mă, fraţilor, eu v'am spus că nu voi închide ochii până ce răzbunarea mea nu va fi împlinită.

Ploaia începuse să cadă cu picuri repezi şi tari, împroşcând fiecare bulbuc, fiecare val.

— Spune-ne, doctore, necazul dumitale..

— Nu vă e frică?

— Nu... făcu Dănicel.

Intreg orizontul era acum un brâu murdar din care ţâşneau flăcările trăznetelor. Din pântecele vasului ieşau mereu, mereu, draci negri. Vântul începuse să urle, marea, să se agite. Dar niciunul din tovarăşii mei nu părăsea puntea. Le trebuia parcă decorul acesta drăcesc pentru drăceasca mea povestire. Când a trecut timpul, nu ştiu. Ura mea împotriva profesorului Cosmuţ, care-mi luase catedra, gonise timpul şi adunase toate stihiile în jurul meu. Le-am povestit râvna luptei, durerea insuccesului, umilinţa ratării. Apoi am detaliat răzbunarea... fericirea mea, când destinul mi-a pus în mână duşmanul, ca pe un ghiveciu cu flori pe care-l poţi trânti la pământ.

— Fraţilor, cea mai mare lucrare a vieţii mele, o lucrare care parcă nu încape în orizontul acestei lumi, a fost denunţul meu la parchet... Işi însuşise un laborator, comandat pentru institutul universităţii...

www.digibuc.ro

Acum furtuna se înteţise. Valurile îşi aruncau spuma până aproape de punte, stropindu-ne. Dar niciunul din noi nu părăsea locul.

— A venit şi nevastă-sa şi s'a umilit ca soţie... şi eu am respins-o ca bărbat... Şi pe urmă am întâlnit-o în balamuc, nebună...

Nimeni nu clintea, deşi vaporul se înclina când pe o coastă, când pe alta.

— Şi acum îi caut fata prin bordelele pământului... pe ea am s'o plătesc şi o s'o am...

Un tunet sună în orizont şi totuşi atât de aproape ca şi cum ar fi explodat în inimă.

— Fraţilor, gândiţi-vă că astea toate se vor repeta potrivit teoriei întoarcerii eterne, la infinit... că, la infinit, voi băga în puşcărie pe Cosmuţ... că, la infinit, voi întâlni pe nevastă-sa nebună în balamuc... şi că, la infinit, voi plăti într'un bordel murdar, pe fie-sa...

* * *

Zătreanu se închina parcă în faţa nemărginirii.

Deşi noapte, îi vedeam prea bine trupul înalt, încovoiat puţin pe spate, capul ridicat, ochii ţintă spre cerul înstelat. Pentru mine, un prilej unic de iscodire. Stăteam în umbra catargului dela proră şi îi urmăream privirea dincolo de ochii lui. Şi trebuie să mărturisesc fără ruşine că acea privire mă fura. Stelele, deasupra mării, sunt cu mult mai frumoase ca cele dela munte sau din grădină. Există o feerie a cerului... şi de bună seamă, una a mării. Cerul, mantie încrustată de nestimate... Marea, mătase cu fluturaşi de aur... Sau

www.digibuc.ro

poate și mai mult. Cerul, tremur de ochi setoși... și marea, tremur de piele înfiorată. Sau poate și mai mult încă. Cerul ce se dăruiește; marea, trup ce primește...

« Când va bate gongul... ».

Atunci mă deșteptai în plină răzvrătire. Mi-era rușine de propria-mi slăbiciune și mi-era necaz că prin intermediul lui, ca și altădată, mă lăsasem păcălit.

— Ce faci aici, Zătrene?... făcui eu indiferent, apropiindu-mă cu pașii domoli, ca un om ce-și face siesta.

— Mă gândeam la cele două jumătăți de inimă aruncate în mare...

— De cine?

— De poveste... De balada norvegiană...

El își întoarse spre mine chipul luminat dinăuntru înafară, ca și cum toată feeria din sufletul lui s'ar fi proiectat pe cer și pe mare. Nu pot să sufăr acest orgoliu al poeților.

— E vorba de logodna iubiților despărțiți prin zidurile temnițelor, prin întinderea mărilor sau răutatea oamenilor... și care reușesc totuși să-și schimbe jumătățile de inimă în loc de inele...

Râsei zgomotos ca să subliniez naivitatea lui, de fapt ca să stric vraja clipei.

— Poate și dumneata ai o inimă dublă...

— De ce nu?

Urăsc naivitatea la un om matur — o cred fățarnică — și totuși glasul lui Zătreanu, cu toată duioșenia ce se desprindea din el, nu mințea... mă ducea pe cărarea dintre adevăr și fantazie, serios, cu bună credință, ca vorba unui astronom care, în fața boltei

www.digibuc.ro

înstelate, emite o ipoteză ce pentru mine, laic, este o copilărie.

— Văd eu, prietene, c'ai să ajungi nemuritor.

— In lumea asta, nu... în cealaltă, da...

Nici de îndumnezeiții ăștia mistici nu fac cine știe ce caz. Și la ei aceeași fățărnicie. Dar nici acum nu putui riposta după pofta inimii mele.

— Ești tânăr, Zătrene, ești prea tânăr. Și ești poet... prea poet. Să mai vorbim peste vreo cincisprezece ani...

— O, doctore, cum vorbești... Dar zilele mele sunt numărate. Ce spun zilele? ceasurile, clipele...

Numaidecât îmi făcui o socoteală: chipul lui frumos sfârtecat de pești și de crabi, iar mândrul lui trup supus unei lente putreziciuni... apoi craniul gol, la fel cu toate cele din colecțiile muzeelor de anatomie, bătut, alungat de valurile mării și înfipt ca într'un par în scheletul toracelui, în care, nu știu pentru ce, vedeam inima vie pulsând.

— Și ce-ți dă această siguranță a morții?

El tăcu puțin. Se vedea că se luptă cu sine, apoi își descărcă sufletul:

— Păcătuiești, doctore, păcătuiești contra conștiinței dumitale, menținându-te pe o teorie atât de falsă ca cea expusă acum câteva zile.

— E teoria lui Nietzsche adaptată de mine, în interesul meu propriu...

El nu-mi dete răgaz să-l contrazic.

— Doctore, nicio demonstrație matematică n'ar putea dovedi credința mea... și totuși așa e... mi-o mărtu-

www.digibuc.ro

risește acel presentiment al morții, care nu se înșală nicicând...

— Ești amorezat, Zătrene...

— Iubesc, doctore.

— E totuna.

— Nu... E o mare diferență...

Din nou pauză. Trebuia să mă țin tare. Vocea lui în care nu puteam dibui nicio urmă de înșelătorie, ochii lui atât de curați în fața siguranței morții, recunosc că-mi turburau scepticismul cu care voiam să colorez atât oamenii, cât și întâmplările.

O lumină de liniște și de pace se lăsase în jurul nostru, o lumină desprinsă parcă din ghearele soarelui și din trupul zilei, o lumină de Vinere mare. Orizontul tremura pe mătăniile valurilor și un clopot începuse să sune parcă peste câmpie, clopotul din satul meu.

— Ascultă, doctore...

Mă deșteptai furios pe mine. Mă lăsasem dus prostește. Dar acum aveam să-mi prind gândul ca o caracatiță de vorba lui și să n'o slăbesc.

— Ascultă, doctore... am fost și eu sceptic ca și dumneata... și eu am fost necredincios ca și dumneata... și eu am fost robit simțurilor ca și dumneata... Iubirea, mult timp, era totuna cu aventura. Repede, indiferent și trecător... asta-mi era deviza. N'am crezut în femeie...

— Nici să nu crezi... am răspuns, devenind din nou stăpân pe puterea de judecată.

— Dar când am întâlnit-o...

— Știu... E atât de bună și de nevinovată...

www.digibuc.ro

— Nu... Era o Marie Magdalenă...

— Iar dumneata un...

— Nu glumi, doctore... Destinul, căci numai de destin e vorba, ne-a adunat: unul, dela un capăt al țării; celalt, dela alt capăt...

— Și v'ați iubit... știu... le coup de foudre...

— Mai întâi ne-am plăcut și pe urmă ne-am iubit.

— Știu... cum nu se mai iubesc decât turturelele.

— Nu... Cum nu se iubesc decât aleșii, predestinații. Fiecare întâlnire era un prilej...

— De fericire.

— Nu. De înălțare...

— Și acum?

— Suntem aproape în pragul morții... trebuie să fim. Nu se poate dura pe pământ o fericire atât de mare. E prea mic pământul, e prea scurtă viața pentru fericire. După atâta iubire, urmează, fatal, moartea... o cere însăși fericirea. Urmează veșnicia, viața cealaltă, care e numai iubire ..

Și privind parcă dintrodată bolta înstelată și marea sclipitoare:

— Vreau moartea, doctore... O invoc dela cer, chipul veșniciei și dela mare, niciodată trădătoare...

Găsii prilejul de a deveni rău.

— Și dacă dumneata mori și ea nu?...

El rămase cu ochii pironiți asupra-mi.

— Cu neputință... în aceeași clipă amândoi... Înțelegi? In aceeași clipă amândoi trebuie să murim...

— A fost o convenție?

www.digibuc.ro

— Nu. Totdeauna ne-am ferit de convenţional... dar e un consemn al destinului.

— Şi dacă ea totuşi nu ascultă de consemn?

El rămase gânditor.

— Atunci, ea va fi cea pedepsită...

Şi dintrodată deveni exuberant:

— Cu neputinţă, doctore... Vezi dumneata, veşnicia ne aşteaptă dincolo... şi fiindcă e o veşnicie de iubire, cel ce pierde doar o clipă din ea, va fi deapururi păgubit. Şi ce pedeapsă mai grea, doctore, decât pierderea unei clipe de iubire...

— Asta nu-i o siguranţă.

— Ei bine, eu o am... Ţi-am vorbit de balada celor două jumătăţi de inimă. Când doi iubiţi se logodesc, îşi schimbă jumătăţile de inimă... Aşa se face că rămânând aceeaşi fiinţă, devine şi cealaltă...

— Poveste.

— Poveste?... Ce-i aia poveste?... Doctore, cum greşeşti dumneata. Determinismul ştiinţific, în care am crezut şi eu, e o simplă numărătoare de zile şi de ani. Dar timpul se măsoară, uite pe cer, cu ani de lumină... De ce această poveste să nu ni se fi întâmplat chear nouă?...

— Atenţiune...

Era Radio-România care se auzea prin uşa careului.

— Tăcere... făcu Zătreanu închizând ochii.

— Ce e?... Ce e?...

— Acum am întâlnire cu ea...

O clipă rămăsei buimac. El intrase în extaz. Cu ochii închişi, nu mai vedea, nu mai auzea nimic.

www.digibuc.ro

«Când va bate gongul, va fi ora...».

Dar nu putui auzi mai departe, de răul unui gând infam. Fără să-l întreb, fără să mă gândesc la datoria secretului profesional, fără să iau seama la propria mea prostie, profitând de uitarea în care căzuse, îi alunecai tiptil, tiptil... hoţeşte, mâna pe sub haina deschisă, până în dreptul inimii. Jur că n'am fost prada unei iluzii... jur, ca la tribunal, pe onoare şi conştiinţă, că la fiecare pulsaţie, inima lui lovea cu două bătăi, ca şi cum ar fi avut două vârfuri.

* * *

Oare să fi fost adevărat? Nu cred decât în simţurile mele, ele nu mă mint... altfel tot sistemul meu filosofic, întemeiat numai pe concret, măsurat şi determinat, s'ar nărui şi odată cu el toată tăria, tot rostul meu de a fiinţa. Or, pulpa degetului arătător păstra net amintirea celor două vârfuri de inimă.

Dar pe vapor se petreceau şi alte minunăţii. De pildă, cu neputinţă să prind ora oficială, transmisă cu atâta statornică credinţă de bunul Radio-România, de câte ori lângă mine se găsea Zătreanu. Şi alta... de câte ori porneam să explic sau să justific ura împotriva lui Cosmuţ, marea însăşi parcă-mi sărea într'ajutor cu isonul ei tumultos. Incepea să se agite, să se înfurie, să se răzvrătească. Oare căpătasem putere de magician, eu, scepticul, necredinciosul, partizanul exclusivist al materialismului absolut?...

— Doctore, se anunţă clipa cea mare... Trebuie să-ţi vii în fire, să te pocăieşti...

www.digibuc.ro

Era Zătreanu. De data asta, eu priveam în largul mării peste parapet; de data asta, eu o întrebam prosteşte, ca pe o fiinţă vie, dacă îmi este aliată sau duşmană... Dar apariţia lui Zătreanu, cu vorba lui blajină şi acea siguranţă aproape mistică, mă scoase din fire. Ce se petrecea oare în creierul meu sănătos? Ce perspective mă aşteptau, lăsându-mă pradă propriilor mele halucinaţiuni... sau şi mai prost, visurilor unui poet?..

— Ascultă, Zătrene, eu sunt sigur că nu voi pieri... îi răspunsei cu necaz îndesat. Căci, va să mă realizez aici pe pământ, nu în altă viaţă, chear dacă acea viaţă e veşnică...

Dar vorbeam parcă în virtutea celor ştiute mai înainte. Acum, mintea mea îşi pierduse rânduiala. Fiindcă îl uram prea tare, fiindcă îl uram ca pe o piedecă răsturnată în calea mea.

Departe, în zare, apăruse un stol alb de pasări, un semn de pace, de fericire, născut parcă din împreunarea mării cu cerul, un ison imaculat vorbei lui Zătreanu. Şi în aerul irizat, alte imagini şi mai albe şi mai luminoase: ţinte de argint în brâul orizontului, aerul tremurător ca un frunziş de plopi sidefii şi pe boltă, umbre albe ca ale unor aripi de heruvimi.

Cu o mare opinteală a sufletului mă desmeticii. Doar eram un ins înarmat. Scepticismul taie ca un scalpel şi destramă ca o lanţetă. Căci tovarăşul meu mintea. Exista o farsă a iubirii integrale, un sistem comod al superiorităţii fără nicio sforţare şi o comportare totdeauna profitabilă, cea a moralei din vârful buzelor.

www.digibuc.ro

Gândurile astea umpleau toată făptura mea de o bucurie nestăpânită.

— De altfel, mă îndoiesc de sinceritatea dumitale.

El, aproape involuntar, îmi prinse mâna.

— Pune aici, pe inima mea...

Eu rânjii satisfăcut.

— Ştiu... Iţi cunosc beteşugul. Ţi l-am dibuit într'un moment de transă. Ai două inimi contopite în inima dumitale... dar nu e ce crezi... nu sunt inimile din poveste...

— ?...

Printr'o sforţare extraordinară a minţii mele, repezită tocmai în primii ani de facultate, îmi amintii de procesul ciudat de desvoltare a inimii în viaţa embrionară.

— Ai un viciu de desvoltare .. Ţine minte dela mine... inima provine din doi muguri...

Şi continuând să rânjesc mai mult în suflet decât pe chip:

— Ai rămas ca în pântecele mamei... redus doar la valori embrionare...

Dar minţeam cu înverşunare, căci frumuseţea lui Zătreanu se întemeia mai cu seamă pe putere şi bărbăţie. Acum i-o prindeam în întregime: avea ceva din puritatea statuilor greceşti. Prin gesturi, atitudine şi mişcări, îmi amintea de Discobol. Chipul lui era atât de alb ca şi cum nici soarele, nici ploaia, nici vântul nu l-ar fi atins vreodată. Părul blond, ondulat, cădea pe o frunte largă, uşor boltită, minunat de curată, fără niciun creţ, fără niciun gheb osos, plutind parcă pe arcurile sprâncenelor. Nasul era drept, puţin adâncit

www.digibuc.ro

la rădăcină şi ochii de coloarea orizontului, când azurii ca cerul, când verzi ca marea liniştită.

— Doctore, ne aşteaptă veşnicia poate... Cum te prezinţi în felul acesta la porţile ei?

— Nu, nu... ţipai eu şi în patima mea simţeam din ce în ce desnădejdea luptei. Mă aşteaptă porţile bordelelor...

— Doctore...

— Fiindcă n'am terminat povestea mea... Pe fata duşmanului meu va s'o găsesc într'un bordel. Trebuie. Tatăl în puşcărie, mama la casa de nebuni... şi ea în bordel... De aceea la fiecare escală cobor şi mă afund în toate cartierele imunde... Nu e aici vreo fată cu numele de Angela Cosmuţ?...

Şi râzând ca într'o excitare frenetică:

— Angela Cosmuţ, prostituată... Ascultă, ce fericire... O voi căuta peste tot în această viaţă... şi o voi căuta mereu, mereu, dealungul veacurilor, în nesfârşita rostogolire a timpurilor, potrivit întoarcerii eterne.

Dar atunci glasul mi se înnecă în gât, căci parcă mi-ar fi dat cineva un brânci, aşa mă repezii asupra lui Zătreanu. Şi el, cum sta aplecat peste balustradă, se încovoie deodată, mai, mai să cadă în mare. Văzui gabia dela catargul din proră venind către noi ca şi cum ar fi fost trasă cu otgoanele.

— In lături... ţipai.

Şi abia atunci îmi amintii că vaporul oscila dela pupă la proră, ca şi cum ne-am fi dat în bărcile dela moşi. Avui timpul să văd puntea de comandă

www.digibuc.ro

coborînd încet, apoi imaginile deveniră tot mai întunecate, tot mai confuze. Bubuituri ca de tun zguduiau când babordul, când tribordul. Ţipete de oameni, comenzi, strigăte de ajutor, apoi o explozie înfundată în cazane şi deodată piesele comandorului Centea, aruncate ca nişte jucării în aer... şi din nou ţipete, înjurături, blesteme. Eu nu mi le puteam nota, fiindcă eram pe urma lui Zătreanu. Imi dădeam seama că era ultima clipă şi nu voiam s'o pierd. Cum am ajuns în apă, n'am ştiut niciodată, căci o puternică lovitură în cap mi-a întunecat vederea tocmai când vaporul s'a frânt în două ca o felie de dovleac. Dar imediat l-am regăsit. Sunt un bun înnotător, atunci însă mă mişcam agale, tot pe urma lui. Pe dinaintea mea am văzut pe comandorul Centea înnotând cu o mână, iar cu cealaltă ţinând, ca pe un copil ce trebuia salvat, cutia cu secretele de fabricare; apoi pe aspirantul Dănicel lovind apa cu pumnul strâns pe lacătul de-acasă. Văd pe ceilalţi toţi... Dar eu mă depărtez de ei, mereu pe urma lui Zătreanu. Din nou o lovitură în ceafă. Parcă-i o lopată, parcă-i o mână de om... nu mă interesează. Mă interesează clipa, e o clipă unică. Mă găsesc la un hotar. De o parte e noaptea îngheţată a mării; de cealaltă, un ţinut care nu mai are nimic pământesc. De o parte, în mare, ard stelele cerului, dincolo sunt numai lumini. In jurul meu bat toate vijeliile; în jurul lui Zătreanu e numai un spirit pur. Da, mă găsesc la un hotar. Hotarul visului, al basmului sau al poeziei. Simt că devin copil, că povestea devine realitate şi că un pas mai mult m'ar face solidar cu însăşi veşnicia.

www.digibuc.ro

In jurul meu se rup lanţuri, se surpă ziduri de fier, se zmulg temelii adâncite în fund de mare. Mă găsesc la un hotar.

Dincolo de sticla opacă a pupilei mele, clipa s'a scurs, noaptea vremelnică a trecut, o zi nouă se arată. Da, mă găsesc la un hotar, la hotarul dintre apele potopului şi lumina curcubeului. De o parte e speranţa; de cealaltă, frumuseţea... de o parte e dorinţa; de cealaltă, bucuria... cu o ureche aud gemetele învinşilor; cu cealaltă, cântecul îngerilor.

Atunci, prin faţa mea, cu iuţeală de bolid a trecut, tăind suveică valurile mării, o arătare ciudată. Vederea căpătă în acea clipă putere de microscop. N'a fost nici stea căzătoare, nici torpilă, nici făptură marină, nici banc de coraliu desprins. Era un ghem de carne vie, care pulsa ritmic şi solid, un organ viu, era o jumătate de inimă. Imediat mi-am amintit de balada norvegiană, de discuţia noastră, de Cosmuţ... şi asta m'a trezit la realitate. Cu sforţare supraomenească, ca şi cum aş fi ridicat un vapor în spate, mi-am reamintit de datorie. Eram salvat. Salvat prin propria mea voinţă. Numaidecât marea a început să se agite. Ea — jur — mi-a pus în braţe, acolo în fund, un colac de salvare păstrat parcă înadins pentru mine. Şi pe măsură ce mă ridicam către suprafaţă, auzeam tot mai departe, tot mai departe, glasul lui Zătreanu, glasul lui înafară de timp şi de spaţiu strigând:

— Iubito... iubito... iubito...

* * *

www.digibuc.ro

Sfârșitul acestei întâmplări a fost și mai ciudat, dacă întradevăr se poate vorbi de un sfârșit. Bine înțeles și atunci, ca și în alte dăți, mi-am dat silința să mă țin strâns numai de dreapta socoteală și de buna chibzuință, totuși pricini nedeslușite încă mi-au înșelat istețimea și și-au bătut joc în felurimi de chipuri de ale mele orânduieli.

O chema Alina...

Am recunoscut-o îndată ce și-a făcut apariția în holul sanatoriului din Constanța, unde-mi făceam convalescența. Am cunoscut-o după ochii ei alungiți ca sâmburele de prună, de coloarea orizontului, când azurii ca cerul, când verzi ca marea liniștită... am recunoscut-o după acea frunte ușor boltită, minunat de curată, fără niciun creț, fără niciun gheb osos, plutind parcă pe arcurile sprâncenelor... am recunoscut-o după nasul drept, puțin adâncit la rădăcină și după buzele pline. Și fiindcă avea o manta ca un himation grecesc și în cap părul blond ca o cască de aur, nu știu de ce am avut impresia Afroditei, cea născută din spuma mării.

Înfățișarea aceasta grecească o cunoșteam. Era chipul lui Zătreanu tradus feminin. Și din nou îmi amintii de ciudata lor logodnă, de jumătățile de inimă schimbate, de... Dar mersul amintirii se opri în minte, căci spiritul meu de observație, neîndurătorul meu aliat și dușman, îmi descoperi sub pleoape, o umbră ce scobora spre bărbie în văl întunecat.

— E doliul ei... poartă un doliu pe viață...

Dar în clipa aceea, aparatul de radio anunță: « Când va bate gongul, va fi ora paisprezece... ».

* * *

www.digibuc.ro

Vizita amantei lui Zătreanu îmi măgulise vanitatea și îmi cinstise orgoliul. Fără îndoială avea de gând să vorbească tuturor ofițerilor scăpați din naufragiu, dar pentru primele informațiuni mă alesese pe mine, după o serioasă chibzuire. Voia să afle... Ce? Orișice... De pildă, plimbările lui singuratece pe bordul vaporului, contemplarea stelelor, vorbele schimbate, gândurile dibuite și chear gesturile lui din urmă, poate și alte amănunte fără nicio însemnătate pentru alții: ascultarea veștilor, bătăile gongului...

A doua oară am întâlnit-o pe digul dela Constanța. Venea în spre mine, venea încet, fără să mă vadă, venea atât de încet și părea atât de imaterială, ca și cum chear atunci ar fi scoborît din rama cerului, prin niște trepte aeriene. Spre norocul meu, din când în când mișca brațul spre mare, dând parcă de mâncare peștilor, altfel m'aș fi lăsat prins, ca și pe vapor, de farmecul aparențelor. Imediat începui să judec pe cei doi amanți, cu răutate.

— Mincinoșilor... era parcă vorba să pieriți amândoi în aceeași clipă?...

Ea se apropia. Acum îi distingeam trupul deșirat ca al statuilor grecești, cu picioarele lungi și sânii mici. Trup spiritualizat parcă. Ii înțelegeam și gestul de ofrandă. Arunca flori în mare.

— Flori pe mormântul lui... îmi zisei cu răutate.

Și atunci aceste sentimente reținute se rezolviră în patima mea iscoditoare de a afla, de a cerceta. Ce dar avea femeia asta de-și putuse ridica amantul deasupra iubirilor obișnuite, a iubirilor care nu te poartă prin

www.digibuc.ro

cerul înstelat și prin valurile înspumate, a iubirilor care nu te duc în pragul nebuniei, a iubirii ce se uită îndată ce mânile s'au desprins, privirile s'au întors și inimile și-au reluat bătăile lor firești?

Mă apropiai de ea și cerui voie s'o însoțesc. Ea primi bucuros. Știam cum să procedez: el, și numai el. Frumusețea lui, arta lui, noblețea lui... Dar mă ferii să-i pomenesc de gândurile lui din urmă, despre siguranța sfârșitului, de marea încercare și de a doua viață în veșnicie. Deodată ea se opri. Ne găseam în oraș după mai multe ore de hoinăreală. Prin ferestrele deschise auzirăm semnalul postului Radio-România: « Când va bate gongul... ». Ea închise ochii și rămase nemișcată.

— Aceeași patimă ca și la el... gândii eu.

Dar nu era aceeași, căci un suspin i se sparse în gât și în ochi; iar auzul meu, în timp ce ea hohotea, putea nota precis:

« Atențiune... A fost ora 13 și 48 de minute... ».

* * *

Peste noapte am luat o hotărîre definitivă. Alina trebuia să-mi devină amantă. O iubeam? Nu... Nici măcar n'o doream. Dar posesiunea unei femei are și alte temeiuri: vanitatea, curiozitatea... iar la mine, mereu acea trebuință neistovită de a cerceta, de a afla. Și când îmi pun în cap un gând, pentru izbutirea lui nu cunosc piedecă. Cinstea se împacă perfect cu lipsa de scrupul.

* * *

www.digibuc.ro

Cerul era un uragan de stele... Mă deșteptai surâzând de propria-mi nerozie. Oare, fiindcă o așteptam? Ce prostie! Cerul era nemișcat, fixat în constelații ca 'n niște lanțuri.

Ah, din nou aceeași greșală a închipuirii!... Cu siguranță că venea, dar pentru asta nu înseamnă că trebuia să procedez ca Zătreanu. Trebuia să găsesc mai întâi adevărul adevărat între sutele și miile de chipuri ale adevărului prefăcut. Deci, răbdare și neistovită priveghere — virtuți care totdeauna mi-au dat tăria. Aveam să-mi urmăresc planul precis, amănunțit și bine chibzuit ca într'o lucrare științifică, cu atât mai mult cu cât anumite semne îmi anunțau o slăbire a vigoarei mele raționale și o cedare pe panta iluziilor.

Trei zile n'o văzusem. Inadins, ca s'o intrig, ca să mă caute, ca să mă dorească. Nu plecase din Constanța, cum s'ar fi cuvenit. Doar scăpaseră din naufragiu și comandorul Centea și maiorul Păscuțiu și elevul Dănicel. Adevărat, Zătreanu nicicând nu privise, împreună cu ei, la cărările zodiacului și la drumul lunii...

Sosirea ei în cazino m'a găsit cu privirea pe cer. Atunci, ca o pedeapsă împotriva propriei mele slăbiciuni, mă hotărîi să devin banal și mediocru. Plaja era minunată, marea avea virtuțile băilor emoliente, îți mângâia mușchii și-ți întărea nervii, mai ales ochiul de mare de lângă Tuzla, strâns aproape ca o lagună și străjuit de zidurile falezei, loc cunoscut doar de puțini amatori. Ea ascultă răbdătoare povestirea mea, primi și invitația pentru a doua zi și deodată frânse brusc, vorba:

www.digibuc.ro

— Doctore, nu te miră faptul că n'am plecat încă?

Răspunsei cu o mutră nevinovată:

— Ai nevoie de odihnă, scumpă prietenă... şi marea...

— Nu, nu... Vreau să-mi povesteşti despre el... am impresia că nu ştiu tot...

In sufletul meu se răsuci ca o frigare, necazul. Din nou el.

— Cred că-mi ascunzi ceva.

Incă odată, justeţea intuiţiei femeieşti.

— Care au fost ultimele lui cuvinte? Spuneai c'ai stat lângă el în clipa înnecului...

— Aşa e... vorbeam cu el. Cu el m'am scufundat. Laolaltă am înnotat până ce m'a pălit, nu ştiu ce, în cap... vreun rest de epavă sau pumnul salvator...

— Şi care au fost ultimele lui cuvinte?

Eram în greu impas. N'am scrupule, e adevărat, dar mă tem de minciuna nudă, de minciuna neîngrădită. Are o tonalitate care te descoperă.

— Ultimele lui cuvinte?

Eu o cotii cu abilitate:

— Ca să răspund la întrebare, aş vrea să ştiu ce făceai dumneata în acea clipă. Cred c'ai reperat-o în timp, după informaţiile din ziare...

O văzu-i turburată.

— Vorbeşte, te rog... vreau să ştiu dacă pot...

— In clipa aceea mă găseam la o cărturăreasă... irumpse ea.

— La cărturăreasă?... făcui în batjocoră.

După această sforţare, privirea ei se întări.

www.digibuc.ro

— E ciudat, nu-i aşa?... ca o intelectuală ca mine, doctor în filosofie dela Sorbona, să se ducă la cărturăreasă... Dar altcum n'aş fi femeie şi amantă...

Cinstea mărturisirii ei îmi prefăcu în pulbere, planul. Mă simţeam neputincios să aduc vorba pe drumul propus. In acest impas, mă pusei la adăpostul unei tăceri grave, impunătoare, sibilice. Tăcerea e un admirabil mijloc de a-ţi reface socotelile. Ea nu observa nimic.

— Doctore, eu am o mare datorie...

— De bună seamă... Frumuseţea dumitale ţi-o arată...

Femeia îşi continua ideea:

— Am o mare datorie... să trăiesc pentru el. Să ţin doliu pentru el... şi să-i duc gloria mai departe.

— Care glorie?... mă îndârjii eu. Gloria unui volum de poezii?...

Ea clătină din cap.

— Altă glorie... Gloria care nu e trecătoare, gloria nepieritoare... gloria pe care o vor povesti, din secole în secole, apele mării şi stelele cerului...

Căzuse în patima poeziei. Eram deci în largul meu.

— Vezi, doctore... timpul şi spaţiul nu există...

— Ne întoarcem la Kant...

— Fiindcă doi oameni, despărţiţi prin zidurile închisorii, apele mării, sau răutatea oamenilor, se pot întâlni zilnic...

— Ştiu... de câte ori bate gongul...

— Da.

www.digibuc.ro

Alina continua să privească cerul. Insă în ochii ei nu mai recunoşteam privirea lui. Semn bun. Zeflemeaua şi bagatela s'au dovedit totdeauna admirabile mijloace de a readuce pe extatici la loc, în ogorul simţurilor.

— Bunicii noştri se strigau prin tulnice... părinţii, prin telefon... iar noi, prin telegrafie fără fir... Iată, râsei eu, cum dispare timpul. Cu acelaşi sistem dispare şi spaţiul: căruţă, tren, avion...

Surâse de gluma mea şi surâsul arunca praf fin, parcă de cretă, în umbra ochilor. Prea bine. Iată că şi doliul ei, celebru doliu pe viaţă, se destrăma. Dar limpezimea ochilor nu dură mult. O umbră lăsată din cer îi acoperi faţa cu un crep. In minte îmi încolţi un gând nărod: cerul, aliatul ei... Ridicai privirea, văzui luna tăiată pe din două, de un nor ca de un cuţit.

— Doctore, ai dreptate. Tot mai mult îmi întăresc convingerea că minunile tehnicei moderne, cu care atât ne fălim, reprezintă numai o palidă imagine a ştiinţei viitoare. Inchipueşte-ţi o omenire stăpână a tuturor undelor universului... Gândeşte-te la nişte istorici care nu vor răsfoi paginile mincinoase ale cărţilor... ei vor vedea şi auzi deadreptul trecutul nostru în stele...

— Astrologi...

— Indiferent de nume... Ei vor cunoaşte toate lungimile de undă care transmit, din lumină în lumină, atâta vreme cât va dura universul, fiecare din faptele, gândurile şi simţurile noastre... Atunci va fi judecata veşnică, atunci vom deveni nemuritori, căci întreg universul este o imensă cutie de rezonanţă, în care

www.digibuc.ro

nimic nu se pierde... şi fiecare din noi vom fi proiectaţi vii, cu toate faptele noastre cele mai ascunse, până va exista pe pământ un ochi care să vadă şi o ureche care să audă...

Era transfigurată. Chipul şi vorbirea ei transfigurau parcă şi cerul chear. Tăria nu mai era un pustiu cu nisipul în flăcări, nebuloasele nu se azvârleau nebunește în infinit, spiralele incandescente nu se fragmentau în lumi cu rosturi absurde, ci totul vibra, totul trăia, totul se încheia în aceeaşi solidaritate, slujind deapururi omul.

— Atunci se va scrie o altă istorie... nu a războaielor, ci istoria marilor iubiri... Nu eroii urii vor conta pentru umanitate, ci apostolii iubirii...

Aş fi vrut s'o judec aspru, potrivit sistemului meu cinic, dar nu izbutisem.

— De aceea am vrut să trăiesc... Va să desăvârşesc pentru istoria timpurilor viitoare dovada unei adevărate iubiri... doliul pe viaţă...

In clipa aceasta se auzi semnalul dela radio. Ea închise ochii. Când îi deschise, erau înlăcrimaţi.

— N'a venit.

Şi în continuare, aparatul anunţă:

«A fost ora 23 şi 35 de minute...».

* * *

Ajunsei acasă în plină noapte, după o lungă plimbare pe malul mării. Pe masă, o scrisoare.

« Unui fenomen ciudat datorez această scrisoare grăbită. Odată acasă, i-am privit ca de obicei fotografia,

www.digibuc.ro

fotografia care nu mai are niciun secret, nicio taină pentru mine, ba dimpotrivă, care mă stăpânește și mă definește. Conturul chipului său îl ține strâns pe al meu, ca și granița unei hărți care stăpânește o țară întreagă.

Și totuși, într'o clipă pe care n'am putut-o reține, atât a fost lipsită de precizia timpului, fotografia mi-a fugit din ochi. Ăsta-i adevărul: a fugit... Contururile s'au depărtat parcă până în orizont și conținutul s'a afundat în beznă.

Oare nu-i o pedeapsă?

Oare, în lupta-mi împotriva urgiei timpului n'a fost o trădare și în gloria veșnică, o simplă iubire de mine?... »

Răspunsei imediat:

« In toată acțiunea dumitale nu găsesc decât vanitate. Vanitate și în doliul pe viață... vanitate și în bravarea timpului... vanitate și în gloria universală...

Vrei să cunoști adevărul neschimonosit de nicio părere? Vrei să dobândești adevărata nemurire? Atunci gândește-te la veșnica întoarcere și trăiește-ți viața numai în voluptate, de care să ai parte mereu, în toate viețile ce se vor repeta la infinit, identice, clipă de clipă, cu cea de azi ».

* * *

Venind la plajă, la locul întâlnirii, îmi îmboldeam curajul din toată puterea sufletului. Trebuia să fie a mea nu numai din dorință, dar chear dintr'un scop de terapie sufletească... Mai cu seamă din acest scop. Altcum, cine știe dacă nu mă lăsam dus ca Zătreanu.

www.digibuc.ro

Raţiunea, când nu e bine strunită, imediat cade alături, iar nebunia aşa începe, prin concesiuni făcute raţiunii.

Alina m'aştepta. Poate că odihnea, poate că gândea, poate visa, dar m'aştepta trântită pe covorul de nisip, între stâncile falezei şi valurile mării, cu capul în mâini, cu privirea în depărtare. Cât era de frumos modelat trupul ei în costumul de baie, sub linia dură şi elastică întinsă dela ceafă la gleznă şi atât de alb ca şi cum atunci pentru întâia dată îl arăta soarelui şi vântului mării. Acum aveam un obiectiv precis. Acest trup. El avea să mă ţină în cătuşele simţurilor. Mă aşezai pe nisip, alături de ea, hotărît să procedez bărbăteşte.

— Doctore, aş dori să continuăm convorbirea noastră de ieri...

Răspunsei brutal, fixându-i glezna, dela care se ridica o pulpă subţire dar plină şi încordată, ca un gât de şarpe vrăjit.

— E inutil, fiindcă planurile dumitale se întemeiază pe o iluzie, pe un fapt neadevărat.

De data asta, privirea i se turbură. Eu continuai cercetarea. Avea şolduri mari, cuprinzătoare, o talie strânsă şi un piept cu sânii tari şi mai revărsaţi decât aş fi crezut.

— Care ar fi trebuit să fie datoria mea?... Intreb nu pe prieten, ci pe omul datoriei...

Vorba ei îmi aminti pe fata lui Cosmuţ. De ea era legată datoria mea. In clipa aceea marea începu să se agite. Ca să gonesc gândul străin, continuai să învăluiesc cu o privire tare, cu o privire plecată parcă din dinţi, gâtul ei rotund şi miraculos.

www.digibuc.ro

— Care ar fi datoria mea, doctore?

— Fiecare avem, în primul rând, o datorie faţă de noi înşine...

Soarele ardea cu putere, dar marea se întunecase. Se întunecase parcă din frământări submarine.

— Dumneata ai o datorie faţă de frumuseţea asta... faţă de trupul ăsta minunat.

Ea devenise gânditoare. Planul meu se înfăptuia parcă mai uşor decât aş fi crezut.

— La o parte cu fantomele... la o parte cu strigoii.

O pală de vânt, plecată din inima soarelui, înteţi în jurul nostru un vârtej de nisip şi apă. Lumina începuse să piară, marea să devină tot mai furioasă, dar eu nu luam seama.

— Pentru ce te laşi sedusă de vanitate?

Ea se strânse într'o mască de nisip.

— Vanitate e să mori odată cu iubitul... vanitate e să-i duci memoria mai departe dealungul secolelor.

— Cum, doctore, dumneata nu crezi în posibilitatea veşniciei?

— Ba, cred... Cred mai mult decât dumneata care, din lipsă de curaj, aduci veşnicia la simţurile şi sufletele ipotetic evoluate ale celor ce vor veni după noi... cred mai mult decât Zătreanu, care bănuia o veşnicie de iubire transcendentă...

— Vezi?

Mă apropiai de ea. Simţeam, în pâcla rece a uraganului ce se anunţa, tremurul fierbinte al unui trup gata să cedeze.

www.digibuc.ro

— Cred în veşnicia clipei... cred în bucuria clipei. Cred că dacă noi doi ne vom iubi acum, această clipă se va repeta mereu, mereu, la infinit...

— Atunci şi ura...

Vorba ei sau mugetul mării — nu ştiu bine — îmi scoase la iveală din nou pe fata lui Cosmuţ. Eram însă prea îndârjit ca să nu mă las prins.

— Ura dă şi ea clipe tot atât de voluptoase... Iată, urăsc o femeie, pe cât te iubesc pe dumneata... şi vreau s'o am din răzbunare, după cum pe dumneata din dorinţă...

Ea încetase parcă să se apere. Vedeam cum se zbate în suflet, vedeam cum puterile îi slăbesc tot mai mult! Este o clipă unică, când femeia se simte fără niciun ajutor. Cu mine erau toate puterile pământului. Intunerecul care se scobora tot mai afund, marea care ne împroşca întruna cu valuri tari şi vântul care ne biciuia cu pleznete de oţel. Vigoarea mea de mascul se întărîtase de ură şi dorinţă. De partea mea erau toate stihiile... Era o luptă a cărnii împotriva spiritului, a realităţii împotriva poeziei, a mea împotriva lui Zătreanu. Era clipa aşteptată, clipa marei răfuieli. Doar mâna să fi întins...

— Care au fost ultimele lui vorbe?... făcu ea într'o mişcare de sforţare maximă.

Eu rânjii dela înălţimea puterii mele de vrăjitor deslănţuitor de stihii.

— Ultimele lui vorbe?... Ultimele lui vorbe?...

Gâfâia, parcă s'ar fi întors la ţărm dintr'o uriaşă luptă cu marea. Mai avusei îndrăzneala să arunc o ultimă sfidare lui Zătreanu.

www.digibuc.ro

— Ultimele lui cuvinte?...

O simțeam aninată de această întrebare, ca un înnecat de o mlădiță.

— Ultimele lui cuvinte?... repetai eu în batjocoră. Ascultă atunci, femeie slabă, ele au fost cele firești: ajutor, ajutor...

Dar în clipa aceea un val de mare, tare ca o piatră, mă lovi drept în frunte. Puternică lovitură... căci mi-a trebuit timp să-mi limpezesc privirea. Parcă nu mă desmeticisem încă și deodată văzui pe nisipul mării, între mine și ea, acea ciudată arătare, acel ghem de carne vie, care pulsa ritmic și solid. De data asta aveam dovadă sigură, fără putință de greșală. Ii vedeam pulsațiile, auzeam bătăile... Era un crâmpei de adevărat organ anatomic, scos parcă atunci din trup. Era o jumătate de inimă...

Indârjit de necaz și de uimire, am dat să înșfăc blestematul mădular și să-l strâng până ce ultimele pulsațiuni vor înceta. Dar mâna ei îmi luase înainte.

— Te-a trădat... țipai eu zăpăcit, te-a trădat... Ultimele lui cuvinte au fost: ajutor, ajutor...

— Minți... minți... ești un mincinos...

Și deodată o văzui aruncându-se în mare. Fără să mă gândesc, sării după ea. Sunt un bun înnotător, dar ea căpătase puteri de ondină. Parcă o văd cu jumătate de inimă în mână, în mâna întinsă ca pentru o ofrandă, despicând valurile, săgeată. De câte ori credeam că o ajung, un val mare îmi tăia drumul. Marea îmi devenise vrăjmașă. Drumul ei era luminat de toate stelele cerului; în jurul meu, întunerecul fur-

www.digibuc.ro

tunii. Şi vântul îmi devenise duşman. Şi totuşi aveam forţă îndestulătoare să înving. Innotam de zor pe urma ei. Ajunsesem parcă la un ţinut cunoscut. Parcă mai fusesem cândva. Da, da... la înnecul lui Zătreanu. Mă găseam acum, ca şi atunci, la un hotar. Hotarul visului, basmului sau poeziei. Devenisem copil şi un pas mai mult m'ar fi făcut solidar cu veşnicia. In jurul meu se rupeau lanţuri, se surpau ziduri, se zmulgeau temelii adâncite în fund de mare. Da... Mă găseam la un hotar. Atunci mă păli după ceafă o lovitură şi în acelaşi timp şi un gând: fata lui Cosmuţ. Gândul, ultimul meu duşman sau ultimul meu aliat. A fost o durată de o clipă pentru hotărîrea cea mare. Trebuia să mă întorc înapoi. Inapoi era datoria mea. In acest timp, Alina cu jumătatea de inimă în mână, acum crescută ca floarea de crin în potirul ei, înainta în veşnicie.

Şi, pe măsură ce mă ridicam spre suprafaţă, auzeam tot mai departe, tot mai departe, glasul ei, glasul dinafară de timp şi de spaţiu.

— Iubitule... iubitule... iubitule...

* * *

Poate a fost o halucinaţie, poate o nebunie, dar poate un adevăr. Războiul încurcă limba simţurilor şi amestecă socotelile clipelor. Colegii mei, pentru care este scris acest memoriu, vor judeca. De un fapt îmi amintesc însă cu preciziune. Când mi-am revenit în fire din al doilea înnec — miraculos pentru echipajul de salvare — postul de radio anunţa ora oficială: 13 şi 13 minute...

www.digibuc.ro

Şi atunci mi-am dat seama că din toată întâmplarea asta, eu rămâneam cel pedepsit. Eu aveam să cunosc deapururi rostogolirea timpurilor în veşnicie, dar niciodată veşnicia. Pentru mine, totdeauna gongul avea să anunţe ora oficială." Pentru mine, nicicând o femeie n'avea să strige: iubitule, iubitule, iubitule...

Şi toată viaţa mea aşa va rămâne, o pedeapsă. Până la sfârşit va trebui să alerg din bordel în bordel, după fata lui Cosmuţ. Şi asta mereu, mereu... Acum şi la infinit. Acum, în viaţa asta şi la infinit, în toate viеţile ce se vor urma pe acest pământ. Numai pe acest pământ de care suntem legaţi ca dulăii în lanţ şi împiedecaţi ca vitele în izlaz, pe acest pământ, de unde privim lumea prin zăbrele şi ascultăm armonia constelaţiunilor printre zăngăniri de oţel, pe acest pământ unde totul se înlănţuie precis şi hotărît, potrivit neîndurătoarei legi a veşnicei întoarceri...

www.digibuc.ro

FEMEIA DIN INTUNEREC

Lui D. D. Roșca.

— Ful de valeți.

— Ful de dame.

Colonelul zvârli cărțile pe masă. Să fie a dracului de treabă, a treia întâlnire nenorocoasă în după amiaza asta!

— Fie, mă Sile, da ai un noroc...

Și văzând cum avocatul strângea maldărul de hârtii mototolite și de piese noi-nouțe, albe, curate și strălucitoare, care parcă lui i s'ar fi cuvenit, continuă ironic:

— Voi, avocații, găsiți mijlocul să trucați chear și norocul.

Colonelului nu-i tăcea gura. Asta, la el era patimă, fie că era în ghină, fie că era în carte.

— Domnul avocat Posticescu n'are să aibă noroc în dragoste, glumi o doamnă tânără, cu chipul viu și isteț, pielea albă și părul roșu, dracul gol, care părăsise salonul plin, să dea o raită pe la masa de joc.

— Asta-i o prejudecată, draga mea, se grăbi să ia apărarea jucătorilor, domnul inginer Motaș.

www.digibuc.ro

— Iată, eu nu mă pot plânge de această opoziţie. Am avut noroc la cărţi... şi, bârfind norocul meu în dragoste, aş mânia soarta...

Şi întradevăr, mâinile lui mici, fine şi albe, cu degete subţiri, alungite şi nervoase, cât şi repeziciunea şi eleganţa cu care împărţea partenerilor cărţile, dovedeau numai două îndeletniciri: cărţile şi femeile.

— Passe...

— Passe...

Avocatul Posticescu răspunse, fără să ridice cărţile de jos:

— Passe...

Ajunsese să se sfiască de norocul său. Asta i se întâmpla pentru întâia oară în viaţă. Atâta noroc! De altfel nu era un jucător pasionat. Se nimerise din întâmplare, la clientul său, colonelul Mircea Procopiu, să-i explice de ce întârziase cu prezentarea la regiment. Fusese la ţară şi între timp izbucnise, în Capitală, rebeliunea. Consecinţa imediată: suspendarea trenurilor, dispariţia maşinilor, blocarea şoselelor, deci o imposibilitate fizică. Pentru nimic în lume n'ar fi vrut să se creadă că profita de anumite legături stabilite între el şi colonel, de interesele profesionale. Cu atât mai mult cu cât colonelul ştia, în chip elegant şi discret, să împace calitatea sa de şef cu cea de client. Dar la colonel găsise petrecere întinsă: ziua de naştere a doamnei. Rebeliunea se terminase, lumea îşi reluase ocupaţiunile, întâlnirile, petrecerile.

— Ce faci, Sile ?

Avocatul tresări. Se lăsase dus de gânduri.

www.digibuc.ro

— Passe...

Şi din nou nu ridică, de pe masă, cartea.

— Şi care e secretul dumitale, domnule Motaş?... întrebă cochet doamna, care acum privea cu ochi şăgalnici la avocatul în «venă». Cum împaci norocul cu iubirea?

— Nu-i un secret, făcu el, filând cărţile.

Şi imediat:

— Deschid eu.

— Deschiderea-i la perechi.

— Mă înveţi meseria, procurorule?

Procurorul era un ins înalt, uscat şi pedant. Parcă era mereu în serviciul funcţiunii; supraveghea jocul, intervenea autoritar la deschidere, iar ochii lui saşii şi întunecaţi, aveai impresia că-s ai unui detectiv şi că spionează cărţile vecinilor.

— Sunt sigur că tot domnul Posticescu ia potul, surâse, galeş, doamna.

— Dragă, să înveţi mai întâi codul chibiţilor şi pe urmă să chibiţezi, o apostrofă, sec, procurorul.

— Eşti un nesuferit, Petrache...

Şi, uşor bosumflată:

— Nici că se putea mai bine decât să te cheme Petrache şi să fii procuror.

Glasul ei răspundea ochilor, părului şi tenului, glas sonor şi argintat.

Ostentativ, femeia trecuse în spatele inginerului Motaş. Avocatului îi tremură mâna filând, deşi voia să se stăpânească. Valet, damă... Nimic mai urît la cărţi, decât să te arăţi lăcom la câştig. Zece, damă...

www.digibuc.ro

Este, de bună seamă, o mare voluptate să simți mototolirea bancnotelor sau rezistența metalică a monetelor. Dar acest sentiment cere să fie dosit sub masca unei perfecte indiferențe. Incă o damă... Brelan de dame! Sigur că va câștiga. Să se stăpânească deci. Gesturile să-i fie lente, nobile și oarecum obosite.

— Perechi deași.

— Brelan de zece.

— Brelan de dame.

— Damele să-ți mănânce capul... se înfurie acum deabinelea, colonelul. A patra întâlnire...

Văzând femeia din fața lui, care, aplecată puțin peste umărul inginerului, îi surâdea ironic, avocatul simți în suflet un sentiment de izbândă. Omul căuta prilej din orice manifestare, să se fălească.

— Tu, Aglaie, făcu colonelul, îmi porți ghină.

Posticescu continuă să-și exalte sentimentul de bravadă.

— Poftiți lângă mine, doamnă. Eu nu mă tem de prezența dumneavoastră.

— O să fie geloasă dama de treflă... glumi, acru, procurorul, împărțind cărțile.

Avocatul continua să privească din când în când la femeia din față. Nici nu-i păsa de aprostrofe, ca și cum nu ei i se adresau. Bosumflarea de adineaori era simplă cochetărie. De altfel, tot chipul ei dovedea nepăsare și ingenuitate. Ochii verzi, nasul cârn și gura râzătoare.

— Acum mi-a venit mie dama de treflă, făcu colonelul.

www.digibuc.ro

— Nu ştiu dacă pentru tine sau pentru altcineva o fi venit, îi tăie avântul inginerul. Dama de treflă e femeia din întunerec...

Posticescu ridică privirea către femeia din faţa lui. Avea o rochie azurie, uşoară, scurtă şi decoltată, şirag de mărgele albastre la gât, cercei tot albaştri, încât fără să vrea răspunse în gând inginerului:

— Aglaia, cine o fi ea, e femeia din lumină...

In jurul lui, ronda cărţilor mergea în grabă. Acum se oprise la inginer. Amestecând cărţile, mâna lui părea un ciocan electric, aşa de repede şi ritmic cădea, şi la fiecare lovitură cărţile pachetului de sus se împrăştiau în cele ale pachetului de jos. Avea ceva de prestidigitator în mânile lui, şi de drăcesc în ochii mici de miop, veşnic la pândă după sticlele ochelarilor. Posticescu se hotărîse să dovedească eleganţă de comportare. Mai mult pentru femeia din faţă-i, pentru femeia din lumină. Aceeaşi vorbă: «passe», trecu din gură în gură şi când îi veni rândul rosti indiferent: «passe». Din nou nu ridicase cărţile de pe masă. Alt rând, apoi altul. El trecu cărţile. In fine, procurorul deschise. Deschidere la pereche de aşi.

— Merg şi eu, făcu avocatul.

Nici nu ridicase cărţile. Il încuraja însă lumina ochilor din faţă.

— Ochii verzi, părul roşu, rochia albastră... câtă lumină!... îşi zise el.

— Ce faci, Sile?

— Merg şi eu...

Şi atunci se hotărî să fileze cărţile. Şapte, şapte... Posticescu ridică privirea către ajutorul şi complicele

www.digibuc.ro

său, apoi se întoarse la filare. Nouă, as... Din nou cătă în sus, întâlni zâmbetul luminos, și, sigur pe el, se întoarse la filare. Ultima carte. Era sigur și totuși inima-i bătea mai tare în piept. In mână trebuia să aibă cel de al treilea șapte. Acum urechile îi vâjâiau ușor și peste ochi i se așezase o ușoară ceață. Incet, încet, cu o voluptate perversă, să-și prelungească această stare de dulce chinuire, trăgea cartea ultimă. Brelanul de șapte nu-i o combinație extraordinară, dar la urma urmei este o carte... Dar în loc de șapte, apăru banala damă de treflă...

Posticescu, involuntar, căuta privirea complice. Ii surâdea. Norocul era la datorie. N'avea nimic în mână, dar prin asta avea să-și dovedească bravura. Era o chestiune de ambiție față de o femeie, și un act de încredere față de noroc.

— Câte cărți?

— Servit, răspunse avocatul și savură cu anticipație cacialmaua. Nu-i păsa de ce schimbau ceilalți, nu-i păsa nici de șarlatania lui, permisă — ce-i drept — dar tot șarlatanie de fapt.

— Două hârtii... făcu procurorul care deschisese jocul.

— Iată-le, zise colonelul.

— Plus șase, făcu Posticescu calm.

Rumoare.

— Câte ai schimbat? se repezi colonelul.

— Niciuna.

— Nu plătesc, făcu inginerul sfredelindu-l cu privirea.

— Nici eu.

— Nici eu.

www.digibuc.ro

Posticescu avea acum un sentiment de izbândă totală.

— Ce-ai avut, domnule avocat? îl întrebă Aglaie, cu glasul ei luminos.

— Plătește, dacă vrei să afli, o bruftui procurorul.

Posticescu zvârli cărțile. Izbânda parcă totuși îl rușina. Dar femeia se repezi pe masă și adună cărțile. Procurorul, brutal, îi prinse mâna. Abia dacă putu întoarce ultima carte.

— Dama de treflă.

Tocmai atunci intră stăpâna casei.

— Mircea, a venit domnul general.

Colonelul se ridică și imediat partida se sparse. Toată lumea plecă întru întâmpinarea înaltului oaspe. Posticescu rămase acolo. Nu voia să se îmbulzească împreună cu ceilalți. Avea însă o vagă părere de rău. Plecase și femeia din lumină. La el nu privea decât dama de treflă apărută la lumină din întunerecul pachetului de cărți.

— Jocul de cărți te face superstițios... O meteahnă care până azi nu mi-o cunoșteam. Poate, fiindcă te obosește cu aceleași și aceleași imagini... A fost deajuns ca o voce să rostească o prostie: femeia din întunerec... ca mintea mea să găsească riposta: femeia din lumină... Nu sunt nici poet, nici literat... pe mine nu mă prinde antiteza diavol-înger, Marta-Maria, Iuda-Iosif din Arimateia... pe mine nu mă prinde jocul simbolurilor.

Și văzându-se singur părăsi biroul colonelului. In mintea lui stăteau înfipte cele două imagini: femeia din lumină și femeia din întunerec.

* * *

www.digibuc.ro

Sosirea generalului comandant întrerupse deocamdată partida. Generalul, se știa doar, nu putea suferi jocul de cărți. Iată deci un bun prilej de plecare. Dar stăpâna îl opri.

— După ceai...

Avocatul se supuse, deși toată lumea asta, în bună parte militară, cu care făcuse cunoștință de circumstanță, nu-i spunea nimic. Azi însă se simțea lipsit de vlaga lui obișnuită, oarecum pasiv la vorbele și dorințele celorlalți. Pe semne că rebeliunea îi obosise sufletul mai mult decât ar fi crezut. Avea o parte a sufletului estompată în trecutul imediat. Pe nesimțite, un gând întunecat se furișă în întunerecul străzii, unde trăiau încă vii asalturile oamenilor înnebuniți, răpăiala mitralierelor și uruitul tancurilor. Și atunci el, omul cel mai cuminte și mai cumpătat cu putință, omul cel mai nepăsător la agitațiile politice, omul care nu-și vedea decât de meserie și de tihna lui zilnică, se simți prada unor idei absurde, aproape delirante, să pornească, să țipe, să lovească. Nebunia din stradă îl scosese din minți, așa că nici prezența unei societăți vesele nu-i era de folos, nu-i contura sufletul la loc, nu-l apăra... ci dimpotrivă, mai rău îl destrăma.

Posticescu se retrase binișor în budoarul doamnei. Aci, deocamdată nu era nimeni. Toată lumea făcea cerc în jurul generalului, în salonul cel mare. Se trânti pe sofa și își aprinse țigara. Dar nici fumul de tutun nu i se arătă prielnic, îi accentua starea de nelămurire, de destrămare. Dacă o rămășiță a sufletului lui judeca serios și legat, ca de obicei, prin cealaltă gândurile îi

www.digibuc.ro

alunecau în întunerec, în neant. Iată, de pildă, toate aceste doamne și domni tineri și eleganți, petrecând din plin... Ei bine, nu mai departe de acum trei zile, fiecare dintre ei s'ar fi putut trezi cu un glonț în trup. Ce repede uită omul! Ce mare trebuință de veselie este în noi... Sau, poate, și în sufletele lor se făcuse aceeași spărtură, pe unde curgeau, din întunerecul necunoscut al nopții, șoaptele neliniștii și fiorii morții. Poate, tocmai ca să astupe această spărtură, se adunaseră într'o societate veselă...

Avocatul se minună singur de aceste gânduri. El era un om ocupat și grăbit. N'avea răgaz de considerațiuni metafizice. Oamenii, pentru el, erau făpturi perfect circumscrise; greșelile și păcatele lor — după urma cărora el trăia — nu erau decât defecte lăuntrice, simple deranjeri sau slăbiri de resorturi într'o mașinărie. Și azi, fiecare parcă avea ceva turbure, ceva nesigur în înfățișare. Sau, poate unde nu-i vedeá direct, ci prin întunerecul oglinzii din fața lui?...

Incăperea era ținută parcă înadins în semiobscuritate. Stăpâna casei se complăcea într'o lumină stranie, amestec de verde, roșu, portocaliu. Și pentru ca să mărească misterul, sumbra feerie era proiectată de jos, din interiorul unui cămin. De bună seamă, în vederea muzicii... Se pare că anumiți amatori, muzicieni de rară sensibilitate, mai bine zis de o perversă sensibilitate, pretind că prin jocurile de lumină auzul se întregește, armonia devine vizibilă și se poate auzi glasul colorilor. De altfel, totul în această încăpere era orânduit numai și numai pentru audiții muzicale: covoarele

www.digibuc.ro

de pe pereți, covoarele de pe jos, o draperie grea astupând singura fereastră, perinele împrăștiate ici și colo, și această sofa pe care era atât de bine să te trântești, să fumezi și să visezi... Și ce modulări de sensibilitate trebuie să fi produs această lumină subtilă și fugace, care, chear fără muzică, te pătrundea, te moleșa, te zăpăcea! O priveai cu ochii deschiși și n'o puteai prinde. Pe alocurea cădea în pete mari ca sângele, pe alocurea se subtiliza în semiobscuritate, tremurând ca miezmele putregaiului...

Dar pentru ce atari efecte, când azi pianul fusese mutat dincolo, în salon, unde avea să slujască muzicii ușoare și locu-i era umplut cu florile primite în dar, de stăpână? De neînțeles... Dar și florile azi își aveau secretul lor. Parcă le cunoștea, parcă nu. Dintr'un coș se înălțau, triumfători, lugeri lungi, cu flori imense, în care petalele strânse aduceau cu niște păsări. Puteau fi crini, puteau fi tot așa de bine magnolii sau flori tropicale carnivore. Din două cornuri de abundență, aruncate ca din întâmplare pe taburete scunde, se revărsau flori mici, multe, foarte multe, aducând, în lumina schimbătoare, mai mult a roi de insecte sau a praf de pirită strălucitoare, decât a petale adunate laolaltă. Și mereu flori... O profuziune de flori în toată camera, pe cămin, pe măsuțe, pe jos chear, în vase de tot felul, în urne de cleștar și de porțelan, în cești de lut și în farfurii de faianță. Și jocul acesta de lumini, și toată beția asta de flori, te scoteau din minți imediat ce închideai ochii. Atunci totul devenea ușor, imaterial, te simțeai pornind în lunecuș lin, ca

www.digibuc.ro

într'o luntre de bambu, sub bolta de frunziș a unei păduri virgine...

Posticescu avu o clipă de rătăcire a simțurilor. Oglinda din față-i tresărise parcă. Apoi se desmeteci. Ce rost avea această mobilă grea de cristal, așezată în colțul de lângă fereastră, prin care se proiecta, în camera tăinuită, toată aglomerația salonului de oaspeți? Nu vătăma oare avântul muzicii? Nu frângea fiorul artei?...

Ciudate gânduri îi treceau azi prin minte. Și doar nu se găsea întâia oară aici. Nu odată, stăpâna casei îl poftise să fumeze, până ce colonelul, totdeauna în întârziere, se reîntorcea. Pe semne că lumina asta stranie și sensuală îi turbura întreaga simțire. Ia să fi fost luminată ca de obicei, cu becuri obișnuite, scoborînd de sus din tavan, nu scamatorește de jos, cu ajutorul becurilor vopsite...

Posticescu se simți întors la judecata lui sănătoasă. Prin urmare, pleca dela clientul său cu buzunarul tixit. Nu-și numărase banii, dar fără îndoială trebuia să fi fost cam în vecinătatea a treizeci de mii de lei. Ciudată întâmplare. El la cărți nu câștigase nicicând, de altfel nici nu era jucător de meserie, sau măcar pasionat; juca rareori, când se nimerea.

Prin oglindă urmărea defilarea din salon. Domnii în negru, doamnele în toalete... Ca la cinematograf. Acum începea parcă să priceapă rostul oglinzii. Ea îl ținea treaz, ea îl ținea în contact cu lumea, cu realitatea. Era o poartă...

Deodată gândurile i se opriră. In oglindă apăruse un cap. Din nou aceeași rătăcire. Un cap retezat parcă.

www.digibuc.ro

Apoi se mustră. Recunoscu chelia, bărbița și ochelarii inginerului Motaș.

— Ce faci aici?

Avocatul încercă să zâmbească, dar zâmbetul îi alunecă înainte de a ajunge la față.

— Inchipuește-ți, domnule inginer, am avut o viziune greșită, o iluzie.

— Ți-a zmintit judecata, acest parfum tare.

Avocatul nu luă seama la explicația inginerului, era preocupat numai și numai de greșala simțurilor lui.

— Nu ți-am prins în oglindă decât capul, ca la cinema... Capul numai pe ecran, printr'un ingenios trucaj, se desprinde din trupul insului.

— Sau la Moși, când ți-l retează cu securea.

Avocatul continua să vorbească tot pentru el.

— Eu sunt un pasionat amator de cinema. Iată că filmul se întoarce, cu atâta dragoste, asupra-mi, că parc'ar vrea să mă reție în lumina lui fantastică și reală.

— Ai spus o vorbă mare.

Inginerul se așezase pe sofa, lângă el, și ochii îi scânteiau înapoia ochelarilor. Era un om interesant. Chelia, bărbița și ochelarii cadrau cu talia lui micuță și spiritul strălucitor.

— Se întoarce cu dragoste asupra-ți...

Din nou, Posticescu își dete seama că alții îl înțeleg mai bine, în cazul de față inginerul și, povestindu-i, parcă se lămurea și el. In suflet, o undă de întunerec aluneca peste un stăvilar, apoi alta, și mereu așa și, în urmă-le, veneau parcă mase mari de întunerec, gonind. Munți?... ziduri?...

www.digibuc.ro

— Păreri, păreri... gândi el şi începu să se mărturisească inginerului. Iată, m'a ajuns azi cea mai ciudată întâmplare din viaţă...

Parfumul florilor exotice, pe care inginerul i-l descoperise, îl simţea cum i se infiltrează în suflet. Masele de întunerec, care-l asaltau, erau parcă roase de acest otrăvit viciu.

— Ai câştigat la cărţi?

— Dar în ce fel... făcând toate combinaţiile şi dând şi o adevărată luptă ca să pierd, după cum partenerul meu făcea toate combinaţiile şi luptând ca să câştige.

Inginerul râse. Avea un râs sec şi uscat, de asemenea pe potriva bărbiţei şi a ochelarilor.

— Pentrucă şi dumneata şi ceilalţi aţi vrut să forţaţi cartea... Ce îngâmfare să provoci destinul, ce neghiobie să vrei a-l deturna... Or, cartea e destinul sub forma lui adevărată, a numerelor. Zadarnic te încumeţi s'o înfrunţi, zadarnică-i adularea, blestemul sau calcularea... nu există decât o singură atitudine posibilă: s'o accepţi.

— Dragă domnule inginer, eu sunt om realist. N'am timp de scrupule şi chinuri metafizice; meseria mă îndeamnă la lucrul pozitiv şi nici prin structura sufletului meu nu sunt înclinat spre transcendent...

Fusese tare şi cu sforţare trecuse el la atac. La un atac, nu împotriva inginerului, ci împotriva sa. Dar sensaţia de gol, ce se umplea de întunerecul parfumat, persista.

— Eşti încă tânăr.

www.digibuc.ro

Avocatul știa c'ar fi trebuit să râdă, dar râsul în loc să se arate înafară, cădea lăuntric în pulbere grea.

— Sunt tânăr numai în armată, unde am grad de căpitan, dar am făcut războiul celălalt și am nici mai mult nici mai puțin de 47 de ani...

Ce straniu rostise cuvintele astea! Trebuiau să facă una cu sufletul și el parcă le auzea spuse de altă voce.

— Ascultă-mă, avocatule, nu trebuie silită cartea, după cum nu trebuie silită femeia...

Avocatul încercă din nou să râdă, dar undeva tresări o umbră. In noapte, sau în sufletul său?...

— N'am făcut nici una, nici alta...

— Cartea își are socotelile ei, ca și femeia. Ea te alege, ea aleargă după tine, ea te face să câștigi... Ea este antiteza meschinei noastre fărpturi, ea este idealul pe care n'am știut să-l realizăm... și care te caută când tu îl nesocotești. Cartea, ca și femeia, face parte din secretul numerelor. Numai Pitagora și cu cărturarii știu asta.

Se ridică deodată și arătând în oglindă:

— Iată, a venit prietena mea, doamna Alexiu.

Și apoi, prietenos:

— Mă întorc să continuăm discuția, să te inițiez în misterul cărților, care e totuna cu misterul feminin.

Avocatul rămase cu ochii în tavan. Trupul și-l simțea îngreunat, dar sensația nu-i displăcea, fiindcă totdeodată trupul i se slobozea din fiecare încheietură. Oboseala și odihna curgeau parcă în două curente distincte, la fel cu lumina asta sensuală, la fel cu parfumul ăsta straniu. Știa că trebuie să plece, și cât de mult se com-

www.digibuc.ro

plăcea în această stare de trândăvie! Trândăvie artificială, întocmită de lumină și parfum. Parc'ar fi vrut să împiedece orice schimbare, să suprime orice act voit... dar nu ca în beția de opium sau de cocaină... căci mintea lui continua să vagabondeze. Avea să meargă la cinema, azi se schimba filmul... Teatrul, opera și concertele îl oboseau, cinematograful însă nu. Două ore de odihnă agreabilă găsea în orice film, dela cele mai simpliste, mai sentimentale, până la dramele cele mai complicate, dela puerilitatea lui Mickey Maus și până la revistele de mare înscenare.

In salon, dincolo, cineva începuse să cânte la pian. Dar ce muzică nepotrivită... In loc de o arie ușoară, de un vals vienez sau un tango, se pornise o muzică chinuită, nelogică, plină de contraziceri, o arie complicată și nesuferită. Avocatul își confirmă părerea: chear și muzica nu capătă sens decât la cinematograf. Era ora șase și jumătate. Prin urmare mai avea o jumătate de oră pentru ceai, fiindcă orice taxi îl ducea în câteva minute la cinema. Avocatul își surâse fericit. Se lăsase furat de atmosfera camerei. Iată cum un gând vesel, interpus artificial, solda în bine cele mai grave preocupări. Să-și amintească deci că rebeliunea era terminată, că avea bani din belșug căzuți ca din senin... și, după părerea inginerului, cine știe dacă nu-i cădea și o femeie...

— O femeie... repetă avocatul cu gând șters și întunecat.

Odaia toată bătea în roșu, stofele, tapițeriile, covoarele musteau picuri de sânge. Parfumul răspândea efluvii

www.digibuc.ro

amare, parcă de tuberoze, de mătrăgună și de chiparoase. Și muzica agita acest tumult bizar și voluptos. Sensații stranii îl urmăreau. Acum, lumina, sunetele și parfumul se contopiseră, se făcuseră una. Cântecul nu mai exprima jocul precis al sunetelor. Sunetele se imaterializau în lumină, și lumina iradia numai parfum. Doar pragul să-l fi trecut și toate aceste mase sonore de lumină parfumată s'ar fi năpustit asupra-i. Pragul... Care prag? Poate cel al sufletului, poate cel al lumii. Dincolo de el, dai de fântâna invizibilă dintre spațiile interplanetare, de fântâna fără fund, fără greutate și fără nicio șoaptă, acolo unde fierbe veșnicia în clocot imaterial și unde nasc din când în când, din roi de întunerec, acele făpturi, bolizi sau stele căzătoare, care se prăbușesc la pământ, doborîndu-te.

Deodată, toată starea asta de magică gândire, poate de delir halucinatoriu, poate aievea de turburare cosmică, se proiectă în oglinda din față. Da, oglinda era pragul bănuit.

Avocatul închise ochii cu putere, apoi îi deschise ca să nu cadă din nou în greșală. Nu era o părere. Prin oglindă, o femeie căta la el. O femeie cu ochi mari și profunzi ca petalele tropicalelor begonii, și cu decolteul dur și moale ca de marmoră, împodobit doar de o cruce mare și neagră, crucea « damei de treflă ».

Avocatul rămase nemișcat. Nu gândea, fiindcă în mișcarea gândurilor ar fi vătămat clipa. Își dădea seama deadreptul, prin mijlocirea simțurilor. Raționamentul lui atât de practic se evaporase și cunoașterea se făcea, în această vastă imobilitate, printr'o contopire

www.digibuc.ro

în frumos. Parfumul, muzica și lumina alcătuiau nori nemișcați, interpuși între lume și imagine ca 'n tablourile cu madone.

Un fior pornit din umeri și piept îl trezi. Sentimentul imediat fu cel de jenă. Parcă se surprinsese vorbind singur și se temea să nu fi fost văzut. El era de părerea celor mulți, că numai nebunii și ramoliții se pierd în monoloage. Repede, ridică privirea în oglindă. Acum îl privea, surâzător, inginerul. Avocatul se ridică. Ii venise poate salvarea. Sensații tari și stranii îl urmăreau însă. Acum, muzica, parfumul și lumina, din nou se descompuseră. Fiecare acționa altcum. Parfumul îl ținea pe loc, muzica-l chema, iar lumina îl îmboldea. Și tot înapoi, înapoi pe urma clipei trecute, pe urma amintirii.

— Unde pleci, prietene?

Avocatului îi revenise parcă sufletul în vatra trupului.

— Te așteptam, domnule inginer, și văzând că nu vii, am pornit să te găsesc.

— Dar ce s'a întâmplat?

Posticescu se simți țintuit de acei ochi mici și pătrunzători. Oare bătrânelul ăsta să fi observat ceva? Se gândi să fie tare, deci cât mai plat și mai prozaic posibil.

— Aș vrea să mă duc la cinema... Eu am curajul să mărturisesc: îmi place cinematograful. Pentru alții o fi o artă inferioară, pentru mine e singura artă...

Dar vorbind în felul acesta, își dădea seama că repeta o gândire din trecut. Azi, sufletul judeca altfel.

Inginerul îi oferi tabacherea, apoi, luându-l de braț, îl întoarse pe sofa.

www.digibuc.ro

— Mai mult decât atât, cinematograful e singura artă realistă, completă inginerul. La cinematograf, rampa, oribila rampă, lipseşte şi spectacolul coboară peste noi. Orice spectator se simte prins în acţiune. Mie, teatrul îmi lasă la fiece moment impresia de comerţ uman... şi mai mult chear, de convenţional. Iată un exemplu. Presupune un nebun sau un farsor de prost gust, care în momentul culminant, în momentul inhibitor al unui spectacol de teatru, ridică revolverul şi trage. Înţelegi numaidecât... panică în sală, dar panică şi pe scenă. Cât ai clipi din ochi, scena s'a golit. Repetă întâmplarea la cinema... Filmul va continua implacabil, ca destinul.

— Nu prea înţeleg.

— Totul este hotărît la cinematograf, dela Mickey Maus până la femeia fatală.

— Ah, femeia fatală...

— Da, ea...

— Nu există femeie fatală...

Dar îşi dete seama că vorba pornise altfel decât gândirea.

— La teatru, un râs, un aplaus sau o huiduială... şi tot tragicul femeii fatale s'a prefăcut în fum. Pe când la cinematograf ea vine asupra-ţi cu forţa inevitabilă a stihiei.

Avocatul o ţinea întruna, prosteşte.

— Nu există femeie fatală...

Îşi dădea seama că e înafara convorbirii, şi mai mult chear, e banal şi neinteresant. Şi totuşi parcă se apăra.

www.digibuc.ro

— Am pledat atâtea și atâtea crime pasionale... Mobilul e întotdeauna același: interesul. Acel: iubește-mă, că te tai... are deobște o corespondență sonoră... sonoră, bine înțeles în sens monetar.

Și vru să râdă, dar râsul și-l simți strâmb pe față, parc'ar fi fost tras cu ață.

— Tot secretul femeii fatale stă în acest: iubește-mă, că te tai... E stupid, dar adevărat. Dela țărancele cu simțirea obtuză de broască și până la rafinații esteți cu sensibilitatea subțire ca firul de borangic, fenomenul n'are altă cauză. Sunt cu mult mai cinstite crimele pentru hoție... și totuși jurații și judecătorii sunt plini de compătimire pentru așa numitele crime pasionale și fără îndurare pentru criminalii cinstiți.

— Ei, scumpule, femeia fatală, la fel cu cartea, vine din necunoscut, te copleșește cu dragostea ca să te omoare...

Avocatul voia să se arate eroic:

— Nu mă tem de ele, mai mult chear, le doresc. Ele reprezintă pâinea noastră cea de toate zilele; ce ne-am face în lipsa lor?...

— N'ai vorbi așa lezne, dac'ai urmări figurile de balet ale acestor femei...

— Cum asta?

— Iartă-mă că vorbesc așa de ciudat, dar nu uita... sunt inginer, geometru... evenimentele, pentru mine, se prezintă în linii geometrice. Un fapt îl descompun... Unde dumneavoastră nu vedeți decât vârtej și confuzie, eu găsesc doar arabescuri și linii precise, potrivit acestei limpezimi de natură geometrică.

— Ceaiul e servit... Domnii sunt rugați...

www.digibuc.ro

Era ordonanța colonelului, preschimbat acum în valet, care, potrivit noii demnități, își însușise și limbajul ceremonios de circumstanță.

Cei doi domni se ridicară și trecură în salon. Aci, lumea îi despărți în curând. De altfel, Posticescu nu era convins de acea geometrie a destinului și de acel joc de balet al femeilor fatale. El căuta cu ochi prădalnici pe ciudata femeie de adineaori. Il poseda. Imaginea ei se legase prea mult de starea de voluptoasă visare. Zadarnic însă. Luă o ceașcă de ceai și se întoarse din nou în ascunzișul său.

Deodată muzica începu să cânte alt cântec, tot atât de complicat, tot atât de chinuit. Gândurile i se încâlceau, i se amestecau. Inginerul ăsta era un ins interesant. Se juca de-a paradoxul, dar orișicum, asta-l prindea. Figurile de balet ale destinului... Ce bine ar fi să le vadă aci, în această cameră tăinuită. Cu geometria inginerului el nu putea găsi decât flori, colori, parfum, perne, covoare... dar, în ambianța de acum, toate aceste făpturi exaltau și alte virtuți, fiecare avea un timbru, un accent special, și toate la un loc alcătuiau ceva cu totul nou... un preludiu de înfăptuire a sufletului. Poate mai mult chear, deschideau drumul figurilor de balet.

Posticescu își aminti că la Moși, la bărăcile de tragere la semn, este o mireasă care, dac'ai țintit exact, vine spre tine rotindu-se ca o balerină. De unde vine?... De după o perdea.

Avocatul își zâmbi. Amintiri de copil. De câtă vreme nu mai fusese la Moși, nu mai pusese mâna pe armele

www.digibuc.ro

cu aer comprimat. Dar și azi o vedea. Pe cine vedea? Zâmbetul i se lungi pe față. In oglindă, din nou ciudata lui necunoscută. Avocatul se ridică. Trebuia s'o găsească, trebuia să-i vorbească... Va afla pe cineva să i-o prezinte. Dar când să treacă pragul odăii, avocatul nu-i putu prinde decât silueta decolteului, alunecând parcă prin mulțimea invitaților, decolteul de care sta atârnată crucea damei de treflă.

* * *

La cinematograf, aceeași lume multă. Planul autorităților era vădit: lăsaseră petrecerile slobode, ca lumea să-și întoarcă gândurile dela neorânduială și să uite. Să circumscrie deci sufletul insului. Doar nu numai el, avocatul Pușticescu, o fi fost cu o parte a sufletului resfirată în întunerec.

Avocatul ajunsese la timp, abia trecuse jurnalul. Se simțea însă stânjenit. Aceeași sensație ciudată îl încercuia. Atenția lui căta aiurea, era parcă rămasă în drum, unde se pierdea pulverizându-se într'un nor de praf întunecat, și c'o sforțare trebuia s'o concentreze și s'o aducă la clipa prezentă. De bună seamă, efectul turburărilor. Fiecare ins, în împrejurarea de față, avea, cu siguranță, privirea sufletului întoarsă în întunerec. Acolo, la lumina limpede a cugetului, răspundeau doar fumegări și, la sunetele lor clare, doar șoapte și zgomote surde. Fiecare element își avea dublul său de întunerec. Banii din buzunar se prefăceau într'o monetă mică neagră, de forma inimii sau ca foaia de trifoi. Ochii aceia

www.digibuc.ro

mari şi neuitaţi se prelungeau în nişte adâncuri, pe unde sufletul cobora mereu în infinit, iar cuvintele inginerului Motaş desenau linii abrupte şi arabescuri, pe unde se întorceau parcă din altă lume, muzica, parfumul şi lumina.

Dar şi filmul avea parcă celălalt capăt ancorat în întunerec. Era întitulat pretenţios: «Femeia de totdeauna...». Intâi apărea zeiţa Hator a Egiptenilor. O femeie cu trupul alungit şi mâinile întinse, puţin recurbate, parcă zburând de pe trambulină, ca la un concurs de înnot, întruchipând bolta cerească. In evoluţia ei nu se vedea nici mare, nici pământ, ci numai lumină. Născută din lumină, ea se desfăşura odată cu curcubeul, ca să se termine tot în întunerec... Pe urmă, zeiţa japoneză Mizuki, zeiţa florilor din livadă, care lua fiinţă eteric, din parfum şi boarea zefirului... Apoi, Rusalcele, Sirenele şi Ondinele, fetele cântecului şi ale valurilor.

Pentru întâia dată, cinematograful nu-l putea aduna dela gândul său şi, ce era mai ciudat, acest gând nu era legat de vreun interes profesional sau de vreunul personal. Mâine avea să îmbrace haina militară. O nouă viaţă începea, cel puţin pentru timpul concentrării, şi gândul lui era obsedat de strania lumină din salonaşul soţiei colonelului. Avea o mulţime de procese, de afaceri care trebuiau puse în ordine, şi pe el îl urmărea acum — cine ştie dacă nu şi mâine — parfumul cel exotic şi sensual. Nici chear filmul, destul de interesant, nu-i ţinea trează, îndestul, atenţia. Sau poate i-o trecea dincolo?... Dincolo de prag. Din nou acelaşi gând absurd

www.digibuc.ro

al pragului. Şi pe urmă cuvintele inginerului geometru... Avea, de bună seamă, dreptate. Este o analogie, o corespondenţă, sau poate şi mai mult, o legătură între evenimente... de pildă între coloare, sunete şi parfumuri... Lumina se poate transforma în parfum, parfumul, în muzică, Zeiţa Hator să devină Mizuki şi aceasta, Sirenă sau Rusalcă...

Acum filmul reprezenta naşterea Atenei. Iată pe Zeus suferind de groaznică migrenă şi pe Hafaistos cu securea în faţă-i. Bine înţeles, la durerea unui zeu, tratament eroic. Pe urmă, splendida apariţie a Pallas Atenei. Ce admirabil simbol... şi ce elementar adevăr. Femeia cea mai minunată a timpurilor, protectoarea eroilor şi inspiratoarea artiştilor, este doar produsul creierului unui bărbat, al unui bărbat lovit în moalele capului...

* * *

Cinematograful nu-l odihnise. Afară, cu tot aerul rece, nu se desmetecise. Dimpotrivă, avocatului i se părea că este buimac de somn. Strada era abia luminată, un felinar ici, colo, sfredelea negura. In timpul rebeliunii se stricaseră motoarele dela uzină. Casele, în întunerec, îşi estompau conturul, gardurile şi zidurile se proiectau într'un singur plan, ca într'un decor de carton. Şi prin negura deasă, totul căpăta un aspect şters, fantomatic, ca la cinema. El însă se orienta foarte bine. Trecuse de strada Dionisie şi acum avea să străbată grădina Icoanei. Un fior uşor îl zgribuli în palton. Poate că-l încerca

www.digibuc.ro

febra. Pe celălalt trotouar se strecurau câțiva inși. Mergeau șters, parcă proiectați pe zid. Când să intre în grădină, o patrulă înșirată în monom îl întâmpină. Posticescu ar fi vrut să-l legitimeze, să-l oprească, să-i scoată o vorbă, dar soldații trecură pe lângă el, ieșiți ca din pământ, fără o vorbă, fără un semn. Și mersul lor era tăcut, parcă pe pași de câlți, și trupurile lor se strecurau în negură ca niște umbre condensate. Și grădina la fel de transformată. Decor de carton, pe care se întinsese lumina dela proiector. Poate și el era o fantomă în acest decor ireal. Și totuși îl urmăreau șoapte în întunerec, care ar fi putut deveni sunete de muzică, o briză purtând mirezmele putregaiului în adâncul ei, și niște sclipiri, când albastre, când verzi, în umbrele pomilor. Cât era de singură această grădină! Să fi fost luna pe cer, o floare, o ramură înmugurită măcar... dar nimic, pomi goi și tufișuri întunecoase. Acum, parcă și cealaltă parte a sufletului începea să se resfire prin singurătate. Să fi văzut un om, s'ar fi dus la el, i-ar fi vorbit, l-ar fi rugat... El era un egoist, un om care nu ducea lipsa celorlalți, un izolat. Și iată că azi se temea de singurătate, avea nevoie de un suflet, avea nevoie de căldură. Așa i-a trecut timpul, zi de zi. Zile banale, nopți fără nicio vrajă.

Avocatul își repetă:

— Fără nicio vrajă.

Doar cinematograful îi arăta câteodată o viață de vis, o viață de armonie, unde pentru fiecare dor al nostru se găsește răspunsul fericit. Acolo printre flori parfumate, poți zburda cu sălbătăciuni de faun. Acolo,

www.digibuc.ro

ziua e în veşnică sărbătoare. Cerul e un joc de curcubee. Câmpul plin de lanuri aurii, coşurile grele de poame... Şi fiecare pas, fiecare salt răscoleşte parfumul tare de fân cosit. Acolo, în plină lumină aştepţi...

Avocatul se opri. In faţa lui, o femeie. Abia acum îşi dădu seama că el alerga, şi că femeia se îndrepta spre el de asemeni în pas foarte grăbit.

— Domnule...

— Doamnă...

Femeia venea din întunerec. Un şal negru, căzut până pe umeri, nu-i lăsa liber decât medalionul obrazului. Dar Posticescu o recunoscu numaidecât. Era ea, femeia din oglindă, femeia dela petrecerea colonelului. Nu putea să se înşele. Paloarea, ochii mari, frumuseţea obosită...

— Ce noroc, doamnă... N'am avut prilejul să vă fiu prezentat în saloanele colonelului Procopiu. Mă prezint deci singur, în împrejurări atât de ciudate... avocatul Posticescu.

— Nu e nicio trăsură... şi caut strada...

— V'aţi rătăcit. Sunteţi tocmai împotriva ei. Şi eu merg într'acolo...

Posticescu se dumiri numaidecât. Era o provincială care nu cunoştea Bucureştii.

— Ce noroc, doamnă...

Glasul îi devenise cald, vorba tremurătoare.

— Poftiţi braţul meu... E alunecuş şi întunerec mare. V'am văzut la petrecerea de astăseară... mai bine zis v'am văzut adineaori în oglindă şi acum, în întunerec...

www.digibuc.ro

Femeia tăcea. Un parfum straniu se răspândise împrejurul lui: parfumul odăii misterioase. Acum sufletul lui Posticescu se schimbase cu totul. Se găsea definitiv în realitate. Nu în cea halucinantă din salonul colonelului, nici în cea iluzorie a cinematografului, ci în adevărata realitate. O femeie îi intrase în viaţă, dar în ce fel? In chip misterios, cum numai realitatea, când este mai autentică, o poate întruchipa... Totul i se părea firesc.

— Ştiţi, doamnă, inginerul Motaş... bătrânelul cel simpatic, a făcut o apropiere între femeie şi carte.

Ii privi chipul la lumina unui felinar. Nu se mai îndoia, ea era femeia visată, femeia aşteptată, fiindcă norocul i-o aducea cum îi adusese şi pe dama de treflă.

— Azi am câştigat la cărţi mult, mult... şi se pare că un câştig la cărţi e fatal.

Dar se opri, ca să nu fie ordinar. Femeia îi zâmbea, cu zâmbetul ei obosit şi straniu.

— Eu nu sunt prieten cu colonelul Procopiu. Intâmplător mă aflam acolo... soarta m'a adus ca să vă întâlnesc.

— Sunt foarte obosită.

Posticescu găsi prilejul fericit.

— Iată, suntem la mine acasă... Vă ofer un ceai...

Şi în suflet se bucura. Soarta îl mâna pe drumul cel bun. Toate se înşiruiau la precizie. Dama de treflă, femeia necunoscută din lumină, parfum şi cânt... Femeia eternă era lângă el.

Posticescu nu sună, nu chemă servitorul. Era prea uluit, prea fericit. Femeia se aşeză lângă sobă. Işi sco-

www.digibuc.ro

sese şalul, mantoul. Deodată îi apăru decolteul în toată frumuseţea lui şi de gât atârnând amuleta fatidică, crucea damei de treflă.

* * *

Fu o noapte de iubire unică. Tot ceea ce gândul lui abia îndrăznise să nădăjduiască, şi tot ceea ce dorinţa sa născuise, se înfăptuia acum liber şi adevărat. Nici n'ar fi crezut că 'n suflet să poarte atâta sete de iubire, şi atât nesaţiu de vorbe frumoase. Iubirea ei se înfăptuia numai în acorduri între timp, gând şi vorbă. Pentru întâia dată, avocatul îşi dădea seama câtă vrajă avea vorba în iubire. Dincolo de simţuri, dincolo de voluptate, dincolo de frumuseţe, rămânea doar cuvântul... cuvântul, călăuză printre stele, printre flori şi printre ape, până dincolo de vis... cuvântul, tainică legătură între vibraţia sufletului şi esenţa universului... cuvântul, parfum, muzică şi lumină... Câte femei nu-i trecuseră prin viaţă! Abia dacă şi le mai amintea. Nişte nume în notes printre cele ale clienţilor, ale misiţilor şi ale diverşilor oameni de afaceri. Nu credea decât în iubirea efemeră. In iubirea care se uită. Iubirile mari erau doar pretexte pentru dramele pasionale, la curtea criminală. Şi iată că soarta îl pedepsea. Se simţea învins de iubirea unică, se simţea stăpânit de patima cea mare. Pe femeia frumoasă din faţa-i nici nu îndrăznea s'o treacă pe răbojul celorlalte iubiri. Şi abia atunci îşi dădu seama că nu ştia cum o cheamă. Era zăpăcit de cap, nu numai de simţuri.

www.digibuc.ro

Trecuse ora două după miezul nopții și femeia sta gata de plecare. Se iubiseră, el îi jurase, cinstit, o iubire veșnică... și, lucru ne mai pomenit, nu știa cine-i și cum se numește.

— Te voi conduce eu până acasă.

— Nu... până la trăsură sau la un taxi.

Ochii ei, după această noapte de febră, erau și mai adânciți. Lumini întunecate și sălbatece străluceau în pupilele lor.

— O, de n'am găsi nicio trăsură .. Atât aș vrea să se prelungească timpul petrecut lângă dumneata.

Incă o descoperire: n'o tutuia, cum făcea de obicei. Nu îndrăznea.

— Drumul făcut alături de dumneata mărește, pentru întâia dată în viața mea, limitele pământului. Am sensația unui explorator care dă de noi ținuturi. N'am crezut nicicând posibilă atâta fericire.

Scoborîră scara și acum se găseau în stradă. Ceața se mai ridicase. Câteva stele sclipeau. Strada se întindea dreaptă până la capăt.

De n'ar veni vreo mașină. Ar fi vrut să meargă, să tot meargă... Unde? Nu știa. Dar bănuia ținuturi minunate în noapte, ținuturi pe care el putea pune stăpânire prin ajutorul femeii cu ochi mari și adânci, de lângă el. Un foșnet de mașină îi întrerupse gândul și două lumini se proiectară asupra-le.

— Un taxi, zise femeia și făcu semn.

Avocatul avu impresia că de el se rupe destinul.

— O vorbă, numai o vorbă... Spune-mi cine ești?

Automobilul se opri lângă ei.

www.digibuc.ro

— Te-am văzut la colonelul Procopiu, când m'ai privit prin oglindă. Am înțeles că ești destinul care s'a prins de mine...

— Ascultă, făcu ea cu vocea ei gravă și învăluită, nu știu cine-i colonelul Procopiu, n'am fost la nicio petrecere, nu te-am văzut niciodată. Povestea mea e simplă: m'am răzbunat, o simplă răzbunare femeiască... Bărbatul meu m'a înșelat cu servitoarea și eu m'am jurat să-l înșel cu primul venit. Primul venit ai fost dumneata... Vezi deci, nimic misterios, nimic nenatural... O simplă răzbunare. Intâmplarea nu e o scenă de cinematograf... e așa de obișnuită, că frizează banalul ..

Și se urcă în mașină. Posticescu rămase cu ochii țintă, până ce mașina se pierdu în întunerec.

* * *

Avocatul nu mai putu dormi restul nopții. Gândurile cele mai ciudate și mai chinuite nu-i lăsară o clipă de odihnă. O femeie intrase în viața lui... O femeie minunată... Câteodată se întreba dacă întâmplarea fusese aievea sau nu era decât un vis. Nu, nu... Parfumul ei îmbăta încă odaia; sunetul grav al vocii ei vibra în urechea lui și adâncul ochilor ei se așezase ca doi ochelari asupra ochilor lui. Timpul până dimineața i se păru grozav de lung și totdeodată nu-și dete seama cum a trecut. La ora șapte se sculă și începu să se îmbrace. Își scoase singur uniforma. Nu voia să aibă de face cu servitorul. Il deranja în gândurile lui... și gândurile lui erau toate, toate, întoarse în noapte.

Oare adevărat să fi fost?

www.digibuc.ro

Deodată, pe masă străluci ceva. Incă nu se luminase bine și el nu voise să aprindă lumina. Se repezi la masă. Ce bucurie!... Crucea damei de treflă... O uitase la el. Posticescu luă amuleta și involuntar o duse la buze, apoi o puse în bununarul tunicii.

— De azi înainte nu mă mai părăsește...

Pe urmă își recapitulă întâmplarea. Oare ea să fi fost femeia din oglindă?... Nu, de bună seamă nu!... Căci o femeie ca ea nu minte. Prea se desfășuraseră toate în adevăr. Sentimentul cu care pleca de acasă era cel al siguranței și al adevărului. Femeia asta nu putea minți. De altfel nimic nu mințise de ieri, nici dama de treflă care-i adusese câștig, nici cinematograful cu femeia eternă, născută din sunet, coloare și lumină... și nici femeia necunoscută.

Chemă servitorul. Acesta îl privi mirat.

— Domnul avocat pleacă la concentrare?

— După cum vezi... Dacă vine vreun client, nu sunt acasă decât diseară la opt. Și domnul secretar tot atunci să vină.

Apoi porunci:

— Adă-mi mantaua.

— Pe domnul îl prinde foarte frumos mantaua, făcu lingușitor servitorul.

Posticescu își aprinse țigara, își trase mănușile și plecă. Ziua se arăta bună deși ceața întuneca din nou strada. Avocatul o luă a lene. Nu era de fel obosit. Dar parcă voia să savureze fiecare clipă, fiecare pas. Pe aci a apărut azi noapte femeia din întunerec; tot pe aci a dispărut din nou în întunerec. Dar, nu se poate...

www.digibuc.ro

va veni, se va întoarce, el o aştepta... Deodată gândurile i se curmară; în faţa lui apăruse o femeie. Parcă o cunoştea, parcă nu. Dar până să se dumirească, femeia întinse un revolver. Posticescu auzi trei detunături una după alta şi se prăbuşi la pământ.

* * *

S'a trezit într'o rezervă la spital. In jurul lui tot cunoscuţi: procurorul, colonelul, inginerul... ca la partida de pocher.

— Nu te mişca, făcu inginerul.

— O singură întrebare... spuse procurorul. Cunoşti pe femeia criminală?

Posticescu nu răspunse. Procurorul interpretă tăcerea potrivit gândului său.

— Atunci e adevărat?

— Ce?

— A fost o rebelă.

Mintea lui Posticescu se mai limpezi.

— O rebelă?... Dar ce-a avut cu mine?

Colonelul răspunse:

— O rebelă, care s'a jurat să împuşte pe primul ofiţer întâlnit... şi primul ofiţer ai fost dumneata.

Lui Posticescu, îndârjirea colonelului nu-i era pe voie. Nu credea în povestea asta cu rebela.

— Nu cred, colonele... Ce să aibă cu mine?...

Dar colonelul era furios.

— Dar pedeapsa ei va fi exemplară... zidul.

— Nu, colonele, nu... vă rog...

www.digibuc.ro

Sufletul lui se limpezise de tot fumul negurii. Dela dama de treflă și până la femeia cu revolverul în mână, legătura era precisă.

— Nu, colonele... e femeia născută din lumină, sunet și parfum... e femeia eternă...

Procurorul înțelese pe dos, potrivit felului său bănuitor...

— Prea multă noblețe, Posticescule... Vrei să spui c'a fost amanta dumitale... și dintr'o crimă contra siguranței Statului, vrei să faci o crimă pasională...

Posticescu avea impresia că acum totul s'a sfârșit, că va închide ochii definitiv. Dar cu aceeași siguranță știa că femeia trăsese asupra lui, fiindcă asupra lui trebuia să se abată glonțul ucigaș. Pretextul putea fi rebeliunea sau altceva... faptul hotărît era însă moartea lui. Cu vocea căznită, ca s'o facă cât mai reală, el declară:

— A fost amanta mea... e adevărat.

Toți erau siguri c'a început delirul.

— A venit din întunerec cu crucea damei de treflă... Și-a realizat sufletul din lumină, sunet și parfum, ca Zeița Hator și ca Ondinele... s'a întruchipat în femeia unică... și m'a răpus ca rebelă...

Ceilalți căutau cu milă la dânsul.

— Venită din întunerec, ea a dispărut în întunerec.

Și ca 'n extaz, chipul lui Posticescu zâmbea.

— Să mergem... sunt al tău, sunt al tău...

www.digibuc.ro

LACRIMA

Doamnei Lia Busuioceanu.

Doctorii o țin și azi întruna: c'am fost în delir. Doctorii! Ce neam de oameni drăguți, dar ce adunare de oameni comozi! La ei, totul e simplu, perfect și firesc. In realitate, ia niște străini de cetatea spiritului, niște rătăciți din cărarea adevărului. Inafară de scoaterea apendicelui și deschiderea colecțiunilor supurate, toată virtutea lor lecuitoare se reduce la morfină și... psihanaliză.

Delir? Fiindcă trăznetul a căzut chear asupra mea?

Delir? Fiindcă am avut cinstea să povestesc cronologic, cum fac și acum, toate întâmplările care au hotărît acea proiecțiune a făpturii mele din universul limitat al timpului și spațiului în universul adevărat al veșniciei și infinitului?

Delir? Fiindcă am avut curajul să susțin adevărul celor văzute în dramatica-mi peregrinare dintre două lumi?

Eu însă nu voi osteni să strig celor ce au urechi de auzit, că trăznetul a răspuns la chemarea mea, că trăznetul a fost opera mea... exclusiv opera mea, a

www.digibuc.ro

sufletului meu în tot ce am eu mai firesc, mai logic, mai pământesc.

Dar mai trist decât toate e că și Mărgărita crede la fel cu ei — Mărgărita Damian — logodnica mea.

* * *

Un fapt de nimic a accentuat, brusc, puterea de mărire a sistemului meu optic — cristalin, lupă, microscop, lunetă — și cu riscul de a comite o greșală de gust, pot spune, fără nicio exagerare, că acest fapt de nimic a deschis ușa dintre laboratorul meu și laboratorul universului, deslănțuind succesiunea de întâmplări despre care am pomenit mai sus. Deci un fapt de nimic: prezența unui atlas de istoria artelor în institutul meu de astro-fizică. Aci trebuie să notez că sunt un ins nu devotat, ci robit științei. Lucrările mele, fără nicio laudă, fac gloria științei române. Eu am arătat ridiculul teoriei lui Eddington, a dematerializării materiei prin transformarea electronilor în fotoni și a rematerializării prin conversiunea fotonilor în electroni; dar tot eu am confirmat lucrările lui Hubble, ale universului în expansiune, dovedind că universul nostru și-a dublat întinderea în ultimele două miliarde de ani, prin fuga și depărtarea nebuloaselor spirale. Dar adevărata glorie mi se trage, fără îndoială, dela polemica mea celebră cu Planck și Heisenberg, asupra constantei « h ». Cred că principiile discontinuității și ale indeterminismului în structura și mecanica materiei, după explicațiile mele, au fost date la coș, împreună cu teoriile finaliste, conceptele teologice și ideile metafizice.

www.digibuc.ro

A fost necesară această prezentare ştiinţifică, fiindcă atari lucrări bazate toate pe cea mai riguroasă logică, nu pot fi opera unui om cu resorturile minţii deranjate.

* * *

Ce a căutat acel atlas de istoria artelor, în laboratorul meu, printre balanţele de precizie, microscoape, aparatele de bombardat atomii? Explicaţia e simplă... Iubeam şi iubesc şi azi pe Mărgărita Damian.

De bună seamă că iubirea noastră urmează o linie de ascensiune lentă, dar sigură. Deci, nici exaltare mistică, nici prăbuşiri desnădăjduite, nici măcar oscilaţiuni de gelozie, ci din capul locului multă prietenie într'o ţinută apoliniană, plină de ponderaţie, seninătate şi frumos, aşa cum şade bine la doi cărturari. Căci Mărgărita Damian e şi ea o savantă, studiază antropologia şi acum îşi pregătea doctoratul. Ea a imaginat acel procedeu, după părerea mea, de geniu — potrivit căruia se pot calcula de pe fotografii şi desenuri, ţinându-se seama de anumiţi coeficienţi de stilizare, dimensiunile reale ale corpului, frunţii, feţei şi deci ale indicelor care servesc la determinările antropologice.

Şi când mă gândesc că procedeul a fost inspirat din dragostea ei pentru mine! E frumos ca o femeie să inspire pe un poet, dar e neasemuit mai frumos şi chear minunat ca un bărbat să inspire pe o femeie într'o viziune de largă perspectivă ştiinţifică.

* * *

www.digibuc.ro

Dar încă n'am spus ce căuta acel atlas pe biroul meu de lucru. Pregăteam o surpriză. Era acolo atâta material antropologic. Ori, ce dovadă de iubire şi de încredere mai mare, decât să prelucrez acel material pentru teza iubitei mele... fără ca ea să bănuiască ceva. Şi în chipul ăsta îmi alinam dorul. Căci Mărgărita întârzia încă zece zile peste data proiectată a întoarcerii ei. Dar descoperise în Munţii Apuseni, unde îşi continua ancheta antropologică, un cătun complet izolat, complet scăpat oricărei influenţe străine, alcătuit din tipuri de Români atât de neobişnuiţi ca aspect — cu siguranţă descendenţi ai vechilor Celţi — încât se gândise să descrie o nouă rasă — rasa Munţilor Apuseni.

Trebuia să mă resemnez.

Şi acum în singurătatea laboratorului meu, trântit în fotoliu, răsfoiam alene atlasul, trecând în revistă chipurile celor mai frumoase femei ale veacurilor, aşa cum le-au văzut marii maeştri. La toate aveam să aplic procedeul de corecţiune matematic, ca să le redau antropologiei.

Dar azi n'aveam chef de lucru. Ca distracţie, imaginasem un joc: care din acele frumuseţi semăna mai mult cu iubita mea Mărgărita. Joc pueril. Era acolo Ioana de Aragon sub penelul lui Leonardo Da Vinci, cu decolteul ei atât de pur şi surâsul atât de enigmatic şi Izabela de Portugalia, lenevoasă şi absentă parcă dela orice omagiu, dela orice compliment, ca şi cum totul i s'ar fi cuvenit. Apoi Portia de Rossi, celebra artistă sculptor, care a murit din prea multă iubire, şi necunoscuta lui Boticelli, candidă şi provocatoare, cu capul

www.digibuc.ro

în pământ, dar cu ochii în tainică semnalizare. Şi Julia, frumoasa fiică a lui Titus, cu peruca atât de frizată ca şi cum ar fi făcută din rotocoale de fum, şi zeiţa Ma a Egiptului, amestec de cărbune, de cobe şi de curtezană, şi cele mai strălucite frumuseţi ale galeriilor, frumuseţi prin ironie, frumuseţi prin graţie, frumuseţi prin distincţiune, frumuseţi prin sensualitate...

Dar jocul mă obosi mai repede decât aş fi crezut. O stare de inerţie a trupului, aproape dureroasă, un dor necunoscut şi deci nedefinit, o aşteptare parcă nelămurită... Fumul greu al ţigaretelor îmi apăsa respiraţia şi îmi întuneca mintea. Un duh străin mă învăluise parcă. Era venit poate dela graniţele visului, era venit parcă de mai departe. Sensaţii şi imagini amestecate îmi torturau simţirea: stele înnecate în mâl şi pescuite din adânc ca perlele... O lebădă neagră pe lac de lună...

Aproape în neştire am întors pagina, când deodată simţii că mă prăbuşesc. Iute m'am desmeticit; mă găseam tot în fotoliul meu dela biroul din laborator. Dar sensaţia a fost net cea de naufragiu. Aşa trebuie să fie când te înneci. Te-ai oprit undeva, dar masa anonimă a oceanului trece în şuvoi nestăpânit, departe, peste tine...

* * *

In acea zi a trebuit să mă întreb cu groază dacă nu cumva un rău ascuns îmi bântuie fără ştirea mea, mintea şi sufletul. Am oroare de declamaţia romantică, o socotesc pur verbală şi nesinceră, de aceea voi fi

www.digibuc.ro

cât se poate de scurt şi chear arid în expunerea faptelor. Primul sentiment a fost de revoltă, de revoltă împotriva mea.

Cum? Eu? Eu să mă las influenţat de o ficţiune? Doar aruncasem dispreţuitor cartea, îmi zâmbisem cu o mustrătoare indulgenţă pentru farsa suferită, hotărît să nu mai îngădui atari slăbiciuni şi apoi liniştit am plecat. Dar la poartă a trebuit să-mi opresc paşii. Parcă nu puteam respira, parcă înaintea mea nu mai găseam aer de respirat, ci numai înapoi. Apoi o neliniște în tot sufletul, ca atunci când ţi se pare c'ai uitat acasă gazul deschis sau lumina aprinsă...

— Prostii, făcui eu şi încercai să fac un pas mai departe. Dar acum parcă drumul se ridicase în sus şi îmi sta proptit în piept.

— Inainte, mă înfuriai.

Dar la porunca mea, paşii cârmiră într'o parte ca nişte cai nărăvaşi şi dintrodată se porniră pe fugă. M'am trezit în laborator, palid, tremurător, gâfâind. Ce voiam? Pentru ce alergasem ca neoamenii? Eram sănătos? Eram nebun? Deodată în mintea mea ţâşni un răspuns salvator. Trebuia să ştiu al cui era chipul care îmi produsese atâta turburare! Greşisem ca om de ştiinţă, nu era permis să las un fapt oricât de mic, fără o documentare completă şi sufletul meu îmbibat de metoda ştiinţifică se răzvrătea, chear dacă nu voiam, împotriva oricărei greşeli. Deschisei atlasul la pagina cunoscută şi cu toată liniştea cetii: Nefert-Iti, soţia lui Amenomfis al IV-lea. Acum putui pleca în voie. Dar liniştea fu de scurtă durată. De fapt, chipul fru-

www.digibuc.ro

moasei regine nu-mi părăsi o clipă mintea. Ii vedeam linia de bijuterie a profilului, tiara din cap sub care bănuiam un păr mai negru decât nămolul Nilului şi îi completam bustul firav şi gâtul lung, cu un trup zvelt de adolescentă. Ajuns în Cişmigiu, sub nori ca de gresie, soarele îmi apărea şlefuit ca un disc rotund, iar lacul, proiecţiunea lui metalică. Parcă băusem o licoare magică. Pe alee, fiecare bob de nisip părea spălat ca grâul, iar în pomi frunzele stau presate între foile de umbre.

O! Trebuia să scap neapărat de obsesie şi de chinul ei. Lângă mine, la doi paşi, se găsea Liceul Lazăr. Acolo puteam să convertesc ficţiunea în realitate, prin ajutorul nezmintit al ştiinţei. In câteva minute mă găsii în cancelaria şcoalei, faţă în faţă cu colegul meu de liceu, profesorul Pamfil Anastasiu, cunoscutul istoric.

— Spune-mi tot ce ştii despre Amenomfis al IV-lea şi despre soţia lui, Nefert-Iti.

— Ştiu puţin... dar puţinul ăsta e tot ce se ştie.

Şi atunci am aflat că Amenomfis al IV-lea, faraonul răzvrătit împotriva lui Amon şi a preoţilor săi, a decretat ca singur şi adevărat zeu pe Aton, adică gloria lui Aton.

Poet, Amenomfis a cântat pe Aton; războinic, el a prigonit pe credincioşii lui Amon. Vechea poveste a reformelor religioase: imn de laudă de o parte, luptă iconoclastă de cealaltă. Cât despre Nefert-Iti, ea n'a fost sânge din sângele solar al vechilor Faraoni, ci o prinţesă străină, ariană, fiica regelui mitan Dushrata... A avut numai fete, şapte la număr, dintre care cea

www.digibuc.ro

dintâi a fost soția vestitului Tutankamon, care a fost nevoit să restabilească vechiul cult al lui Amon...

Dar informațiile aflate n'au putut stăvili răul, ci dimpotrivă. Noaptea am visat doar grădini de palmieri și sicomori, lagune de apă azurată, deșertul întins, stăpânit de sfinxul cu trup de leu și privirea de înger. Nilul, când verde ca puroiul, când roșu ca sângele, strâns îmbuiestrat printre pereții stâncoși ai munților, sau revărsat, lac întins pe toată valea și toată minunăția asta sub stăpânirea discului solar, chipul lui Aton.

Dimineața am scris Mărgăritei: Ieri te-am trădat. Dar n'avea nicio teamă. Rivala ta e o fotografie, iar vraja ei a dispărut de acum câteva mii de ani.

Și de abia acum m'am liniștit.

II

O! Acum eram sigur de mine! Scrisoarea către Mărgărita gonise, în lumea efemeră a visului, umbra, halucinația și stafia. Ambiția mea: mintea să-mi fie metronom și ochiul compas. Așa mă simțeam acum. « Gând lucid, reia-ți întâietatea în judecată » mă îmboldeam și, odată la masa de lucru, îmi simțeam ochiul ager și mâna sigură. Nevasta laborantului îmi pregătise o cană mare de cafea turcească, iar eu mă asigurasem de o bună provizie de tutun tare.

Până la sosirea Mărgăritei, lucrarea să fie gata, măsurătorile făcute, coeficienții calculați, indicele determinate.

www.digibuc.ro

Lucram cu o uşurinţă de libelulă. Cafeaua şi tutunul or fi ruinând sănătatea, dar exaltă geniul. — « Caraghiosule, îmi ziceam, te-ai lăsat păcălit ca un ucenic de bărbier care trăieşte în lumea filmelor... Priveşte chipurile pe care le ai în faţa ta, sunt subiecţi... se pot studia cu rigla şi compasul ». Şi lucram repede şi precis ca şi cum aş fi făcut o adunare, măsuram cu compasul, calculam cu rigla, ca şi cum acele femei, Regine glorioase, zeiţe pline de har, amante minunate — n'ar fi avut o viaţă proprie, n'ar fi suferit, n'ar fi plâns, nu s'ar fi bucurat, iar faţa, gura şi ochii lor n'ar fi fost decât nişte elemente predestinate determinării omului fizic. Lucram chear într'o uşoară exaltare nervoasă. Şi totuşi undeva departe, departe de lumina ochilor, ascuns parcă în desişul creierului, pe lângă ţinutul auzului, un murmur înnăbuşit continua să se audă. Oare ce? Freamăt de frunze în pădure? Foşnet de şopârle înamorate? Susur de mătăsuri fine?

— Prostii, făcui eu.

Dar întorcând pagina, inima mi se strânse deodată în piept ca o piele de arici. In faţa mea, chipul reginei Nefert-Iti. O! Dar acum eram pregătit, nu mai mă lăsam « dus » ca un ucenic de bărbier. Ea nu era nimic altceva decât o adunare de reperuri şi elemente anatomice, supuse, ca tot ce-i materie, exactei măsurători. Dar când să fixez compasul pe punctele oculare, mâna începu să-mi tremure, deveni moale ca la paralitici şi slobozi compasul pe jos.

Mă oprii din lucru, să examinez, cu calm şi obiectivitate, starea mea sufletească. Oare nu eram prada

www.digibuc.ro

toxicelor? Nu! Căci mintea îmi era prea lucidă şi simţurile prea în tensiune... cu toate că straniul murmur continua parcă să se apropie din adâncul creierului, către frunte şi către ochi. Dar dacă eu mă găseam în faza prealabilă marilor descoperiri? S'ar fi putut. Toţi marii autori au descris atari « transe ».

— Atunci, încă o cafea.

Ochii din faţa mea începură să scânteieze ca apele safirului, chipul să se desprindă din desenul în care era prins...

— Incă o cafea!

Cât fusesem de neghiob până atunci.

Raţionamentul meu, celebrul meu raţionament, fusese doar o infirmitate. Buzele reginei îşi căpătaseră căldura cărnii; gâtul, mişcarea; pieptul, respiraţia...

— Incă o cafea!

Mintea-mi devenise atât de lucidă, încât depăşa puterea de cunoaştere obişnuită. Puteam vedea în mari depărtări, puteam urmări, în minte, succesiunea întâmplărilor care duc fatal şi logic la acea concluzie numită de oameni de rând, hazard sau coincidenţă.

— Incă o cafea...

Un parfum necunoscut, amestec de efluvii subtile de cometă şi miros crud de aluviuni, îmi pătrundea trup şi suflet. Atunci, încet, încet m'am simţit atras de o putere nestăpânită ca fluxul mării la chemarea razei de lună.

Incet, încet mi-am aplecat capul şi dându-mi seama că nu sunt în vis, am apropiat buzele de buzele reginei. Cât a durat îmbrăţişarea? Cât sclipirea unei luciole, sau cât lumina unei stele moarte?

www.digibuc.ro

Când m'am ridicat, în faţa mea se găsea o femeie. Nu m'am mirat de fel. Era parcă în firea lucrurilor...

— Sunt Crăiţa Mitan.

N'am spus nimic. Mi s'a părut ciudat doar numele. Aş fi crezut că-mi spune: Sunt regina Nefert-Iti.

* * *

Se admite în mod obişnuit că elementul mitic, când nu e interesul, determină simpatia dintre oameni. La mine n'a fost aşa. Crăiţa Mitan mi-a intrat în suflet, deadreptul, înainte să-i fi putut închipui un portret, înainte ca simţurile să-i fi speculat frumuseţea. Era matematiciană şi venise să repete în faţa mea celebrele calcule prin care distrugeam concepţia discontinuului şi nedeterminismului lui Planck şi Heisenberg.

Rezultatul a fost o mare surpriză. Greşisem profund! Raţionamentul meu fusese defectuos şi calculele, eronate! Şi lucru ciudat! Această distrugere totală a lucrărilor, care pentru savant e cea mai grozavă jignire, care în alte împrejurări m'ar fi făcut neom, m'ar fi aruncat în arenă, să protestez, să vociferez, să polemizez, azi îmi produce un sentiment de mulţumire, pur, de adevăr descoperit, de frumuseţe revelată. Păstrez şi azi acele suluri de hârtie, pline de calcule şi simboluri matematice, dispuse în coloane verticale, cu cifrele şi literele mari, frumos deformate, parcă stilizate, în total cu un aspect decorativ.

— Ciudat scris...

Ea îmi zâmbi:

www.digibuc.ro

— N'ai observat?... litera are un sens magic şi unul estetic... magic pentru ştiinţă... estetic pentru adevăr...

Nu i-am înţeles răspunsul, fiindcă eram preocupat de vorba ei.

La ce mişcare sufletească răspundea acel ritm poetic, când nu înşira decât formule matematice? Ce gând traducea acea muzicalitate a glasului, când nu se rosteau decât sunete alfabetice şi cifre?

Crăiţa calculând parcă povestea şi în raţionamentul ei trăia parcă o amintire!

* * *

Peste câteva zile m'a găsit lucrând pentru Mărgărita. Eram tot la chipul reginei Nefert-Iti. Mă încăpăţânasem.

— Ce faci acolo?

— Măsor!

— Ce?

— Gura celebrei regine, făcui eu mândru. Dar atunci colţul ochiului tresări parcă în portret, ca şi cum ar fi strivit o lacrimă.

— Şi crezi?

Nu-i dădui răgaz să termine vorba.

— E un procedeu de geniu... e al logodnicei mele, Mărgărita Damian...

Şi atunci simţii exaltându-se acel orgoliu masculin, pe care-l credeam absent. Eram mai mândru de ştiinţa Mărgăritei ca de a mea!

— Crezi că se poate măsura?

www.digibuc.ro

Acum nu mai răspunsei. O priveam, dar în acelaşi timp priveam şi portretul din cartea deschisă. Era o făptură de rasă cu tot trupul ei mic şi fin şi faţa foarte brună, cu nuanţe cărămizii pe obraji. Ovalul chipului ei era în parte stânjenit de ridicarea pometelor, dar avea nasul drept, gura mică, cu buze care parcă niciodată n'au fost siluite de un sărut. Toată frumuseţea o făcea însă, fără îndoială, ochii şi gâtul, acei ochi scoborîţi parcă într'o parte, alungiţi şi totuşi mari, cu umbre în pleoape şi umbre în pupile şi gâtul lung, subţire, cu reliefuri musculare tari, arătând forţa şi viaţa sub un aspect plăpând.

— Cunoşti trista poveste a Reginei Nefert-Iti?

— Da! Câteva date istorice...

Şi începui să debitez ceea ce aflasem dela colegul meu, istoricul. Dar vorbind, gândul meu era altul. Aş fi vrut să-i văd părul. De atâtea zile lucra în laboratorul meu şi încă nu-l văzusem. Eram sigur că trebuie să fie mai negru decât mâlul Nilului, fiindcă dinţii îi avea albi şi tari, ca lucraţi în silex şi nişte dinţi atât de albi nu puteau răspunde decât unui păr foarte negru. Dar părul îi era ascuns într'o tocă mică, modernă, asemănătoare cu tiara egipteană.

— Ştii puţin... A fost o iubire nefericită.

O! De data asta am prins cu siguranţă o lacrimă.

Zăpăcit, simţii ochii rătăcind. Femeia din faţa mea sta în profil. Nu ştiu dacă lacrimă a fost în ochiul ei sau în ochiul portretului, dar în clipa aceea mi-am dat seama că femeia din faţa mea şi cea din portret era una şi aceeaşi.

* * *

www.digibuc.ro

Ajuns acasă, am găsit scrisoarea Mărgăritei. Se întorcea cât de curând. Ce bine! Femeia asta îmi aducea sănătatea și siguranța, dar mai ales îmi aducea bunul simț, atât de smintit în timpul din urmă, și siguranța realului. Căci pe un hazard și o coincidență, asemănarea dintre cele două chipuri, eram în stare să întreprind o aventură, care pornită dela un caraghioslâc să mă ducă la nebunie! M'am hotărît: să nu revăd pe Crăița până la venirea logodnicei mele.

Dar n'a fost așa!

* * *

Chear în seara aceea am întâlnit-o!

O! Dar după ce zbucium și după câtă încordare! Zadarnic a fost orice sfat de cumințenie; zadarnică, frica de ridicul; zadarnică, perspectiva nebuniei! Trebuia s'o întâlnesc, clocotea dorința 'n mine. Trebuia să aflu chear în noaptea aceea, taina reginei Nefert-Iti. N'am nicio altă explicație de dat! Trebuia s'o găsesc! Atât!

Poate starea asta e ceea ce se numește amok!

Am găsit-o pe marginea lacului Herăstrău, singură, parcă așteptându-mă.

M'au dus la ea, carul mare pe cer și cărăbușii pe pământ. Căci nu știam unde locuește. Și ca s'o găsesc, am închis ochii minții și am alergat la călăuzele dela poarta norocului.

Era o noapte de Mai... și cărăbușii m'au dus pe poteca de aur — aur din carul mare — până la ea.

* * *

www.digibuc.ro

Sunt stări ale sufletului când mintea a devenit placă sensibilă de înregistrat. Inseamnă și arpegiile izvorului în pădure și nisipul căii lactee pe cer și pulsul sângelui în vine.

O! Nu voi uita nicicând povestea ascunsă a reginei Nefert-Iti. A reginei Nefert-Iti sau a Crăiței Mitan?

* * *

— Ce frumos ai dovedit că nebuloasele spirale, în mișcarea de expansiune a universului, la un moment dat ajung vitesa luminii și atunci dispar în adâncul insondabil al genunei, fiindcă raza lor nu ne mai poate ajunge. Iată deci că stele moarte se arată, iar stele vii se ascund. Adânc simbol! Iluzie și adevăr! Dar preoții egipteni au cunoscut înaintea savanților noștri.

In templul lui Konsu dela Karnak, după ce treci pilonul și curtea cu portice, cea rezervată oamenilor de rând, dai în sala hipostil pe ușa căreia stă scris: «Cei ce intră aci, trebuie să fie puri». Dincolo de ea e locuința zeului, sanctuarul înconjurat de chilii pentru cultul magiei și al frumosului. In chiliile magiei stăpânește lumina soarelui, în cea a frumosului, lumina de dincolo de fire, numită lumina lacrimei. Căci ce e magia? E lupta clipei împotriva eternității, e triumful măsurii împotriva nemăsuratului. La lumina soarelui s'au descoperit stelele ikemusek, mereu vizibile, iar la lumina lacrimei, stelele ikemuurz, care după mari peregrinări dispar în genună.

www.digibuc.ro

Răzvrătirea lui Amenomfis-Ikunaton a fost răzvrătirea magiei împotriva frumosului. Templul lui Aton e jalnic. O curte mare, cu un altar în ea. Nici monumentalul pilon ornat cu flori de lotus şi papirus, nici maiestosul hipostil susţinut de coloane cilindrice, cu capiteluri palmate, nici naosul de granit în care se găseşte luntrea sfântă care duce *frumuseţea zeului.* Ascultă, te rog, frumuseţea zeului, căci zeul e puternic prin magie, dar frumos prin iubire.

Nu ţi se pare curios că Amenomfis a avut şapte fete?

Au fost şapte avertismente a lui Amon, în favoarea frumosului, căci numai femeia e depozitara frumosului, femeia când e de sânge regal.

Eu multe n'am să-ţi vorbesc, căci vorba ne fixează prea mult în spaţiu. Iţi voi recita un poem, poemul ei, al Reginei Nefert-Iti, aşa cum e scris pe stela votivă din Tel-Amarna. El spune tot, cu toată simplitatea de meşteşug a versului. Dar numai versul ne sustrage din prinsoarea spaţiului. Ascultă:

« In Ikulaton, noua capitală a ţării, la jumătate cale dintre Teba şi Memfis, este lacul cel dinafara firii, fiindcă învinge apele Nilului şi înfruntă puterea soarelui — lacul lacrimă. Lac de iubire şi de durere, el are albia pe temelia templului zeiţei Neftis, dărâmat de prigoana lui Amenomfis, iubitul meu. Zadarnic s'a dat drumul apelor Nilului peste el, zadarnic soarele îşi îndreaptă împotriva-i ţepii lui de spin. Apa nici nu seacă, nici nu se turbură, fiindcă ochiul zeiţei plânge într'una şi lacrimile învinge puterea râului şi înmoaie săgeţile astrului.

www.digibuc.ro

Pe acest lac mi-am aşteptat iubitul. Pentru el am furat zeului Horus, luntrea şi am împodobit-o numai cu irişi şi cu trandafiri albi.

Şi iubitul a venit.

— Vino, iubitule, de-ţi odihneşte capul obosit de gânduri, pe dulcele aşternut al lacrimii...

Dar iubitul meu privea soarele în apus, roşu şi strâns ca o gură de cuptor.

— Vino, iubitule şi îţi voi arăta, prin lumina lacrimii, cenuşa stelelor ce te îngândurează...

— Arată-mi, dacă poţi, inima lui Aton...

Şi nu-şi întoarse la mine privirea.

— Vino, iubitule, lacrima mea va chema de dincolo de soare, stelele care au fugit de el şi s'au ascuns de razele lui...

— Cheamă, dacă eşti vrednică, mâinile lui Aton, să le văd şi să le pipăi...

Atunci, în desperarea mea, am trădat taina încredinţată mie de marele preot, întru câştigarea adevărului ultim, taină ce trebuie trecută din mamă 'n fiică, până la cea de o mie. Şi am strigat îngâmfatului:

« Regele capătă puteri de zeu, când mărturisind cinstit, îşi face sufletul cruce între lacrimă şi soare.

Dar când trăznetul a căzut, trăznetul, semnul cuvântului, el l-a prins în mână şi l-a aruncat în lacrima mea. S'a temut ca lacrima să nu întunece gloria lui Aton. Şi la lumina trăznetului, el a văzut că Aton n'are inimă, dar are mii şi mii de braţe omeneşti ».

Aşa se încheie micul poem de iubire şi de durere, veşnic pentru toate femeile care n'au altă podoabă

www.digibuc.ro

decât frumusețea. Din parte-mi trebuie să adaog că cei vechi cunoșteau arta de a stăpâni fulgerul. Sacerdoții etrusci, prin ajutorul trăznetului au apărat orașul Marnia împotriva lui Alaric, iar Numa Pompiliu, al doilea rege al Romei, folosea trăznetul la vânătoare.

Și încă ceva. Lacrima din ochiul reginei Nefert-Iti n'a secat, fiindcă trăsnetul poate dărâma un templu, dar nu poate răpune o lacrimă...

III

Când cerul începu să se întunece, mi-am dat seama că rătăcisem drumul. Cu toate că de atâția ani locuiesc în București, am rămas totuși provincial în capitală și din oraș nu cunosc decât cartierul meu și strada Mărgăritei. In rest nu mă aventurez decât în mașină. Dar azi toate mașinile erau rechiziționate la poliție. Și totuși voiam să fiu la aerodrom. Logodnica mea sosea cu avionul și ce bucurie i-ar fi făcut să dea ochii cu mine, la scoborîrea din carlingă.

Dar timpul trecea, vehicule nu se găseau, iar trecătorii, parcă învoiți, îmi dădeau care mai de care mai proaste indicații. Erau și ei grăbiți, căci se pornise un vânt uscat și rece, plin de pulbere și gunoi, un vânt fără noimă, cu avalanșe aeriene din diferite părți, care se prăfuiau și se ciocneau înălțându-se în piramide aeriene, sau se învârteau în vârtejuri ce te prindeau răsucindu-te pe loc, parcă să te ridice pe sus. Cerul părea plin de stânci înfipte într'un nămol vânăt și bătute de valuri spumoase, iar către orizont, soarele umflat și acoperit de nori violacei, părea o bubă coaptă,

www.digibuc.ro

gata să se spargă. Străzile se goliseră. Nici ţipenie de om. Mă găseam la periferia oraşului, după felul caselor, pe urmă am dat în câmp. Acum se pornise şi ploaia. Picături tari şi reci ca grăunţele, mă plezneau peste faţă şi peste ochi. Mi-am tras pălăria pe frunte şi am luat-o la goană. In depărtare se vedea o pădure. Trebuia să fi fost la Băneasa. M'am îndreptat într'acolo. Dar dintrodată pădurea se goli de toată umbra frunzişului până în pământ, printr'o lumină de foc, şi deasupra mea, undeva, se prăbuşi o parte din cerul stâncos. Trăznise în pădure. Innebunit de frică, am schimbat direcţia. Eram acum în plin haos. Şirurile tari de apă se încrucişau în faţa mea ca floretele. Cerul se cutremura de rostogoliri, în preajma mea simţeam trepidări de motor, iar depărtările sau adâncul mugeau ca oceanul în furtună. Nu ştiu adevărat să fie sau nu, dar acum mi s'a părut că trepidările veneau de aiurea. Da! Veneau de sus, din aer. Erau vibraţiunile avionului. Avionul cu Mărgărita. Se distingeau bine înafară de trăznetele ploii, dincolo de cutremurul tunetelor. Şi din nou m'am pornit pe fugă.

Fugeam, fugeam... când m'am simţit la pământ.

Am căzut... dar nu picioarele au şovăit şi nici nu s'au împiedecat. A fost o cădere voluntară, parcă o îngenunchere. Şi deodată partea din dreapta mea s'a luminat. De bună seamă a fost un capriciu al naturii; căci de partea aceea mi s'a arătat lacul... lacul nu ştiu care, poate lacul lacrimă, căci apa era acolo limpede, azurul pur deasupra ei... şi pe întinderea apei o singură luntre. Poate luntrea reginei Nefert-Iti.

www.digibuc.ro

Dar de cealaltă parte a apei, lumea era tot în nebunie, vânt, vijelie, trăznete, și toată rătăcirea de deasupra mea dusă de motorul avionului. Fără să-mi dau seama, am mai întors odată privirea spre lacul fermecat. Trăznetul mi-a luminat calea și jur că în ochiul ei, în luntre se găsea Crăița, am văzut o lacrimă.

Zgomotul motorului se schimbase cu totul. Se subțiase până la vibrație și până la lumină. Poate dibuiam acum fuga spiralelor nebuloase sau jocul fantastic al atomilor. Devenisem din nou omul tare. Puteam cunoaște totul. Aveam talismanul puterilor supreme. « Regele capătă puteri de zeu când mărturisind cinstit își face sufletul cruce între lacrimă și soare ». Acum ori niciodată rezolvam cu ochii mei problema nedeterminismului și a descontinuului. Și înălțându-mă mândru mi-am pus sufletul cruce între lacrimă și soare. Dar când trăznetul a căzut, trăznetul, semnul cuvântului, eu l-am înșfăcat cum fac Indienii cu șerpii veninoși și l-am aruncat în spre lacul lacrimă. M'am temut ca nu cumva lacrima să vatăme determinismului nebuloaselor spirale și al atomilor...

IV

Și iar m'am întrebat, la părăsirea spitalului, dacă totul n'a fost halucinație și delir. M'am întrebat înaintea doctorilor!... Dar vezi, sunt dovezile!

O dungă sângerie, urma trăznetului, mi-a șters pe vecie, din palma dreaptă, linia norocului.

Și-apoi...

www.digibuc.ro

Pe Crăita n'am mai văzut-o nicicând de atunci. Zadarnic m'am interesat la toate Universitățile din țară, zadarnic am consultat toate anuarele școlilor superioare și secundare, zadarnic am scris la toate laboratoarele de astro-fizică din străinătate... Dar posed acele suluri de hârtie cu calculele ei matematice, pline de cifre și de litere mari, negre, vecine de hieroglife.

Și încă ceva! In atlasul meu de istoria artelor s'a petrecut o minune! De ochiul reginei Nefert-Iti stă aninată, de atunci, o lacrimă, o lacrimă transparentă și pură ca un minuscul ghioc de cristal.

* * *

Intr'o zi am găsit pe Mărgărita lucrând în laboratorul meu.

— Ce faci? am întrebat-o cu oarecare teamă...

— Uite, răspunse ea râzând, în ochiul acestei «cucoane» este o lacrimă... vreau s'o măsor...

— Nu!... te rog... pentru Dumnezeu, nu...

Ea mă privi uimită...

— Și de ce nu?

— Sunt lucruri care nu se pot măsura...

— Care, de pildă?...

— Lacrima... [1]).

---

[1]) Acest manuscris mi-a fost dat ca dar de tatăl meu, profesorul Pompiliu Șerban, la a douăzecea aniversare a zilei mele de naștere, mie, fiica, lui cea mai mare, cu obligația să-l transmit din mamă în fiică atât timp cât va dura în știință teoria nedeterminismului și a discontinuului. Izabela Șerban, Doctor în matematici.

www.digibuc.ro

CUPRINSUL

	Pag.
Manechinul lui Igor	5
Sânge străin	24
Ochiul cu două pupile	48
Creierul poetului	59
In nopţi de Mai	76
Pedeapsă	91
Femeia din întunerec	123
Lacrima	160
Cuprinsul	181

www.digibuc.ro

MONITORUL OFICIAL ŞI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI — 1943

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro